

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA
Katedra geografie

Lucie VALOVÁ

**MALÉ MORAVSKÉ LÁZNĚ A JEJICH ROLE
V CESTOVNÍM RUCHU**

Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. RNDr. Zdeněk SZCZYRBA, Ph.D.

Olomouc 2007

Prohlašuji, že jsem zadanou diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla veškerou použitou literaturu a zdroje.

Olomouc, 9. července 2007

.....

podpis

Vysoká škola: Univerzita Palackého

Katedra: Geografie

Fakulta: Přírodovědecká

Školní rok: 2004/2006

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

pro

LUCII VALOVOU

obor

1301R005 Geografie

Název diplomové práce:

Malé moravské lázně a jejich role v cestovním ruchu.

Zásady pro vypracování:

Cílem diplomové práce je představit současnou i minulou organizaci českého lázeňství a vystihnout jeho význam pro cestovní ruch. Pozornost diplomantky se soustředí na vývoj po roce 1989. Bude vysvětlena transformace českého lázeňství s důrazem na prostorové průměty tohoto procesu. Pro vykreslení regionálních diferencí české balneologie bude diplomantka využívat statistik Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR (ÚZIS) a jiných statistických zdrojů lázeňských organizací. Zvláštní důraz v diplomové práci bude věnována malým moravským lázním, které představují důležitý prvek v regionálním cestovním ruchu. Výsledným cílem diplomové práce je navrhnout opatření efektivního marketingu malých lázní pro tvorbu a implementaci programů v cestovním ruchu (se zaměřením na celostátní a krajské strategie rozvoje cestovního ruchu).

Navržená struktura práce:

1. Úvod.
2. Cíle práce a použitá metodika.
3. Vývoj českého lázeňství na území ČR v etapách
3.1. Geografické hodnocení předpokladů pro lázeňství a cestovní ruch.
4. Transformace lázeňské organizace v ČR.
5. Geografická interpretace lázeňské péče na území ČR.
5.1. Malé moravské lázně.
6. Marketing lázeňství – teorie a praxe (se zaměřením na současnou situaci v ČR).
7. Programy podpory lázeňství pro rozvoj cestovního ruchu v regionech ČR (se zaměřením na malé moravské lázně)
8. Závěr.
9. Summary.

Diplomová práce (DP) bude zpracována v těchto kontrolovaných etapách:

bod 3, 4 zadání:	do 31. 3. 2005
bod 5 zadání:	do 30. 6. 2005
bod 6, 7 zadání:	do 31. 12. 2005
zpracování textu DP:	leden-duben 2006

Rozsah grafických prací: dle potřeb zadání

Rozšiřující přílohy: fotodokumentace, grafy, tabulky.

Rozsah průvodní zprávy: 60-70 stran vlastního textu + DP v elektronické podobě

Seznam studijní literatury (výběr):

Burachovič, S., Wiesner, S.: *Encyklopedie lázní a léčivých pramenů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Libri, Praha, 2001, 456 s.

Fialová, D.: *České lázeňství*. Geografické rozhledy, roč. 13, č. 3, Terra, s. 76-77

Knop, K.: *Lázeňství – ekonomika a management*. Grada Publishing, Praha, 1999, 231 s.

Mariot, P.: *Geografie cestovního ruchu*. Veda, Bratislava, 1983, 245 s.

Mrnušítková, H.: *Tradice a perspektivy lázeňství v Luhačovicích (historicko-geografická analýza)*. [Diplomová práce]. Katedra geografie Přírodovědecké fakulty UP, Olomouc, 2002, 82 s.

Seifertová, V.: *Marketing v lázeňském cestovním ruchu*. Vysoká škola cestovního ruchu, hotelnictví a lázeňství a Pragoline, Praha, 2003, 120 s.

Wokoun R., Kouřilová, J., Vystoupil, J.: *Sektorový operační program Cestovní ruch a lázeňství a jeho význam pro rozvoj regionů a národního hospodářství*. In: Víturka, M., Vystoupil, J. (eds.): V. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Ekonomicko-správní fakulta MU, Brno, 2002 s. 247-263

Prameny:

<http://www.czechtourism.cz/>

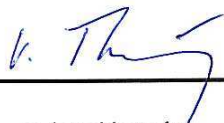
<http://www.mmr.cz/>

<http://www.uzis.cz>

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.

Datum zadání diplomové práce: říjen 2004

Termín odevzdání diplomové práce: duben 2006

vedoucí katedry

vedoucí diplomové práce

Děkuji vedoucímu diplomové práce doc. RNDr. Zdeňku Szczyrbovi, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady při zpracování daného tématu.

Dále bych chtěla poděkovat RNDr. Daně Fialové, Ph.D., činné na akademické půdě Univerzity Karlovy, za poskytnutí odborného materiálu a redaktorovi Domácí rubriky časopisu týden Marku Šálkovi za podnětné názory, Mgr. Milanu Zdráhalovi za pomoc při sběru dat, Mgr. Ludmile Sečkové za pomoc při tvorbě map, respondentům za spolupráci a všem, kteří mi byli jakkoli nápomocni při psaní diplomové práce.

Obsah

1. Úvod.....	7
2. Cíl a metodika práce	9
3. Vývoj lázeňství na území ČR	11
3.1 Vývoj lázeňství do 20. století.....	11
3.2 Vývoj lázeňství v první polovině 20. století	12
3.3 Vývoj lázeňství v druhé polovině 20. století	14
4. Předpoklady rozvoje lázeňství a cestovního ruchu	17
4.1 Fyzickogeografické předpoklady.....	17
4.2 Socioekonomické předpoklady	19
5. Transformace lázeňské organizace v ČR.....	21
5.1 Průběh privatizace lázeňství	21
5.2 Důsledky privatizace lázeňství	23
6. Současná lázeňská péče v ČR.....	26
6.1 Typy lázeňské péče	27
6.2 Obsah lázeňské péče	28
6.3 Závěry ze statistik lázeňské péče	29
7. Marketing lázeňství.....	32
7.1 Marketingový výzkum	32
7.2 Marketingový mix.....	33
7.3 Služby	34
7.4 Společný marketing	37
7.5 Lázně v konkurenčním prostředí	37
8. Charakteristika malých moravských lázní	39
8.1 Lázně Bludov	39
8.2 Lázně Dolní Lipová	40
8.3 Lázně Hodonín.....	41
8.4 Lázně Karlova Studánka	42
8.5 Lázně Kostelec.....	43
8.6 Lázně Ostrožská Nová Ves	44
8.7 Lázně Slatinice.....	45
8.8 Lázně Velké Losiny	46
9. Programy podpory lázeňství v ČR.....	47
9.1 Státní program podpory cestovního ruchu	47
9.2 Společný regionální operační program	48
9.3 Projekt Jihomoravské lázně	49
10. Dotazníkové šetření	51
10.1 Analýza názorů návštěvníků malých moravských lázní.....	51
10.2 Hodnocení marketingu z pohledu vedení lázní.....	65
10.3 Shrnutí výsledků dotazníkového šetření	77
11. Diskuse k výsledkům dotazníkového šetření	78
12. Závěr	81
13. Seznam zkratk	83
14. Summary	84
15. Použité zdroje.....	86
PŘÍLOHY	

1. Úvod

Česká republika je značně bohatá na výskyt přírodních minerálních pramenů. V průběhu staletí, ať už lidskou činností či přírodními vlivy, došlo k zániku mnoha vývěrů těchto významných minerálních vod. I přesto však najdeme stále obrovské množství míst, kde můžeme využít léčivé síly přírody. V současné době se velmi dbá na neznečišťování těchto velmi cenných přírodních darů. Jsou hledány a navrtávány nové přírodní minerální prameny a také je značně velké úsilí vkládáno do čištění a obnovy zanedbaných pramenů, u kterých je to ovšem možné, neboť řada těchto pro lidstvo významných pramenů bylo nenávratně zničeno.

Výskyt lázní, na rozdíl od jiných předpokladů cestovního ruchu, je podmíněn mnoha faktory. Ke vzniku lázní musely být k dispozici nejen vhodné klimatické podmínky, ale hlavně výskyt přírodních léčivých zdrojů. Našimi předky byly již odedávna využívány přírodní minerální prameny pro jejich výjimečné vlastnosti. Zaujaly je svou odlišnou teplotou i chutí. Následně zjistily, že jim tyto zvláštní vody pomáhají zbavit se některých problémů.

Výskyt těchto vod byl opředen legendami. A proto v těchto místech byly stavěny na počest bohů, kterým připisovali existenci těchto vod, chrámy a oltáře. Toto bychom mohli považovat za počátky cestovního ruchu v oblasti lázeňství, neboť právě tyto stavby podnítily navštěvovat takto zviditelněné oblasti výskytu minerálních vod. Postupně bylo těmto lokalitám věnováno víc a víc pozornosti. Kolem uzdravujících pramenů vznikaly stále větší a dokonalejší lázeňské stavby, a tím vznikla nová oblast cestovního ruchu lázeňství.

Osud lázní byl značně poznamenán událostmi během staletí. Největší zásah do rozvoje lázeňství měly za poslední století hlavně světové války, období socialismu a následná privatizace.

Kromě velkých a známých lázní, které vděčí za svůj růst výrazné zahraniční klientele, jsou na území ČR, hlavně pro méně zámožné klienty, k dispozici malé lázně. Malé lázně se statutem lázeňského místa jsou významné pro své velké sepětí k přírodě. Tyto lázně poskytují svým klientům velký přínos, stejně jako věhlasně známé lázně, nejen v oblasti komfortu, ale také významnou pomocí při léčbě mnoha nemocí či rekonvalescence.

Lázně mají v rámci cestovního ruchu specifickou úlohu, neboť kromě rekreační funkce mají funkci léčebnou. Jsou tedy velmi důležité nejen stravovací a ubytovací možnosti pro spokojenost hostů, ale především výborné lékařské vybavení a vysoká kvalifikace lékařského personálu. Lázně mají tedy kromě zdravotnických funkcí významný ekonomický potenciál. Představují také významnou oblast z hlediska poskytování pracovních příležitostí.

Předmětem této práce je poukázat na nezanedbatelný význam malých moravských lázní pro rozvoj lázeňství v ČR a jejich uplatnění v rámci cestovního ruchu. Existence lázní v dané oblasti je významná z hlediska poskytování pracovních příležitostí především pro místní občany. Další významný fakt je zvýšení atraktivity oblasti, ve které se lázně vyskytují. Zvýší se tak cestovní ruch nejen v bezprostřední blízkosti lázní, ale také v jejich okolí.

Dalším důvodem pro zpracování tohoto tématu je také to, že o velkých lázních se dozvíme mnoho údajů, na které si jen vzpomeneme, ať jde o jejich vznik, dějiny apod. Ale najít informace o malých lázeňských místech je mnohdy značně obtížnější. Práce se snaží postihnout rozdílný přístup jednotlivých malých lázeňských míst k poskytované lázeňské léčbě, nabídkám zpříjemňujících pobyt a marketingu jednotlivých lázní.

2. Cíl a metodika práce

Cílem diplomové práce je představit současnou i minulou organizaci českého lázeňství a vystihnout význam malých moravských lázní pro cestovní ruch. Hlavní pozornost je věnována období po roce 1989. Poukázáno je na vliv transformace na vývoj českého lázeňství. Důraz v diplomové práci je věnován malým moravským lázním, které mají velký význam v rámci regionálního cestovního ruchu.

Základní použitou metodou k získání potřebných informací bylo studium dostupné literatury a archivních pramenů. Jednalo se především o odborné geografické a turistické publikace týkající se lázní a lázeňství. Dále byla využita literatura pojednávající o cestovním ruchu. Důležitým zdrojem informací pro vypracování diplomové práce byly mapové materiály a internetové stránky týkající se zkoumaného tématu.

Po důkladném prostudování těchto zdrojů následovala výzkumná část. Předmětem výzkumu byly moravské lázně, jejichž lůžková kapacita je maximálně 500 lůžek a mají statut lázeňského místa.. Tato kritéria splňuje osm lázní, kterými jsou Lázně Bludov, Lázně Dolní Lipová, Lázně Hodonín, Lázně Karlova Studánka, Lázně Kostelec, Lázně Ostrožská Nová Ves, Lázně Slatinice a Lázně Velké Losiny.

Podle charakteru jednotlivých kapitol bylo použito několik metod zpracování. Pro část práce, která se zabývá současnou a minulou organizací lázeňství se zaměřením na období po roce 1989, se nejvíce uplatnila rešerše literárních pramenů a internetových zdrojů obsahujících problematiku daného tématu. Pro výzkumnou část, zabývající se současným postavením lázní v cestovním ruchu, byla použita metoda dotazníkového šetření. Výzkumná část byla rozdělena na dvě fáze.

První fáze výzkumu se zabývala průzkumem, který se týkal důvodu pobytu klientů v jednotlivých lázních. Cílem bylo zjistit, jak jsou hosté spokojeni se službami poskytovanými lázněmi a co je přimělo k návštěvě právě těchto lázní. Informace byly získány metodou dotazníkového šetření. *Dotazník pro lázeňské hosty* zahrnuje 16 otázek, z toho 12 s možností výběru. O vyplnění dotazníku byli požádáni hosté v osmi malých moravských lázních (viz výše). V každých lázních dotazník vyplnilo 50 lázeňských hostů. Dotazníkové šetření bylo provedeno v průběhu září roku 2006. Ze shromážděných informací byly pomocí tabulkového procesoru Microsoft Excel vytvořeny přehledné tabulky a grafy. Použitý dotazník je součástí příloh.

Druhá fáze průzkumu se týkala zjišťování marketingových strategií jednotlivých malých moravských lázní (viz výše). Šetření bylo provedeno dotazníkovou metodou. Celkově bylo položeno 13 otázek s otevřenou odpovědí (tj. bez možnosti výběru z více variant). Dotazníky byly adresovány ředitelům či vedení marketingového oddělení lázní. *Dotazník pro vedení lázní* vyplnilo šest vedoucích lázní, na dotazník nebyla reakce z Lázní Bludov a z Lázní Slatinice. Dotazníkové šetření bylo provedeno v průběhu roku 2006 a začátkem roku 2007. Ze shromážděných informací byly pomocí tabulkového procesoru Microsoft Excel vytvořeny přehledné tabulky. Použitý dotazník je součástí příloh.

Výsledky obou dotazníkových šetření jsou shrnuty v samostatné kapitole, která poukazuje na odlišnosti typické pro jednotlivé lázně. V průběhu provádění dotazníkových šetření byla pořizována fotodokumentace lázní, která byla provedena v průběhu roku 2006 a na počátku roku 2007. Fotodokumentace je součástí příloh.

Diplomová práce byla zpracována v textovém editoru Microsoft Office Word.

3. Vývoj lázeňství na území ČR

Vznik lázeňství na našem území nemůžeme přesně stanovit. Původ lázní je často opředen mnoha legendami, ale je doložen i záznamy kronikářů a dochovanými písemnými dokumenty. Za počátek lázeňství je označován rok 762, který zaznamenal Václav Hájek z Libočan jako rok objevení pramenů horké vody v oblasti, kde dnes nalezneme lázně Teplice v Čechách. Podle legendy zde byl teplý pramen vyhrabán zaběhlými vepři. (Knop, 1999)

Jedna z pověstí se vztahuje také k moravským Losinám, jenž vypráví o prašivém koni, který se zde vyléčil v losinské vodě a blátě a jeho uzdravení bylo podnětem k založení lázní. Tuto pověst zaznamenal ve svém díle z roku 1580 Jordán z Klausenburku. (Křížek, 1987)

3.1 Vývoj lázeňství do 20. století

Archeologické nálezy dokazují využívání minerálních vod k léčbě již ve starověku. V tomto období začíná významný rozkvět lázeňství a zřídelnictví, protože lidé v té době vysoce dbali o péči o vlastní tělo. Původ pramenů, které se svojí teplotou a chutí lišily od dosud využívaných vod, přisuzovali nadpřirozeným mocím. Zřídla a prameny byly považovány za posvátné, a proto v místech, kde vyvěraly minerální vody, byly stavěny chrámy a oltáře, jako poděkování za léčivé účinky pramenů.

V období středověku došlo k odklonu využívání vody jako prostředku k léčbě a hygieně. Význam lázeňství byl v tomto období minimální. Jen nejbohatší vrstva obyvatel využívala lázeňská místa k rozptýlení. Navzdory tomu i v tomto období byly položeny základy některých lázeňských míst, jako jsou například Karlovy Vary a Teplice. K rozkvětu později významných lázeňských středisek došlo až v 16. století. Lázně se staly středisky ekonomického, politického a společenského zájmu a atraktivní pro návštěvu významnými osobnostmi. Léčebné kúry nebyly v této době často prováděny správně. Neznalost správného využití léčivých vod někdy vedla až k poškození kůže nebo trávicí soustavy.

V 19. století díky pokroku v oblasti techniky a zjištění nových poznatků v oborech, které měly značný vliv na rozvoj lázní, bylo umožněno povznesení lázeňství. Velký význam mělo zlepšení dopravy, především železniční, která umožnila lepší dostupnost lázní pro větší počet návštěvníků. Díky tomuto pokroku začaly být stavěny první velké

lázeňské stavby, kolonády, stavby u zřidel, lázeňské domy, divadla apod. Na vzniku lázeňských staveb se značnou měrou podíleli významní architekti. Lázně se staly léčebným a kulturním centrem. Důraz byl od této doby kladen i na kvalitu přírodních zdrojů. „Naše lázně se podílely na zavádění a šíření nových léčebných metod, např. slatinné léčby, plynových injekcí, dietních systémů, klimatické léčby, vodoléčby apod.“(Fialová, 2003-2004, s. 76) Toto období se vyznačovalo také tvrdým konkurenčním bojem v obchodní činnosti a prosazováním zájmů podnikatelů v lázeňství, což bylo pro lázeňská místa příznivé. Podnikatelé se předháněli ve výstavbě ubytovacích kapacit, které představovaly hotely, penziony a lázeňské domy.

3.2 Vývoj lázeňství v první polovině 20. století

Nové poznatky, objevené na počátku nového tisíciletí, umožnily modernizaci lázeňské léčby. Lázeňská voda začala být využívána nejen pitným a koupelovým způsobem, ale byly objeveny nové způsoby léčby, kterými byly vodoléčba, masáže, bahenní obklady, tělocvik a strava. Tento rozvoj přinesl efektivnější péči o pacienta.

Před první světovou válkou lázeňství vysoce prosperovalo. Naše lázeňství se v tomto období proslavilo svou léčebnou účinností a kvalitou lázeňských lékařů. Praktikována byla i ambulantní lázeňská péče. Lázně mohli využívat nejen nemocní, ale i zdraví hosté. Pobyt v lázních byl drahý, a proto je navštěvovali nejvíce ti nejbohatší, což představovali vysocí úředníci a šlechta.

Období po první světové válce je často označováno za zlatou éru našeho lázeňství. Zvýšením zájmu lidí o péči o vlastní tělo se zvýšil počet návštěvníků v lázních. Pokroky ve vědě umožnily zefektivnění léčebných procedur a objevení nových léčebných postupů. Při ministerstvu zdravotnictví byly zřízeny zvláštní orgány pro řízení lázeňství a ke správě státem vlastněných lázní byl zřízen celostátní lázeňský podnik Československé státní lázně, který vlastnil celkem 8 státních lázní, tj. asi desetinu celkové lázeňské kapacity u nás.(Dědina, 2004) Za první republiky byly vlastníky lázní nejen stát a jednotlivci, ale i společnosti, obce a nemocenské pojišťovny, které se začaly podílet na úhradě lázeňského pobytu. Tento fakt umožnil rozšíření lázeňské klientely. Umožnění lázeňské péče i chudším obyvatelům vyžadovalo také nové možnosti ubytování, stravování a méně náročné služby.

V tomto období vzniklo mnoho lázeňských objektů, kolonád, divadel, kaváren, galerií, hrála se lázeňská hudba a konaly se v lázeňských místech umělecké a společenské

události. Cílem lázní bylo uspokojení potřeb jedince v oblasti zdravotní péče a dosažení maximálního zisku pro majitele lázní. Lázně představovaly společenská a kulturní centra cestovního ruchu. V národním hospodářství se umístilo lázeňství na druhém místě za strojírenstvím. Nejnavštěvovanějšími místy byly po Praze lázeňská města. (Dědina, 2004)

Za okupace Němci zabrali většinu našich významných lázeňských středisek. Lázně sloužily pro vojenské účely jako válečné lazarety nebo rehabilitační zařízení. Rozvoj lázní byl zcela zastaven. Naštěstí nebyla lázeňská místa válkou výrazně poškozena.

Po druhé světové válce byly lázně opět využívány k léčbě, ovšem nebylo investováno do výstavby, ani do obnovy lázeňských středisek, a tak úroveň lázeňství postupně klesala. Menší soukromé lázně byly postupně uzavřeny, zpusťly a následně zanikly. Podobně dopadly i vývěry léčivých nebo minerálních pramenů, hlavně ty které byly spojeny s církevním kultem nebo se vyskytovaly v pohraničí. K zániku mnoha minerálních pramenů značně přispěla i bezohledná těžba uhlí.

K negativním změnám v lázeňství došlo v roce 1948, kdy byl vydán zákon o znárodnění přírodních léčivých zdrojů a lázní a o začlenění a správě konfiskovaného majetku¹. Stát se stal jediným vlastníkem všech lázeňských zařízení v Československu. Ústřední národní pojišťovna poskytovala lázeňskou péči. Organizace a funkce lázeňství byla stále ještě ve smyslu podnikání, ale hlavní byla funkce zdravotnická. Začaly se objevovat snahy přeměnit lázně na pouze zdravotnická zařízení, v lázních se zřizovaly ordinace a laboratoře a prosazovala se specializace na léčbu konkrétních chorob. Cílem bylo utlumit komerční aktivity v oboru. Lázeňská léčba se stala součástí preventivní léčebné péče. Komerční a pojistný systém financování lázeňské péče byl nahrazen představou bezplatné lázeňské péče financované státem. Tento záměr nebyl zcela realizován. Poskytování lázeňské péče bylo uskutečňováno v lázeňských léčebnách Ústřední národní pojišťovny, kterou následně převzalo Revoluční odborové hnutí (dále jen ROH). Často docházelo ke zrušení balneologických zařízení a jejich přeměně na klasická nemocniční zařízení. (Dědina, 2004) V tomto období převažovala poptávka nad nabídkou. Ze zahraničních návštěvníků převažovali hosté především z východního bloku.

¹ Zákon č.125/1948 Sb., o znárodnění přírodních léčivých zdrojů a lázní a o začlenění a správě konfiskovaného majetku

3.3 Vývoj lázeňství v druhé polovině 20. století

Změna lázeňství na zdravotnictví se projevila v zákoně vydaném v roce 1955. Jednalo se o zákon o československých lázních a zřídlech². V zákoně byl zdůrazněn význam přírodních léčivých zdrojů a vztah lázeňství k těmto zdrojům, lázně byly definovány jako zařízení preventivní a léčebné péče.

Zákon o nemocenském pojištění³ upravoval lázeňskou péči, která byla definována jako „věcná dávka nemocenského pojištění.“ ROH tak rozhodovala komu bude poskytnuta lázeňská péče.

V roce 1957 proběhla změna ekonomického postavení a řízení lázeňských organizací. K 1.1.1957 bylo sjednoceno lázeňství, došlo k tomu, že přírodní léčebné lázně byly začleněny do jednotné soustavy ostatních zdravotnických zařízení a jejich řízení bylo svěřeno státní správě zdravotnictví, tj. organizaci Československé státní lázně a zřídla. Lázeňská péče ROH poskytovala bezplatnou a preventivní péči nejen pojištěncům národního pojištění. (Dědina, 2004) Nejdůležitější byl zdravotní význam lázeňství a nezabývali se řešením ekonomických problémů. V čele lázeňských organizací byli lékaři, kteří neměli potřebné znalosti o vedení lázní.

V roce 1966 byl vydán zákon o péči o zdraví lidu⁴, který uváděl že lázně jsou lázeňské léčebné ústavy, ve kterých jsou při poskytování léčebné a preventivní péče využívány především přírodní léčivé zdroje a klimatické podmínky vhodné k léčení.

1.1.1968 vstoupil v platnost Statut hospodářské jednotky. Objevila se snaha o zvýšení úlohy zahraničního cestovního ruchu, rozšíření lázeňských služeb v oblasti osobního volna. Tyto změny nebyly realizovány z důvodu změn po roce 1968. (Dědina, 2004) Většina dokumentů vydaných v letech 1968–1969 byla díky změně politické situace zrušena. V důsledku toho byl vývoj lázní zcela zastaven a postupně se začaly projevovat důsledky špatného hospodaření.

Nová koncepce vydaná v roce 1972 nepřinesla řešení ekonomických problémů. Lázeňství bylo závislé na financování státem, který si ale nemohl dovolit realizovat tuto podporu dlouho. Lázním bylo nařízeno snížit náklady, což vedlo ke zhoršení lázeňské péče. Omezením prostředků byly lázně nuceny omezit kapacity. Lázeňská léčba byla poskytována přednostně nemocným u nichž byla tato péče efektivní. Znemožněna byla

² Zákon č.43/1955 Sb., o československých lázních a zřídlech

³ Zákon č.54/1956 Sb., o nemocenském pojištění

⁴ Zákon č.20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu

léčba nemocných s chronickými chorobami a omezeno bylo opakování lázeňské léčby. Začaly být prováděny regulační zásahy.

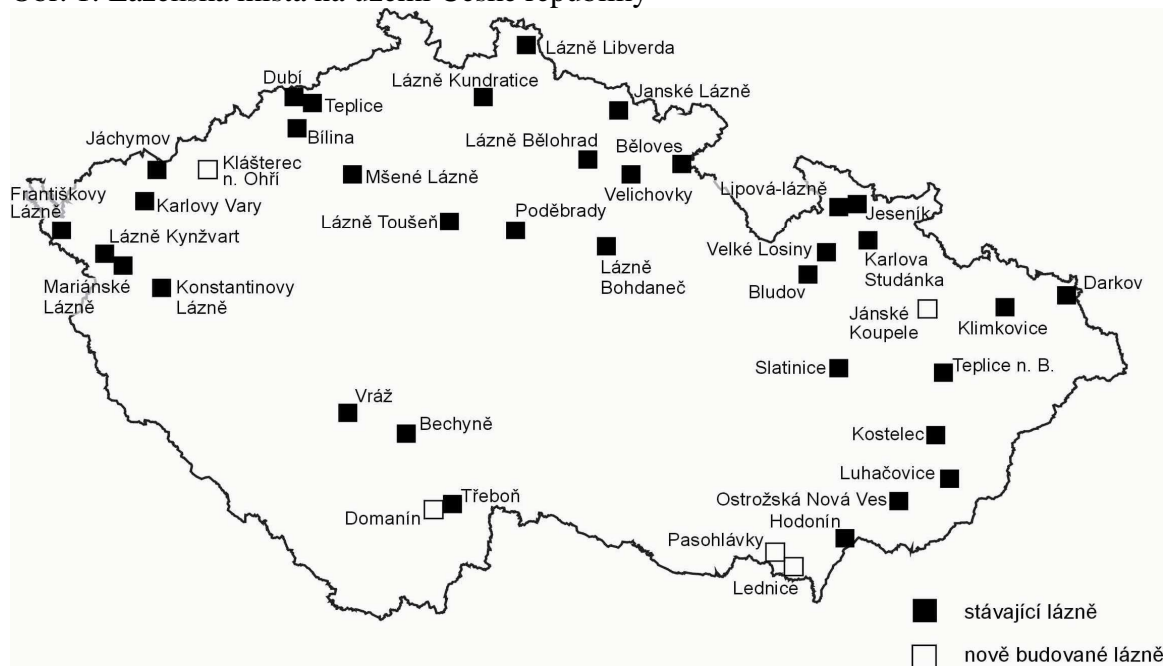
Od 70. let byly lázně značně přetěžované. Nebyly prováděny potřebné odstávky a rekonstrukce, neinvestovalo se do modernizace a obnovy. Naopak byly často bourány historické budovy a chátraly lázeňská města. Peníze, které do lázeňství přicházely stačily jen na úhradu provozních nákladů a už nikoli na investice. Dlouhou dobu neřešené problémy v lázeňství vedly ke krizi. Materiální základna lázní, kvalita služeb, výkony a efektivnost provozu lázní se výrazně zhoršily. Od roku 1986 se objevuje výrazný pokles kapacit lázní, a tím i počtu pacientů a výkonů. Lázně byly již značně zanedbané a zdevastované.

K zásadním změnám v lázeňství dochází po roce 1989. Lázně v tomto období prodělaly velké změny. Prošly procesy transformace a privatizace, které měly pro jejich další osud velký význam. Někdy byl průběh procesů značně složitý a ne vždy s dobrým koncem. „...Především nedostatek domácího kapitálu vede k tomu, že se i nejvýznamnější lázeňská místa jako Karlovy Vary, Mariánské Lázně a další jen pomalu probouzejí do bývalé slávy a oprava desítek zdevastovaných budov probíhá pomalu a postupně bez skutečně velkorysé podpory státu, kterému tak unikají potenciální zdroje příjmů.“(Burachovič, 2001, s.9)

Na území České republiky došlo k velkým ekonomickým změnám. „Nové ekonomické trendy se projeví i v lázeňství, které již není pouze součástí zdravotní péče. Politické a ekonomické změny v tomto období výrazně ovlivnily společenské myšlení ve vztahu k lidským zdrojům. Hodnota vykonané práce je závislá na rozličných faktorech, z nichž velmi významnou složku tvoří lidské zdraví.“(Seifertová, 2003, s. 83)

Lázeňská místa jsou postupně stále více vyhledávána pro trávení volného času, a proto je hlavní prioritou zvyšování úrovně lázeňské péče, kvality stravovacích a ubytovacích služeb a také nabídek kulturního a sportovního vyžití.

Obr. 1: Lázeňská místa na území České republiky

Zdroj: Migala, M., Szczyrba, Z., 2006.

4. Předpoklady rozvoje lázeňství a cestovního ruchu

Potenciál území, jeho přírodních léčivých zdrojů spolu s atraktivním prostředím vytváří dobré podmínky pro jeho další rozvoj. Předpokladem pro rozvoj území je, že musí být atraktivní z hlediska přírodních podmínek a přírodních atraktivit i z hlediska kulturně historického památkového bohatství a vybavenosti.

Dobrá dostupnost a dobrý fond kulturně - historických atraktivit a příznivé přírodně - krajinářské hodnoty jsou potencionální předpoklady rozvoje oblastí rozvoje cestovního ruchu a zčásti i rekreace. Dosavadní intenzita využívání území pro cestovní ruch a rekreaci je a výhledově bude diferencována v závislosti na pestrosti a kvalitě územních podmínek včetně vybavenosti, četnosti výskytu a významu atraktivit cestovního ruchu.⁵

4.1 Fyzickogeografické předpoklady

Přírodní podmínky významně určují rozvoj lázeňství a cestovního ruchu. Pro vznik lázní je nezbytná přítomnost přírodních léčivých zdrojů. Dalšími významnými činiteli jsou reliéf, klimatické podmínky, biota a vodní plochy. Pro lékařské účely jsou využívány termální prameny a oficiálně uznané léčivé vody. O vznik mnoha lázní se zasloužila také ložiska rašeliny a slatiny, které se využívají pro léčbu řady chorob.

Reliéf krajiny, hlavně nadmořská výška, výšková členitost, sklonitost a expozice reliéfu a estetická hodnota mají velký význam pro rozvoj území. Členitost terénu je jedním ze základních prvků důležitých pro rozvoj rekreace spojené s pobytem v přírodě. Určuje především estetickou hodnotu krajiny a je významným ukazatelem vhodnosti území hlavně pro turistiku, cykloturistiku, horolezectví, rekreaci u vody, běhu na lyžích a dalších. Obecně platí, že čím je výšková členitost reliéfu větší, tím je území atraktivnější.

Klimatické podmínky jsou určujícím činitelem využití území. Pro rozvoj cestovního ruchu jsou významné nejvíce teplota vzduchu, sněhová pokrývka, sluneční svit, mlhy a větrnost. Především teplotní poměry výrazně ovlivňují podmínky letní rekreace v přírodě, zejména možnosti pobytu u vody, ale i možnosti zimní rekreace a sportů. Rekreční aktivity v zimním období jsou závislé především na sněhových poměrech. „Lázně nemusí nutně spoléhat na silně mineralizované vody nebo ložiska slatiny, ale k léčbě lze využívat i horské prostředí s příznivými klimatickými podmínkami.“(Smolová, 2003, s. 152)

⁵ <<http://www.iri.cz/>>

Biota výrazně vytváří povahu krajiny a určuje její atraktivitu. Pro rekreaci mají význam především lesní plochy, trvalé travní porosty a rozptýlená dřevinná zeleň. V oblastech rekreace je důležité dbát na ochranu bioty, která je důvodem rozvoje cestovního ruchu a lázeňství v daném území. Kvalitní zeleň a lesy slouží k regeneraci sil obyvatelstva, jsou stabilizačním ekologickým faktorem a kompenzačním prostředkem nepříznivých faktorů životního prostředí.⁶

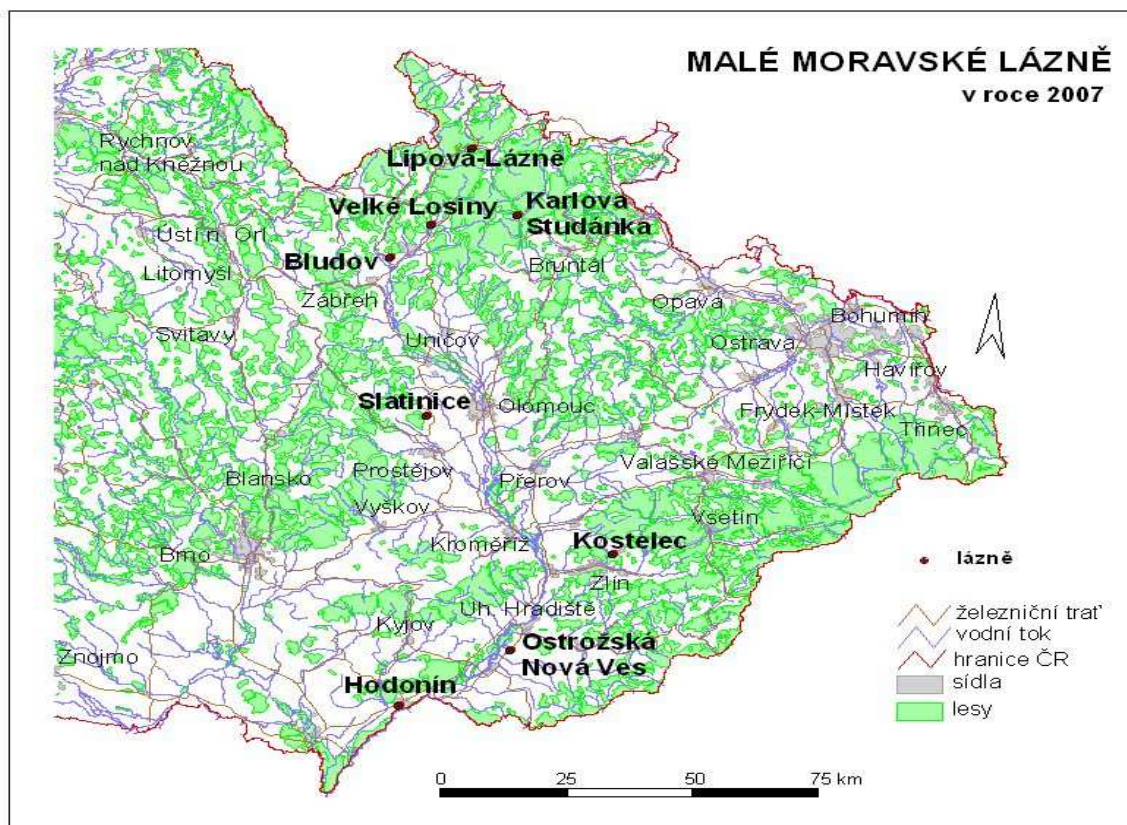
Vodní lokality patří mezi hlavní oblasti rekreace, které poskytují odpočinek, koupání, vodní turistiku a rybaření. Vodní plochy a vodní toky, které vyhovují hygienickým požadavkům jsou využívány pro letní rekreaci a letní sporty. Pro rekreaci je důležitá dostatečná hladina vody, nízké znečištění a nepříliš nízká teplota. Kvalita mnoha povrchových vod byla, především v druhé polovině 20. století, snížena znehodnocením vodních úseků a rybníků, které se staly nevhodné k rekreačním účelům z hygienických důvodů. Za poslední roky stoupá snaha o zvyšování jakosti vod pro rekreační využití a úprava podmínek umožňujících zkvalitnění vodní rekreace (např. odbahnění). K zajištění čistoty vod a péči o hromadnou rekreaci obyvatel je zakázána plavba motorových vozidel na vodárenských tocích a úsecích toků sloužících jako vodní zdroje a na nádržích v ochranných pásmech vodních zdrojů.⁷

Kvalita životního prostředí ovlivňuje turistickou přitažlivost území. Dobré podmínky pro cestovní ruch nejsou v oblastech postižených nadměrnou těžbou a těžkým průmyslem. Nezbytnost minerálních vod pro léčbu si vyžaduje jejich neznečišťování. K jejich ochraně byla vyhlášena ochranná pásma, která znamenají omezení pro jiné aktivity v řešeném území, zvláště pro těžbu surovin (uhlí, kaolín). Odtud pramení možná ohrožení lázeňství a střety zájmů. V chráněných krajinných oblastech je z důvodu ochrany přírody a krajiny cestovní ruch regulován. Je důležitá nejen ochrana využívaných přírodních léčivých vod, ale také objevování nových oblastí s vysoce kvalitními minerálními vodami prostřednictvím geologických průzkumů, které umožní vznik nových lázeňských míst.

⁶ <<http://www.iri.cz/>>

⁷ <<http://www.iri.cz/>>

Obr 2: Malé moravské lázně v roce 2007

4.2 Socioekonomické předpoklady

Na rozvoj lázeňství a cestovního ruchu má významný vliv využití kulturních hodnot krajiny. Lázeňská místa jsou přitažlivá svým urbanistickým pojetím a specifickou lázeňskou architekturou. Míra využití území pro rekreaci závisí na pestrosti nabídky: možnosti kulturně historické, památkové a technické bohatství a vybavenost ve městech i na venkově. Míra návštěvnosti závisí značně na tom, zda jsou kulturně historické památky celostátního či mezinárodního významu a jsou-li pořádány významné tradiční kulturní a sportovní akce. Dalšími důležitými předpoklady oblasti pro její rozvoj je stupeň dostupnosti. Růstem ekonomického potenciálu a mobility obyvatel, se dostupnost území zvyšuje.

Další rozvoj cestovního ruchu a rekreace sleduje současně návrh využití území a vhodné aktivity, ve vazbě na potřebnou infrastrukturu.⁸ Význam lázeňství se zvyšuje v souvislosti s uspokojováním nároků klientů. Aby byly tyto předpoklady splněny, musí být vytvářeny podmínky pro rozvoj cestovního ruchu. Marketing je zaměřený na

požadavky návštěvníků na národní i mezinárodní úrovni. Zvýšení atraktivnosti lázní je dosahováno mnoha způsoby, např. vytváření rozdílných forem propagace, tvorba regionálních produktů a programových nabídek, které využívají rozmanitosti regionu, vytváření nových procedur, rozšíření služeb, výstavba sanatorií, zvyšování standardu vybavení, vytváření nových nabídek pro špatné počasí a mimo sezónu. Důležitá je úroveň lidských zdrojů. Je nutné neustálé zvyšování kvality služeb a úrovně lidských zdrojů ve službách cíleným vzděláváním.

„Příznivé klima dalo vznik mnoha vyhledávaným léčebným místům. U zrodu lázeňských míst však nebyly vždy nezbytně přírodní zdroje. Někdy silná osobnost reformátorského učitele, zhusta laika, prosadila nové metody, využívající třeba jen obyčejné studené vody v rozmanitých aplikačních formách k léčení a prospěla ke vzniku renomovaných léčebných míst.“⁹

Pro přilákání turistů do ČR mají význam především nižší ceny poskytovaných služeb než v zahraničí, fungování turistických organizací a svazů, značný rekreační potenciál pro cestovní ruch, programové tematické nabídky, regionální informační systém, cílený regionální marketing a propagace v zahraničí.¹⁰

V současnosti je ve vhodných lokalitách podporován rozvoj lázeňských provozů a nových lázeňských míst. Jsou budovány areály pro léčebné, rekreační, relaxační a rekondiční pobyty. Různorodost přírodního a kulturního potenciálu umožňuje vznik rozdílných vzájemně se doplňujících nabídek. Lázeňská místa vyhledovaná v místech s vhodnými přírodními a technickými podmínkami zvyšují nabídky cestovního ruchu a tím i počet návštěvníků v oblasti.

Tab. 1: Typologie lázeňských míst v České republice

Skupina	Lázeňské místo
Nadnárodní význam	Františkovy Lázně, Karlovy Vary, Luhačovice, Mariánské Lázně
Celostátní význam	Jáchymov, Janské Lázně, Jeseník, Poděbrady, Teplice, Třeboň
Regionální význam	Bechyně, Bílina*, Darkov, Dubí, Karlova Studánka, Klimkovice, L. Kynžvart, L. Libverda, Lipová-lázně, Teplice nad Bečvou, Velichovky, Velké Losiny
Malý význam	Běloves*, Bludov, Hodonín, L. Bělhrad, L. Bohdaneč, Konstantinovy Lázně, Kostelec, L. Kunderatice, Lázně Mšené, Ostrožská Nová Ves, Slatinice, L. Toušeň, Vráž,

Zdroj: Fialová, D., 2004.

Vysvětlivky: * – dočasně mimo provoz

⁸ <<http://www.iri.cz/>>

⁹ <<http://www.spas.cz/>>

5. Transformace lázeňské organizace v ČR

Od 60. let 20. století docházelo k přetěžování lázeňských kapacit bez potřebných odstávek a rekonstrukcí, to mělo za následek značnou zanedbanost a devastaci lázeňských provozů. Nebylo investováno do oprav ani do modernizace lázní. Výsledkem tohoto způsobu řízení lázní byla zařízení sloužící k poskytování lázeňských procedur v havarijním stavu. Stejně dopadly ubytovací kapacity, lázeňské kuchyně a jídelny. Místnosti byly zastaralé bez příslušenství a moderního vybavení. Ve špatném stavu byly i sítě pro rozvod minerálních vod od vrtů až k objektům, kde byly aplikovány, i uvnitř objektů. Tyto rozvody jsou pro fungování lázní nezbytné.

Dalším důsledkem tohoto způsobu řízení lázní byla neexistence konkurence, která měla za následek neprosazování nových myšlenek v provozu a tím stagnaci úrovně služeb. Nejméně byla postižena lázeňská léčba, díky tomu, že Česká republika měla vždy řadu kvalifikovaných lékařů a velké množství kvalitních pracovních sil. Problémem byl ovšem přístup personálu k hostům, neboť se k nim chovali jako k nemocným a nikoli jako ke klientům.

5.1 Průběh privatizace lázeňství

Vývoj lázní byl po roce 1989 zásadně ovlivněn privatizací. Její hlavní myšlenkou byla restrukturalizace majetkových vztahů a činnosti provozovatelů. Změny nastaly v systému poskytování léčebných lázeňských poukazů a financování lázeňské péče. Ministerstvo zdravotnictví ČR v roce 1990 vytvořilo pracovní týmy, které měly za úkol vypracovat modely a projekty pro období privatizace a restrukturalizace majetkoprávních vztahů i činností. Původní návrhy se postupně vyvíjely a procházely změnami podle obecně uplatňovaných postupů a metod v rámci zákonů o malé a velké privatizaci, o restitucích apod. Současně se vyvíjely názory a legislativní prostředí v oblasti pojetí péče o zdraví lidu, kde je lázeňství od roku 1990 zařazeno do subsystému následné zdravotní péče.

„Do roku 1990 tvořil komplex všech lázní a zříděl jeden státní podnik. Hned v první polovině roku došlo ke změnám statutárního postavení jednotlivých lázeňských podniků a zříděl – byl zrušen článek řízení – BALNEA a stát zřídil řadu státních podniků (v oblasti lázní i zříděl). Tyto státní podniky si zachovávaly i původní struktury podnikových

¹⁰ <<http://www.iri.cz/>>

ředitelství a přímo řízených lázeňských léčeben i odloučených přírodních léčebných lázní.“ (Knop, 1999, s. 18)

Ve dnech 21. a 22. 5. 1990 byla založena na jednání zástupců odborových organizací čs. Státních lázní sekce lázeňství při odborovém svazu zdravotnictví. Jednání proběhlo v lázních Poděbrady. V letech 1990 až 1992 se sekce zabývala hlavně problémy, které vznikaly v důsledku privatizace lázeňských organizací a snažila se o zachování lázní jako celku, aby nedošlo k rozdělení lázeňské organizace na malé akciové společnosti. Někde se to povedlo, někde ne. V roce 1992 vznikly lázeňské akciové společnosti, a tím vznikaly i problémy ve spolupráci sekce lázeňství se zástupci odborových organizací z těchto lázeňských akciových společností.¹¹

Lázeňským podnikům byla určena forma privatizace především podle hodnoty kmenového jmění subjektu, to znamená, že do 5 mil. Kč byl určen do malé privatizace, nad 5 mil. Kč do velké privatizace. Dalším kritériem byla funkce a úloha subjektu v plnění úkolů zdravotní péče. K transformaci lázeňských podniků na akciové společnosti mělo dojít následujícím způsobem. V první fázi za plné účasti státu, ve druhé fázi diferenciaci majetkových podílů mezi akcionáře, kam patří zdravotní pojišťovny (předpokládalo se až 40 % podílu) financující pobočky bankovních ústavů (předpokládalo se až 15 % podílu), zbytek uplatnit jiným způsobem včetně plánované kupónové privatizace. Výsledkem majetkoprávní transformace mělo být funkční propojení různých forem vlastnictví jako základ pro další rozvoj lázní a pro regulované využívání přírodních léčivých zdrojů. Privatizace neměla narušit úroveň ani efekt lázeňské léčby pro pacienty. Rozptýlením vlastnických vztahů mělo být zajištěno zdravé konkurenční prostředí a umožnění komerčních aktivit. (Knop, 1999)

Hlavními cíly privatizace bylo odstranění monopolního vlastnictví lázní státem, lázně si musí zachovat veřejný charakter služeb lázeňství, musí ve své organizaci a struktuře rozvíjet léčebnou stránku a rozvoj ostatních služeb uplatňujících se v lázeňství. Podle usnesení vlády ČR o poskytování lázeňské péče¹², je nový systém péče o zdraví lidu řazen do subsystému následné zdravotní péče.

Privatizace lázeňství byla doprovázena transformací systému poskytování lázeňské péče v souvislosti s novým systémem zdravotní péče v ČR. „Zde se v prvotních úvahách vycházelo z již dříve uvedených skutečností, se kterými lázeňský obor do etapy

¹¹ <<http://osz.cmkos.cz/>>

¹² Usnesení vlády ČR č. 339/1990, o poskytování lázeňské péče

transformace vstupoval. Především nebyly vždy dostatečně využívány lázeňské kapacity pro léčbu skutečně indikovaných nemocných (v předchozím období nebylo přidělování poukazů vždy pouze věcí zdravotnických odborníků, a systém umožňoval využívání veřejných prostředků i k jiným než léčebným účelům).“ (Knop, 1999, s.19)

5.2 Důsledky privatizace lázeňství

Počet hostů od roku 1989 kolísá. Důvody jsou absence pacientů ze Slovenska rozdělením státu a úbytek pacientů z bývalých socialistických států. V letech 2002 až 2004 došlo k poklesu cizinců i tuzemských návštěvníků, kterému předcházela růst hostů. Příčinou poklesu počtu zahraničních návštěvníků je posilování koruny vůči měnám sousedních států, tím došlo k zvyšování cen služeb při stagnující kvalitě. Snížení počtu domácích pacientů došlo v důsledku transformace zdravotního pojištění.

Značně zdevastované a zastaralé provozy prošly rozsáhlými rekonstrukcemi a modernizací. Rozsáhlá modernizace proběhla i v oblasti stravovací, ubytovací a u léčebných zařízení. Transformace lázeňství neproběhla vždy podle představ. Díky špatné privatizaci mohlo dojít až ke zrušení lázeňských míst, např. Kyselka. Většina podniků v cestovním ruchu vznikla v procesu tzv. malé privatizace. Přinesla s sebou i současnou rozdrobenost v sektoru, s velmi omezeným počtem středních podniků a téměř neexistujícími většími podnikateli v aktivním cestovním ruchu. Důsledkem je nedostatek rozvojového kapitálu, ale i teprve vyvíjející se asociace, aliance, kooperace či společenství malých podnikatelů, kteří z důvodu rozdrobenosti a finanční slabosti nejsou zatím schopni zajistit takovou úroveň komplexnosti služeb, na jakou jsou turisté zvyklí v turisticky vyspělých zemích. Rychlejšímu rozvoji v lázeňství brání také nedořešené vlastnické vztahy a nedostatečná turistická infrastruktura.¹³

V současnosti jsou pro rozvoj lázeňství využívány zkušenosti z vyspělých zemí západní Evropy. Jsou zjišťovány nedostatky našeho lázeňství a navrhovány opatření pro jeho zlepšení. „Vývoj lázeňství po společenských a ekonomických změnách v roce 1989 se navrácí k předválečným trendům a je obohacen novými prvky, které převažují v západní Evropě (např. wellness).“ (Fialová, 2003-2004, s. 77)

Nejdůležitější pro lázně je ochrana přírodních léčivých zdrojů. Důraz je kladen na zvyšování kvality služeb a poskytování služeb vyžadovaných klienty. Dnes každé lázně

sestavují rozvojové programy, hlavním cílem je zkvalitnění infrastruktury lázeňského prostředí, podpora vědy a výzkumu, společných marketingových aktivit a zejména zefektivnění lidských zdrojů. Těchto cílů se naše lázeňství snaží dosáhnout ve spolupráci s evropskými institucemi.

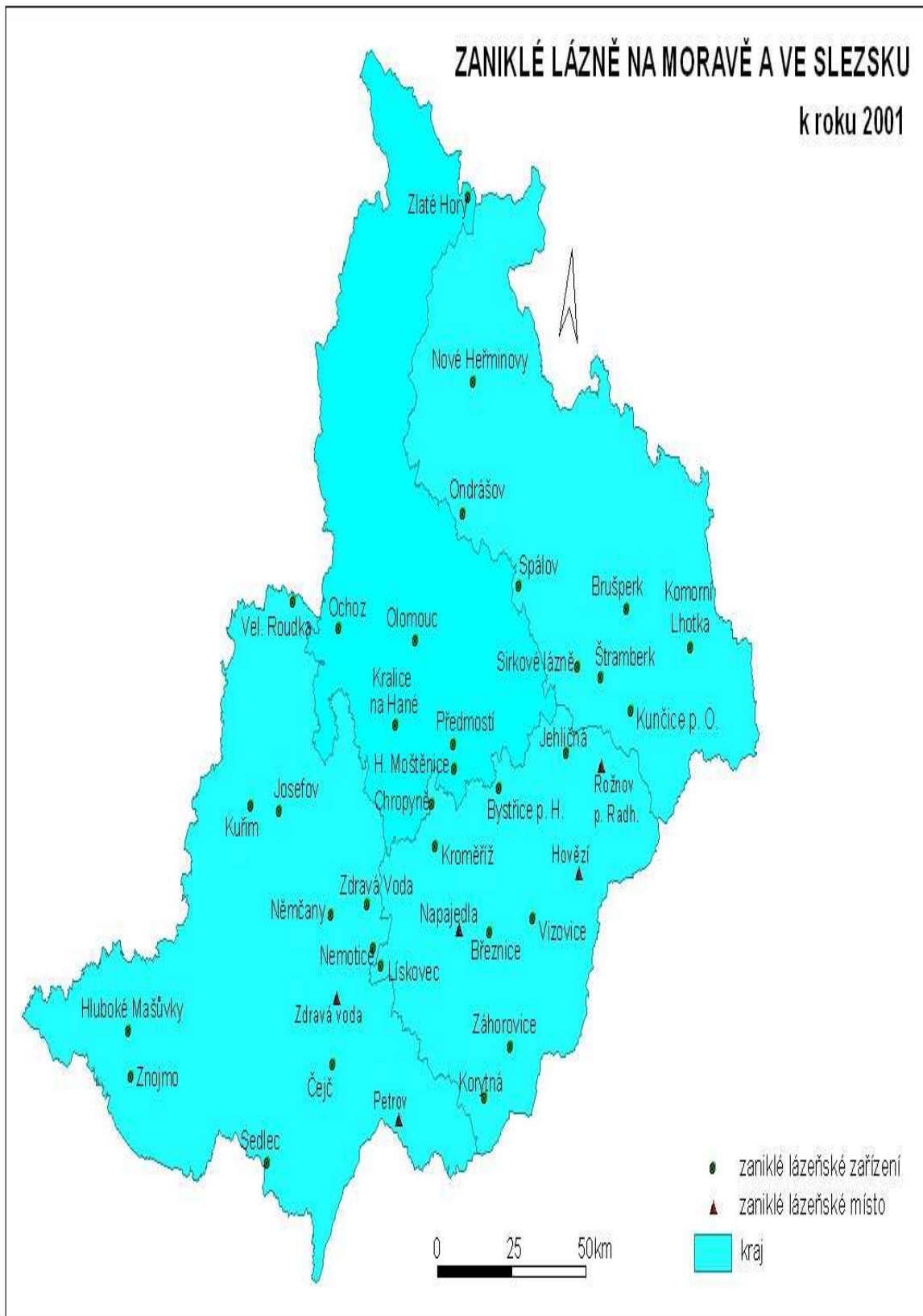
„Společný trend vedl k založení společnosti České lázně v Evropě, která je založena za účelem propagace českého lázeňství a souvisejících oborů na tuzemských a zahraničních trzích. Výsledkem je zavedení nové evropské tradice v místě evropského lázeňství v Karlových Varech. Touto tradicí je Lázeňský festival Karlovy Vary.“¹⁴

V současné době lázeňství na území ČR poskytuje kvalitní lázeňskou léčbu a rehabilitaci díky kvalifikovaným lázeňským lékařům. Nyní je většina lázeňských komplexů k nerozeznání od zdevastovaných budov, které stály na jejich místě v minulém století. V mnoha lázních se značně zlepšila úroveň nejen ubytování, ale i stravování a možnosti trávení volného času. Co se týká kvality lázeňské péče, je patrná výrazná modernizace léčebného vybavení, která umožňuje příjemnější lázeňskou léčbu. Změnil se také pohled na lázeňské hosty, kteří jsou vnímáni lázeňským personálem jako klienti a nikoli už pouze jako pacienti. Lázně jsou za poslední roky stále více vyhledávány k trávení volného času a ozdravení sil. Lázeňství je proto podnikatelsky atraktivní oblastí. I přes značný pokrok v ozdravení lázeňských míst, bude ještě potřeba mnoho let, aby lázně dosáhly úrovně z dob své zlaté éry.

¹³ <<http://www.iri.cz>>

¹⁴ <<http://spalife.info/>>

Obr 3: Zaniklé lázně na Moravě a ve Slezsku k roku 2001

6. Současná lázeňská péče v ČR

Pravidla poskytování lázeňské péče, její délka a typ se řídí zákonem o veřejném zdravotním pojištění¹⁵ a vyhláškou ministerstva zdravotnictví č. 58/1997 Sb.¹⁶, kterou se stanoví *Indikační seznam*. V Indikačním seznamu jsou uvedeny indikace a kontraindikace k lázeňské péči v návaznosti na diagnózu, povinná vyšetření nutná pro vystavení návrhu pro jednotlivé typy nemocí, odbornost navrhujícího či doporučujícího lékaře, který může lázeňskou péči indikovat. Zároveň jsou tam uvedena lázeňská místa, kde se ta která indikace léčí.

System zdravotního pojištění byl zaveden v roce 1993, tím se změnil plátcce hrazené lázeňské péče z České správy sociálního pojištění na zdravotní pojišťovny.¹⁷ Lázeňská léčba je poskytována všem občanům České republiky, kteří jsou pojištěni u některé zdravotní pojišťovny ČR. Poskytnutí lázeňské péče se liší podle indikačních skupin a podílem zdravotní pojišťovny na hrazení pobytu. Lázeňská péče, která je doporučena lékařem jako součást léčebného procesu, se dělí na komplexní lázeňskou péči, která je plně hrazena zdravotní pojišťovnou a příspěvkovou lázeňskou péči částečně hrazenou zdravotní pojišťovnou. Lázeňská péče, která není doporučena lékařem si musí klient plně hradit sám. To neplatí pro děti a dorost, pro které je lázeňská péče vždy zdarma, léčba je plně hrazená ze zdravotního pojištění. Dítě do šesti let může doprovázet dospělá osoba zdarma. Délka pobytu je určena lékařem, obvykle pacient v lázních stráví 4–6 týdnů.

Rozlišujeme dvě formy lázeňské péče: ústavní (představuje léčebný pobyt pacienta v lázních, to znamená i služby ubytovací, stravovací a další pobytové služby) a ambulantní (znamená pouze docházení na léčebnou péči do léčebných zařízení; ubytování a stravování probíhá mimo lázeňská zařízení).

Úspěšný výsledek lázeňské léčby závisí především na účinku lázeňských procedur a vhodné úpravě jídelníčku. Nenahraditelný význam pro úspěšnou léčbu má příznivé klima, příjemné prostředí, možnosti kulturního a sportovního vyžití.

¹⁵ Zákon č. 48/1997 Sb. o veřejném zdravotním pojištění.

¹⁶ Vyhláška Ministerstva zdravotnictví, která stanoví indikační seznam pro lázeňskou péči o dospělé, děti a dorost.

¹⁷ <<http://www.uzis.cz>>

6.1 Typy lázeňské péče

Rozlišujeme tři základní typy lázeňské péče:

- komplexní - pobyt hrazen plně zdravotní pojišťovnou
- příspěvková - pobyt hrazen zčásti zdravotní pojišťovnou
- samoplátecká - pobyt plně hrazen klientem

Komplexní lázeňská péče

Obvodní či odborný lékař vyplní předtištěný formulář *Návrh na lázeňskou péči*, který zašle příslušné zdravotní pojišťovně. Zde musí být Návrh schválen revizním lékařem. Při jeho schválení je zaslán do příslušných lázní, které zašlou pacientovi předvolání k nástupu. Délka pobytu je určena na základě diagnózy, obvykle 21 nebo 28 dní dle zdravotní indikace. Pacientovi je vystaveno potvrzení o pracovní neschopnosti. Zdravotní pojišťovna hradí svému pojištěnci celý léčebný pobyt. Klientovi je hrazeno celodenní stravování, standardní ubytování ve dvouložkovém pokoji, lékařská vyšetření a lázeňské léčebné výkony smluvně sjednané se zdravotní pojišťovnou. Pojištěnec si hradí dopravu. Komplexní lázeňská péče se poskytuje většinou po úrazech, operacích, po srdečních infarktech, při některých chronických chorobách apod.¹⁸

Příspěvková lázeňská péče

Obvodní lékař vyplní předtištěný formulář *Návrh na lázeňskou péči*, který zašle příslušné zdravotní pojišťovně. Zde musí být Návrh schválen revizním lékařem. Po jeho schválení si pacient vybere lázeňské zařízení, dojedná termín a finanční podmínky. Předvolání k nástupu obdrží klient od lázní. Délka pobytu závisí na diagnóze, obvykle 21 dní dle zdravotní indikace. Pacientovi není vystavena pracovní neschopnost, lázeňskou léčbu čerpá v rámci své dovolené. Zdravotní pojišťovna hradí smluvně sjednaná lékařská vyšetření a lázeňské léčebné výkony. Pacient si hradí ubytování v lázeňském léčebném ústavu, celodenní stravování a jízdné.

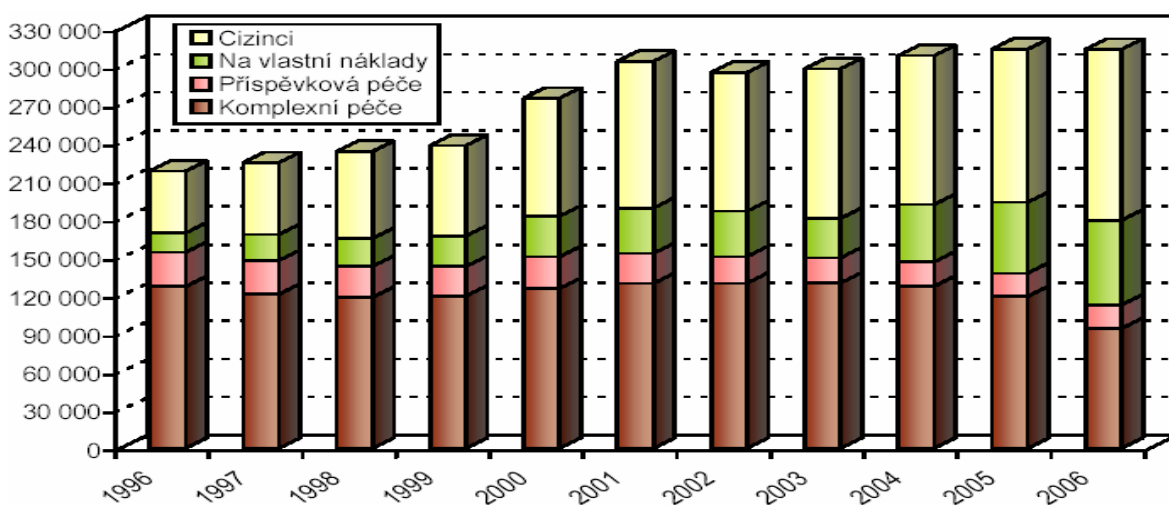
Pacientům je poskytována také ambulantní příspěvková lázeňská péče. Zde lázeňské léčení navrhuje odborný lékař, který navrhuje i délku pobytu. Klient není ubytován v lázeňských zařízeních. Při lázeňské léčbě mají přednost klienti ubytovaní v lázních.

¹⁸ <<http://www.laznehodonin.cz>>

Samoplátecká lázeňská péče

Lázeňská léčebná péče, kterou si pacient hradí zcela sám. Léčba nemusí být doporučena lékařem a klient si nemusí přivést ani lékařskou zprávu, ale je vhodná. Klient si při objednání lázeňské léčby vybere ubytování, formu stravování a dopravu, uvede termín a délku pobytu. Lázně klientovi zašlou písemné potvrzení nástupního termínu. Vybranou variantu léčení potvrzuje při vstupní lékařské prohlídce lékař. Samoplátecká lázeňská péče je poskytována i ambulantně. Při lázeňské léčbě mají přednost klienti ubytovaní v lázních.

Graf 1: Vývoj počtu pacientů v lázních (dospělí, dorost, děti)

Zdroj: <<http://www.uzis.cz/>>

6.2 Obsah lázeňské péče

Lázeňská péče nezahrnuje jen léčebnou péči, ale i nezbytné ubytovací a stravovací služby. Též nelze opomíjet doprovodné sportovní a kulturní nabídky. V současné době je cílem lázeňské péče celková spokojenost pacienta ve všech poskytovaných službách. Léčebná péče v ČR byla vždy na dobré úrovni i v období nepříznivém pro lázeňství. Dnes se její úroveň zvýšila díky modernizaci používaných přístrojů a vybavení. Stejně jako v minulosti je léčba prováděna řadou léčebných metod.

Mezi nejpoužívanější léčebné metody náleží pitná kúra (tradiční procedura, při které se pijí minerální vody přímo z vývěrů či odběrových míst), vodoléčba (jedna z nejstarších metod léčby využívající k léčbě vody termální, bohaté na plyny a mineralizované, voda je aplikována zábaly, obklady, koupelemi, stříky a oěry), peloidoterapie (peloid je přírodní látka, která se využívá k léčbě spolu s vodou), léčebné inhalace (využití na soli bohatých minerálních vod při léčbě horních cest dýchacích), fototerapie (pro léčbu je využíváno

světelné záření při specifických podmínkách), elektroterapie a magnetoterapie (moderní metody léčby využívající účinků elektrických a magnetických polí na lidský organismus), rehabilitace, dietoterapie a klimatoterapie. Většina léčebných metod vyžaduje velmi kvalifikované pracovníky a některé jsou energeticky značně náročné.

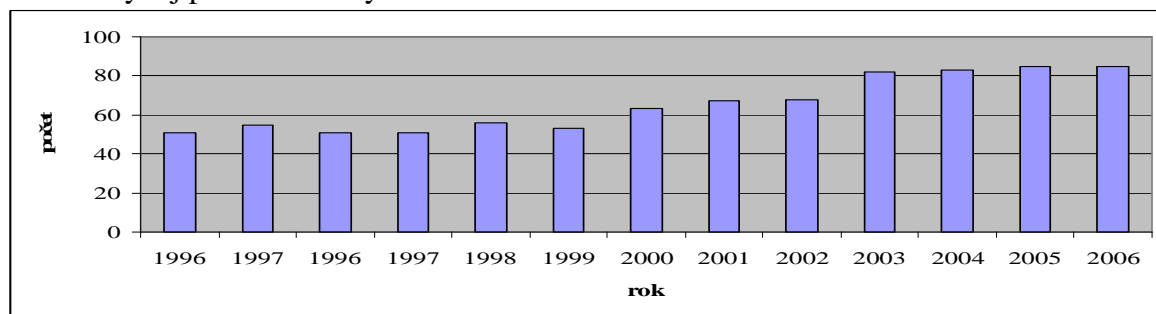
Ubytovací a stravovací služby byly v období centralizovaného hospodářství na velmi nízké úrovni, neboť byla upřednostňována kvantita nad kvalitou. Dnes probíhá kvalitativní rozvoj, především z důvodu neustále se zvyšujících nároků lázeňských hostů. Za posledních roků se značně zlepšily a rozšířily možnosti ubytování a stravování a pacient má tak dnes možnost širokého výběru. Volba má ovšem své hranice, pacient musí vycházet, především u výběru jídelníčku, z lékařských doporučení.

Do lázeňské péče náleží také zajištění kulturních a sportovních aktivit. Pro oživení pobytu pacienta v lázních jsou dnes poskytovány velké možnosti trávení volného času, které využívají výhod lázeňského místa.

6.3 Závěry ze statistik lázeňské péče

Statistické hodnocení lázeňské péče zpracovává každoročně Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky (dále jen ÚZIS). Shromažďuje údaje o počtu ošetrovacích dnů a přijatých pacientů. Provádí rozlišení zvlášť za dospělé pacienty, děti a dorost a samostatně za cizince. Sleduje poskytování lázeňské péče podle indikačních skupin a podíl lázeňské péče hrazené ze zdravotního pojištění. Dále zpracovává údaje o počtu léčebných výkonů a o lůžkové kapacitě. V současné době je v ČR 35 lázeňských míst. V Registru zdravotnických zařízení je evidováno 85 lázeňských zdravotnických zařízení, z toho 5 dětských. Lázeňská zařízení poskytují 25 235 lůžek.¹⁹

Graf 2: Vývoj počtu lázeňských zařízení v letech 1994-2006

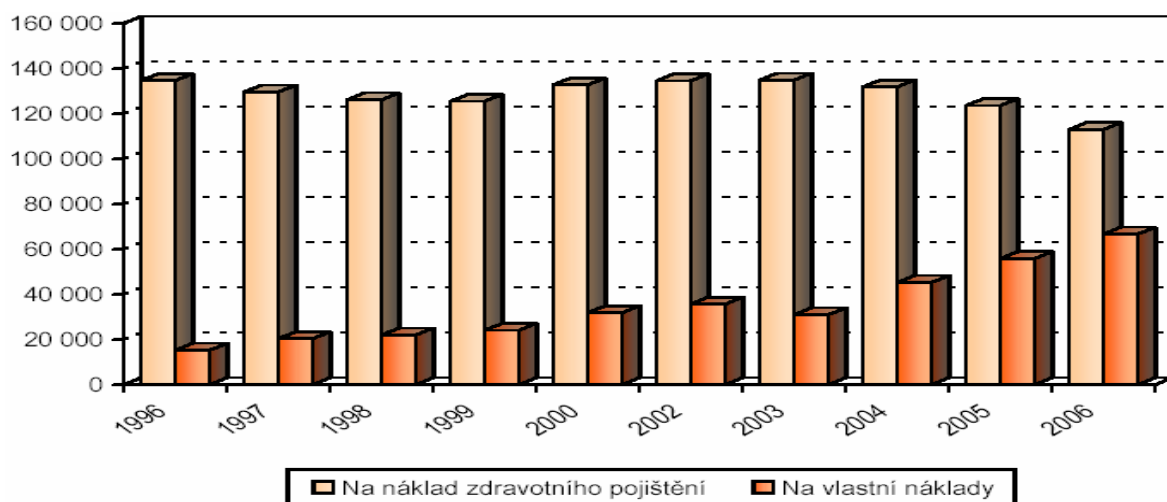

Zdroj: <<http://www.uzis.cz/>>

¹⁹ <<http://www.uzis.cz/>>

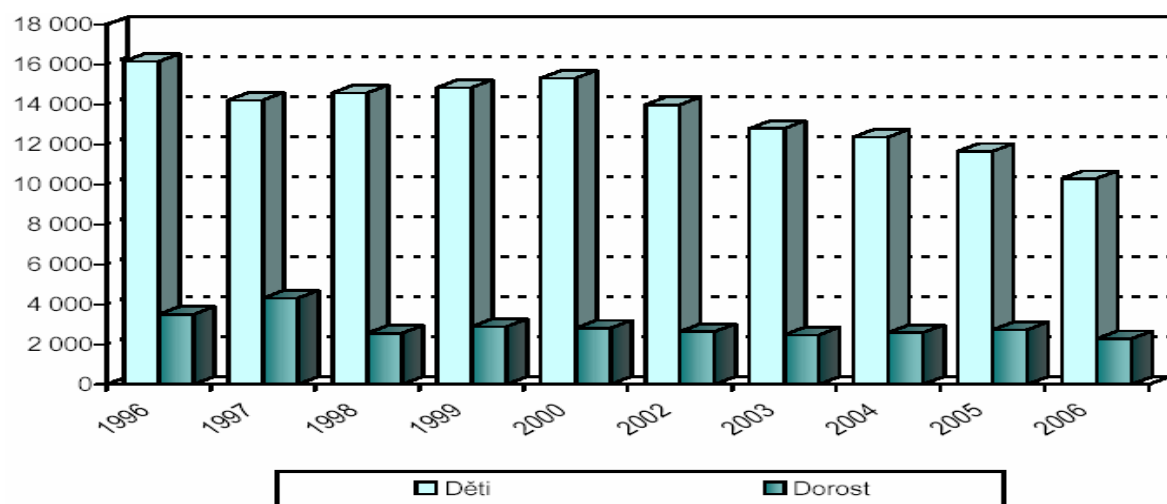
Počty lázeňských pacientů dlouhodobě mírně narůstají. Současně klesají počty pacientů, jejichž péče je hrazena zdravotními pojišťovnami. Od roku 2002 vzrostl počet cizinců léčených v lázních asi o 23 %. Nejrychleji ovšem narůstá počet českých klientů, kteří si lázeňskou péči hradí sami. Nárůst oproti roku 2002 je o 87 %.²⁰

Graf 3: Vývoj počtu dospělých pacientů v lázeňských zařízeních (bez cizinců)

Zdroj: <<http://www.uzis.cz/>>

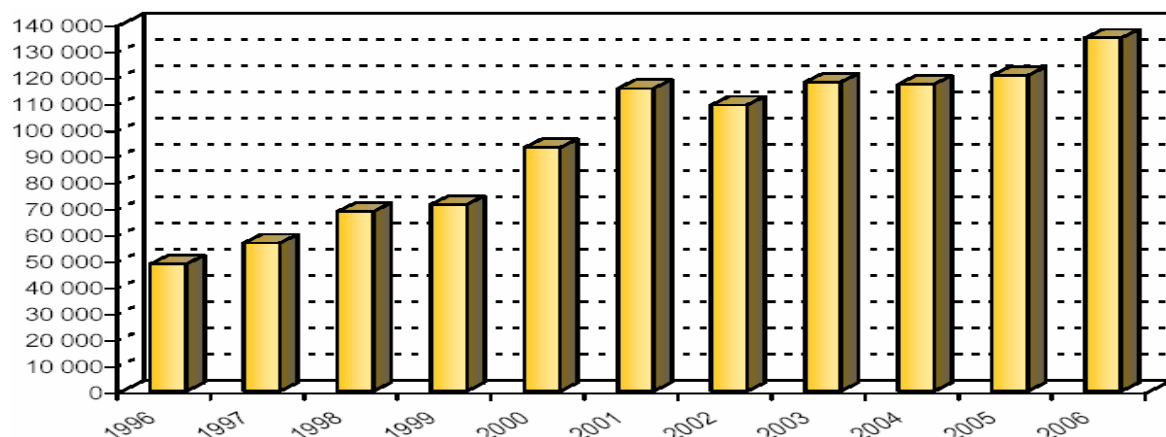
Graf 4: Vývoj počtu dětských pacientů a dorostu v lázeňských zařízeních (bez cizinců)

Zdroj: <<http://www.uzis.cz/>>

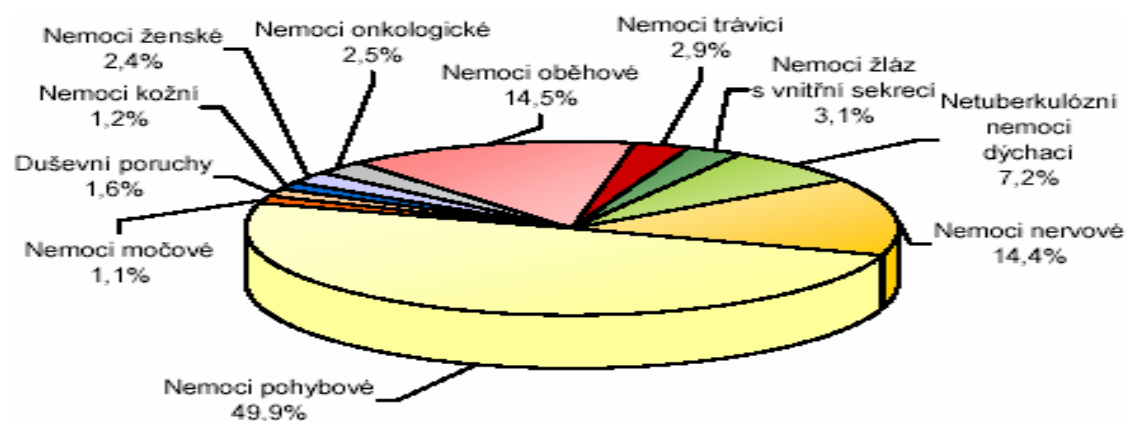
²⁰ <<http://www.uzis.cz/>>

Graf 5: Vývoj počtu pacientů – cizinci celkem

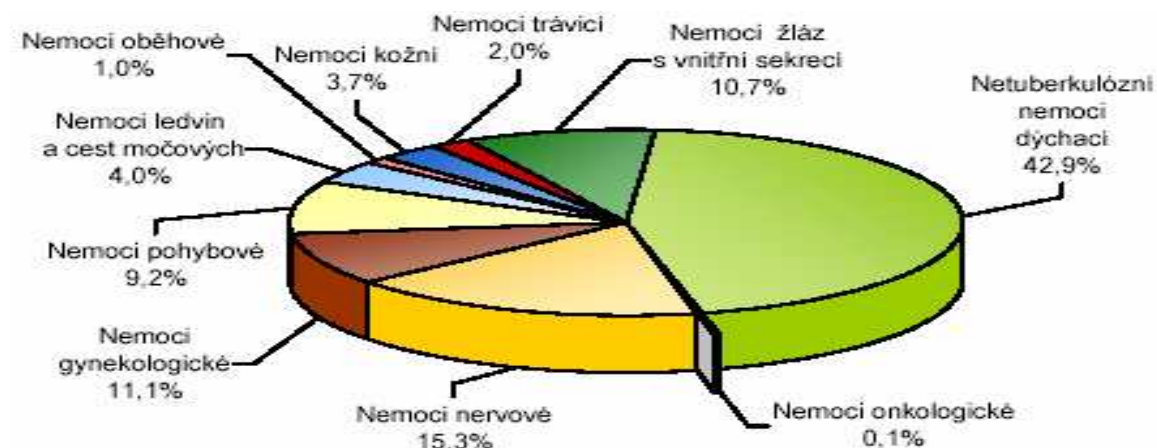
Zdroj: <<http://www.uzis.cz/>>

Graf 6: Lázeňská péče 2006 pro dospělé podle indikačních skupin na náklad zdravotního pojištění (počty osob)

Zdroj: <<http://www.uzis.cz/>>

Graf 7: Lázeňská péče 2006 pro děti podle indikačních skupin na náklad zdravotního pojištění (počty osob)

Zdroj: <<http://www.uzis.cz/>>

7. Marketing lázeňství

Marketing je v současném světě nutností pro každého, kdo chce obstát v boji s konkurencí. Neustále se vyvíjí a vznikají nové marketingové nástroje a strategie. Cílem marketingu je přilákání zákazníka, tím že se snaží propojit kvalitu, službu zákazníkovi a ostatní marketingové aktivity a takto docílit pozitivního efektu. Aby lázně uspěly v rostoucím konkurenčním prostředí, musí se neustále zajímat o změny přání a preferencí zákazníků, zkvalitňovat služby, mít přehled o cenách konkurence, atd. Úspěch lázní závisí také na snadnosti přístupu k informacím o poskytovaných službách. Informace o lázních musí splňovat přehlednost a vyvážené množství. Nedostatek i nadbytek zapříčiní upřednostnění konkurence. Správný marketing umožňuje přizpůsobit se měnícímu se tržnímu prostředí, a tím zvýšit šanci na zisky.

Marketing je plynulý proces probíhající v dílčích krocích, jehož prostřednictvím management v podniku služeb plánuje, zkoumá, kontroluje a vyhodnocuje činnosti zaměřené na plnění zákaznických potřeb a přání, i realizování svých vlastních cílů. (Knop, 1999)

7.1 Marketingový výzkum

Marketingový výzkum je součástí marketingového managementu lázeňského podniku. Aby byly nabízené lázeňské služby využívány, musí být poskytované ty, o které je zájem. Proto se provádí analýza trhu a zjišťuje se cílová skupina zákazníků. Marketingový výzkum nebyl po několik desetiletí využíván, protože byl považován za nepotřebný. Lázně, podle tehdejších názorů, sloužily k léčbě a nikoli k pohodlí pacientů. Dnes je názor zcela opačný. Provádění analýzy trhů patří k základním činnostem lázeňských zařízení.

Potřeby a přání klientů jsou zjišťovány především formou dotazníků. Hosté jsou požádáni o vyplnění dotazníků na konci léčebného pobytu. V posledních letech je častou formou k zjišťování názorů klientů internet. Lázně tímto způsobem často zjišťují, která forma používané propagace je nejúčinnější. Aby byl marketingový výzkum efektivní, musí být zvoleny vhodné a správně formulované otázky. Důležité je zvolení těch otázek, které přispějí ke zvýšení poptávky po lázních.

Využití marketingového výzkumu:

- Výzkum trhu. Analýza tržního potenciálu pro lázeňské produkty a hodnocení poptávky po nových produktech.
- Výzkum efektivnosti nástrojů komunikačního mixu, hodnocení úspěšnosti reklamy, výběr vhodných reklamních médií apod.
- Sledování oblasti distribuce - uspořádání distribučních center apod.
- Zaměření na oblast cen - vnímání ceny zákazníkem apod.
- Řízení a plánování činnosti - stanovení konkrétních strategií, měření a hodnocení jakých výsledků bylo dosaženo (Seifertová, 2003, s. 37).

Na základě marketingového výzkumu se stanovují služby, které budou klientům nabízeny. Služby musí mít zvolenou vhodnou cenu a formu propagace upoutající zákazníka.

7.2 Marketingový mix

Marketingový mix tvoří jednotlivé prvky a nástroje, které jsou navzájem provázány, a tím zabezpečují realizaci marketingového programu. Úkolem je skloubit nástroje tak, aby pozitivně ovlivnily návštěvnost lázeňských míst. V lázeňství jsou základními nástroji marketingového mixu produkt, cena, distribuce a komunikace. Dalšími jsou materiální prostředí, procesy ve službách a lidé ve službách. Nezbytná je spolupráce, jestliže chceme klienty uspokojit co nejvíce.

Při vytváření mixu začínáme od zákazníka. Marketingový manažer se pomocí souboru nástrojů snaží uspokojit potřeby, požadavky, zájmy zákazníků a přinést zisk subjektům podnikajícím v lázeňství. Lázeňské služby jsou omezeny místem, to znamená územím města či obce. Dále musí být lázeňská služba doplněna dalšími službami a programy, které znásobují nabídku pro turisty. Aby nabídky byly využity, musí se o ní dozvědět zákazníci. K tomuto účelu se využívá další marketingový nástroj, a tím je komunikace. Cílem je oslovit co největší počet potenciálních zákazníků. (Seifertová, 2003)

V lázeňství je využíván především diferencovaný marketing (několik marketingových mixů působí několika způsoby na různé části trhu) a zčásti koncentrovaný marketing (jeden marketingový mix působí jednou cestou na několik různých tržních segmentů trhu). Koncentrovaný marketing je alternativa pro malé lázně, jde o zařízení

s úzkou nabídkou pro úzký okruh klientů (samostatný lázeňský objekt s úzkou specializací). (Knop, 1999)

Lázně mohou sestavit jeden nebo několik marketingových mixů, které mají charakter programů určených pro konkrétní cílovou skupinu klientů. Všechny prvky marketingového mixu mají značný vliv na klienta. Záleží především na nabídce služby, ceně, druzích postupů a metod a kvalitě provedených služeb zaměstnanci. Každá poskytovaná služba musí být také vhodně propagována. Značně záleží i na vzhledu budov, exteriérech, uniformách, stylu, atd. Je důležité estetické působení na klienta, který se musí cítit příjemně.

7.3 Služby

Služby v lázeňství představuje sedm klíčových prvků - 7P: Product = produkt, price = cena, place = místo – distribuce, publicity = propagace – komunikace, physical evidence = materiální prostředí, people = lidé v lázeňských službách, proces = procesy v lázeňských službách.

Produkt

Jako produkt v lázeňství označujeme souhrn procesů přinášejících zákazníkovi určitou hodnotu. Lázeňský produkt tvoří soubor služeb využívaných v lázeňském místě, což představuje kvalita informací, způsob přijetí a odbavení lázeňských zákazníků, návaznost jednotlivých částí programů, procedur a podobně. Kvalita poskytovaných služeb působí na spokojenost zákazníka, a tím ovlivňuje využívání dalších nabídek. V lázeňských místech jsou nabízeny vzájemně se doplňující služby, tzv. balíčky služeb. Souhrnná cena je nižší, než součet cen jednotlivých služeb. Cílem je zvýšit využívání nabízených lázeňských služeb a návrhy možností využití služeb v různých ročních obdobích, při různém počasí apod.

Cena

Významnou roli v marketingovém mixu hraje cena. Je to jediný nástroj, který přináší zisk. Cena často rozhoduje, zda zákazník danou službu využije. Musí být stanovena podle zákazníků, kterým je určena. Zákazník musí nabýt dojmu, že cena odpovídá přínosu lázeňské služby pro klienta. „V lázeňství by cena neměla být stanovena podle nákladů či konkurence, ale naopak, nejprve by měla stanovit cenu, která bude akceptovatelná pro zákazníky a z ní se odvodí náklady.“ (Seifertová, 2003, s. 23) Značný vliv na využívání služeb je rozlišení cen pro různé skupiny zákazníků, jako jsou studenti, děti, důchodci.

Cena přitom musí odrážet hodnotu, kterou jí zákazník přisuzuje a vycházet z nákladů. Výše ceny se mění v závislosti na tom, zda se jedná o sezónu nebo o období mimo sezónu.

Distribuce

Je mnoho způsobů distribuce. Zvolený způsob distribuce má značný vliv na zákazníky a ovlivňuje použití ostatních marketingových nástrojů. Podle výše ceny se vybírá prezentace prostřednictvím velkých prodejců či malých.

Distribuce se dělí na přímé (přímý prodej individuálním klientům a prodej zdravotním pojišťovám) a nepřímé (prodej prostřednictvím cestovních kanceláří, prodej prostřednictvím zprostředkovatelů a prodej firmám, organizacím). Vhodná je kombinace přímých a nepřímých cest. (Seifertová, 2003)

Komunikace

Úlohou tohoto nástroje je informovat potenciální zákazníky o existenci lázeňské služby, o její kvalitě a o jejích výhodách. Každý prvek v komunikačním mixu se musí sloučit s ostatními nástroji komunikačního mixu. Vytvoření efektivního komunikačního mixu je náročné, ale velice přínosné. Podporuje prodej, zvyšuje výnosy a vzniká konkurenční výhoda. Rozhodnutí o volbě komunikačního mixu musí být v souladu se základním cílem lázeňské firmy. Je nutné provést analýzu postavení na trhu, stanovení konkrétního cíle, volba strategií podle oblastí, konkretizace taktiky dílčích kroků, výběr druhu komunikačních prostředků, konkretizace úkolů zaměstnanců, finanční náročnost, očekávaný přínos.

Hlavní formy komunikace jsou osobní komunikace a neosobní komunikace (zejména reklama, public relations - vytváření vztahů s různými druhy veřejnosti, např. zákazníci, dodavatelé, podpora prodeje - marketingové aktivity, které přímo podporují nákupní jednání spotřebitelů, např. výstavy, veletrhy, přímý marketing - marketingový systém, který používá reklamní média, internet. (Seifertová, 2003)

Materiální prostředí

Do marketingových nástrojů náleží oblast řízení materiálního prostředí. Důležitý je dojem, který udělá na zákazníka prostředí, ve kterém mu je služba poskytována. Vzhled provozoven, lázeňských domů, hotelů a jejich interiérů navozuje v zákazníkovi představy o kvalitě poskytovaných služeb. Mají vliv nejen na náladu a chování klienta při pobytu, ale uplatňují se už i při výběru lázní. Kromě příjemné atmosféry prostorů, ve kterých je služba poskytována (díky hudbě, vůni, barvám, atd.), jsou vhodné doplňky, které si zákazník může odnést (např. prospekty).

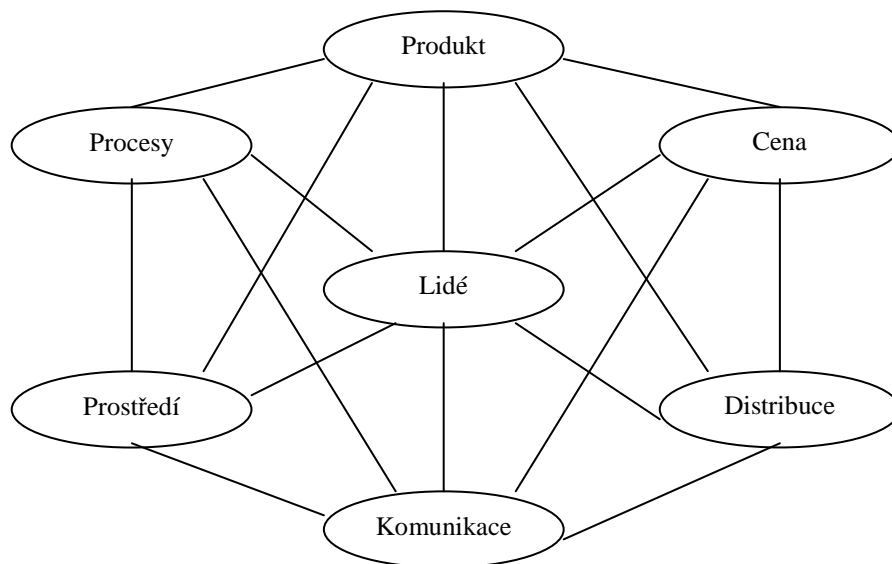
Lidé v lázeňských službách

Lidé mají největší význam v marketingu lázeňských služeb. Patří sem lidé poskytující služby, zaměstnanci, zákazníci, atd. Na lidech poskytujících služby záleží jaký dojem si odvezou zákazníci z lázní. Nejlepší pro lázně je jejich doporučení od lidí, kteří je sami navštívili a byli s nimi spokojeni. Zaměstnanci, kteří zabezpečují fungování lázeňských služeb, musí být profesionálně vyškoleni ve svém oboru, mít flexibilní chování, být zdvořilí, odpovědní, atd., neboť mají značný vliv na potenciální zákazníky. Proto je nutný správný výběr zaměstnanců a neustále je vzdělávat a motivovat.

Procesy v lázeňských službách

Proces poskytování služeb je velmi náročný na lidskou práci. Postupy práce jsou pro lázeňství velmi důležité, neboť dělají dobrý či špatný dojem na zákazníka a tím ovlivňují jeho další využívání lázeňských služeb. Interakce mezi zákazníkem a poskytovatelem služeb je řada kroků. Podle počtu těchto kroků hodnotíme složitost procesu poskytování služeb, zatímco možnost volby způsobu poskytování služby vyjadřuje různorodost procesů poskytování služeb. (Seifertová, 2003)

Schéma 1: Marketingový mix služeb

Zdroj: Podle vzoru Knop, 1999.

7.4 Společný marketing

Jednotliví poskytovatelé služeb cestovního ruchu spolu často spolupracují, aby byli schopni obstát v tlaku konkurenčního prostředí. Při spolupráci jsou schopni poskytovat širší sortiment služeb, obměňovat nabídku a reagovat na změny v poptávce úpravou cen. Lázeňství je specifická forma cestovního ruchu, z něhož mají ekonomický prospěch nejen lázeňská zdravotnická zařízení, ale i hotelové a pohostinné podniky, kulturní zařízení, města, obce a regiony. Proto je pro výše zmíněné výhodné spolupracovat a dosáhnout tak vyšších zisků.

Rozhodujícím faktorem ve vývoji lázeňské destinace je, aby podniky a subjekty provozující infrastrukturu služeb lázeňství vytvořily konkurenceschopnou jednotku, schopnou dalšího dynamického rozvoje. Musí mít vytvořeny podnikatelské vztahy mezi podnikatelskými subjekty v regionu a dohodnuty formy spolupráce. Management destinací představuje společné řízení a strategické působení velkého počtu různorodých partnerů. Sdružení podnikatelských subjektů v oblasti lázeňského cestovního ruchu a provozovatelů zařízení poskytujících služby je řízeno společným orgánem – společností pro management destinace. (Seifertová, 2003)

Společně jsou vypracovány nové produkty, které jsou uváděny na trh partnery z regionu. Příkladem jsou nabídky nových léčebných procedur, nových přístrojů, léčebných postupů, nabídky specifických programů (ozdravné programy, pobyty zaměřené na snižování nadváhy, atd.). Spolupráce různých podnikatelských subjektů je mnohdy rozhodující pro obstání v konkurenčním boji, neboť právě tato spolupráce umožňuje vysokou kvalitu a rozmanitost nabízených služeb.

7.5 Lázně v konkurenčním prostředí

Úspěšnost lázní v prosazení se mezi konkurencí závisí na způsobu prezentace lázeňského místa a znalosti vlastních silných a slabých stránek, trhu v zájmových oblastech působení, služeb potřebných ke komplexnímu uspokojení zákazníků a plánů a jak dosáhnout vytčených cílů.

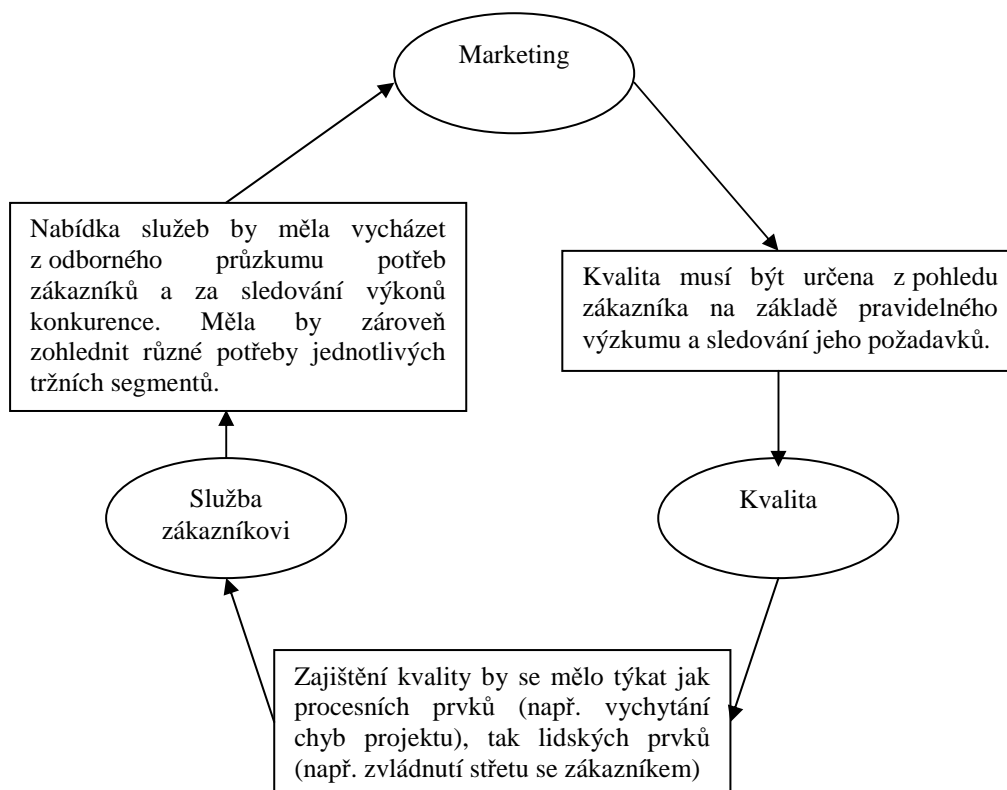
Před provedením marketingového plánu musí být provedeny:

- analýza cen – vychází z konkurence
- analýza příjmů a výdajů
- analýza vývoje nákladů – trendy

- analýza návratnosti investice, posouzení ekonomické proveditelnosti záměrů. (Knop, 1999)

Konkurenci pro lázně představují ostatní poskytovatelé zdravotních služeb s alternativními léčebnými postupy (např. farmakoterapie). Dalšími významnými konkurenty jsou turistické destinace nabízející komerční programy (centra rekondiční, relaxační, wellness, atd.), proto je pro lázně výhodné tyto centra také poskytovat. V neposlední řadě představují pro české lázně konkurenci evropské lázně, ty jsou ovšem pro většinu českých turistů finančně náročné. Aby se lázeňské podniky prosadily na trhu, musí dosáhnout určité kvality, účinné obchodní strategie a taktiky, zvolit vhodný marketingový, propagační a distribuční mix v lázeňství.

Schéma 2: Služba zákazníkovi a kvalita

Zdroj: Knop, 1999.

8. Charakteristika malých moravských lázní

8.1 Lázně Bludov

Lázně Bludov jsou severomoravské lázně umístěné v předhoří Jeseníku na okraji obce Bludov, která je vzdálená 5 km jihozápadně od města Šumperk. Lázně leží v nadmořské výšce 297 m n. m.

Zásluhou šlechtického rodu Žerotínů vznikly lázně Bludov již v 17. století. Tento původní léčivý pramen se však ztratil při výstavbě rybníků. Na počátku 19. století, poté co byly rybníky vysušeny, se léčivá voda znovu objevila, nebyla však dlouho využívána. O obnovu lázní se zasloužil až bloudovský statkář Zdeněk Pospíšil, který v roce 1924 pozemek s prameny koupil a dne 20. července 1929 byly otevřeny nové soukromé radioaktivní sírné lázně. (Burachovič, 2001) V roce 1948 byly lázně znárodněny. V roce 1991 požádali původní majitelé Pospíšilovi o vydání lázní. Ředitel lázní Riedl se tomu snaží zabránit a v roce 1994 se stává spoluzakladatelem společnosti s. r. o. nazvané Léčebné lázně Bludov. V roce 1995 podávají bratři Pospíšilové žalobu na vydání majetku na Státní léčebné lázně Bludov, které jsou řízené MUDr. Riedlem. Odvolací Krajský soud v květnu 2000 a posléze Nejvyšší soud v prosinci 2000 vyhověly odvolání dr. Riedla.²¹

Tab. 2: Základní charakteristika lázní Bludov

Provozovatel	Státní léčebné lázně Bludov, s. p.
Léčivý zdroj	Prostá sírano-chlorido-sodná voda se zvýšeným obsahem fluoridu.
Léčba	Děti do tří let a dorost - obezita, katary horních cest dýchacích, nemoci ledvin, cest močových; Dospělý - nemoci pohybového ústrojí, především revmatismu, včetně stavů po úrazech a ortopedických operacích.
Procedury	Zejména kombinace vodoléčby, rehabilitace, elektroléčby, magnetoterapie a myostimulace, bahenní a parafínové zábaly, masáže.
Nabízené pobyty	Wellness, Detoxikační program, Rehabilitační programy, Relax víkend, Redukční programy.
Ubytování	V areálu lázní v lázeňských domech.
Kulturní vyžití	Bezplatný denní tisk, půjčovna společenských her.
Sportovní vyžití	Bazén krytý, bazén venkovní, fitness centrum, infrasauna, masáže, sauna, whirlpool, vířivka vnitřní minigolf, petanque, ruské kuželky, stolní tenis, spinning, aerobic, sportovní hřiště venkovní, umělá lezecká stěna venkovní, běžkařské trasy, cykloturistika, dětský koutek, dětské hřiště, dětský bazén, zahrada

8.2 Lázně Dolní Lipová

Klimatické lázně Dolní Lipová jsou umístěny na severním úpatí horského masivu Hrubého Jeseníku. Lázně leží v údolí říčky Staříče, 5 km západně od Jeseníku, v nadmořské výšce 531 m.

Zásluhou prostého sedláka Jana Schrotha byla objevena a zavedena originální přírodní léčba. Podstatou Schrothovy léčebné metody byla vodoléčba za současného „vyčišťování těla“ zvláštní dietou a potními kúrami. V období 2. světové války se lázně staly vojenským lazaretem. Toto období mělo za následek značnou devastaci lázní, ale přesto již 10. srpna 1945 byla činnost lázní obnovena. Provoz lázní byl provázen značnými technickými potížemi, i přesto počet pacientů narůstal. Roku 1946 se zde léčilo 486 pacientů ve zkrácené provozní době a teprve r. 1948 měly lázně již celoroční provoz s kapacitou 522 osob. (Brachtl, 1991) Počátkem ledna 1949 byly lázně znárodnovacím dekretem zestátněny a roku 1957 byly organizačně přičleněny k lázním v Jeseníku. Schrothova léčebná metoda byla zachována i v prvních poválečných letech bez podstatnějších změn. V roce 1992 byly lázně zakoupeny společností SCHROTH, spol. s r.o. s cílem obnovit bez účasti zahraničního kapitálu 150-letou tradici léčebné kúry podle Johanna Schrotha a realizovat moderní balneoterapii.

Tab. 3: Základní charakteristika lázní Dolní Lipová

Provozovatel	Soukromé lázeňské zařízení Lázně Dolní Lipová, majitelem a poskytovatelem lázeňských služeb je Schroth, spol. s r.o.
Léčivý zdroj	Lázně nemají vlastní léčivý zdroj. Léčivě působí zdejší zdravé podhorské klima.
Léčba	Poruchy výměny látkové a žláz s vnitřní sekrecí, nemoci pohybového ústrojí, nemoci kožní, nemoci zažívacího a oběhového ústrojí a léčba obezity u dospělých, dětí od tří let a dorostu.
Procedury	Klimatické a dietní léčení chorob kožních a interních, přísadové koupele, lokální dermatologická léčba, fyzikální terapie, rehabilitace, pohybová léčba.
Nabízené pobyty	Rekondiční pobyty
Ubytování	Lázeňské domy: Hedvika, Barunka, Luise, Moravanka, Johanka, Schroth, Terezinka, Petruška, Nový domov, Marie.
Kulturní vyžití	Zájezdy po krásách Jeseníků, jednodenní zájezdy do Polska.
Sportovní vyžití	Sjezdové a běžecké lyžování, turistika, bazény.

²¹ <<http://www.lazne.bludov.cz/>>

8.3 Lázně Hodonín

Lázně Hodonín patří prozatím k nejmladším lázeňským zařízením v republice. Lázně jsou umístěny v nově zrekonstruovaném parku na okraji města Hodonína, který je vzdálen 60 km jihovýchodně od Brna, ve výšce 172 metrů nad mořem.

V padesátých letech dvacátého století naftaři upozornili, že voda, kterou při těžbě ropy odčerpávají, obsahuje výrazné množství jodu. Lékaři hodonínské nemocnice se začali zabývat výzkumem účinků těchto vod. Vzhledem k příznivým výsledkům hodonínských lékařů převzal v 70. letech minulého století výzkum hodonínské vody Výzkumný ústav balneologický v Mariánských lázních, s cílem prověřit její skutečné léčebné účinky. Bylo odléčeno několik tisíc pacientů a na základě kladných výsledků léčby bylo doporučeno vybudování lázní v Hodoníně.²² 1. 7. 1979 byla slavnostně otevřena Lázeňská léčebna Hodonín, která byla tehdy součástí lázeňské organizace Luhačovice. Postupně se z malé léčebny s kapacitou 166 lůžek staly samostatné a ve všem soběstačné lázně. Hodonínskou léčebnu získalo do svého majetku v roce 1993 město Hodonín a tím vznikly samostatné Lázně Hodonín. (David, 2005)

Tab. 4: Základní charakteristika lázní Hodonín

Provozovatel	Společnost Lázně Hodonín, s. p.
Léčivý zdroj	Přírodní jodo-bromová voda z vrtů Lužice. Jodobromová voda má vysoký obsah jodových solí s poměrně nízkou mineralizací.
Léčba	Nemoci pohybového ústrojí, kořenové syndromy, nemoci oběhového ústrojí.
Procedury	Jodobromové koupele, vodoléčba, rehabilitace, magnetoterapie, elektroléčba, kryoterapie, parafínové a rašelinové zábaly, klasické, podvodní a reflexní masáže, perličkové, přísadové, bylinné a vířivé koupele, plynové injekce, myostimulátor, cvičení.
Nabízené pobyty	Chvilce pohody, Ozdravný týden na Slovácku, Zdraví ve vinařské oblasti, Regenerační týden pro ženy, Rekondiční týden pro muže, Balíček pro sportovce.
Ubytování	Jednolůžkové a dvoulůžkové pokoje s příslušenstvím. V říjnu 2006 byla otevřena nová budova s kapacitou 104 lůžek, která je bezbariérově propojena se stávající budovou.
Kulturní vyžití	Internetová kavárna, knihovna, besedy u cimbálu, vystoupení folklórních souborů, koncerty dechových hudeb, folkových kapel a vážné hudby, zájezdy do okolí na zámky, folklórní festivaly, hody nebo na vinařské dny, projížďky lodí po řece Moravě.
Sportovní vyžití	Fitness centrum, rehabilitační bazén, whirlpool, masáže, petanque, půjčovna sportovních potřeb, cykloturistika, půjčovna kol, zahrada.

8.4 Lázně Karlova Studánka

Lázně Karlova Studánka se nacházejí v pohoří Jeseníků, na úpatí východní strany Pradědu. Lázně leží v údolí Bílé Opavy, 14 km severozápadně od Bruntálu, v nadmořské výšce 800 m. n. m.

Klimatické lázně Karlova Studánka byly používány k léčebným účelům od 17. století. Lázně ale vznikly až o sto let později. Tehdejší místodržitel Řádu německých rytířů na Bruntálském panství nechal v blízkosti pramenů roku 1785 postavit dřevěné domky, ve kterých byly k dispozici dřevěné vany pro léčbu koupelemi. (Správa lázní Karlova Studánka, 1926) V roce 1803 byl vybudován nový cihlový lázeňský dům a postaveny další lázeňské ubytovny. Další výstavba proběhla v roce 1813, během níž byla zřízena kolonáda s alejí, a byly vybudovány další budovy pro provoz lázní i pro pohodlí hostů. Od 30. let 19. století byly lázně navštěvovány především představiteli aristokracie. Z důvodu jejich vysokých nároků na přepych byly vystavěny nové pavilony a lázeňský dům. Za první světové války byly lázně vyřazeny z provozu. Jejich provoz byl obnoven až v roce 1921. Následně v období německé okupace byly lázně vyvlastněny a využívány jako polní lazarety. Lázeňská léčba byla po osvobození obnovena 1. 10. 1945. Od 60. let 20. století mají lázně Karlova Studánka statut odborného léčebního ústavu. Léčení jsou především horníci. Dále jsou léčeny choroby z povolání postihující cesty dýchací. Od 90. let 20. století probíhala rekonstrukce lázeňských domů, která byla ukončena až roku 2003.

Tab. 5: Základní charakteristika lázní Karlova Studánka

Provozovatel	Státní léčebné lázně Karlova Studánka, s. p.
Přírodní léčivý zdroj	Slabě mineralizovaná hydrogenuhličitano-vápenatá kyselka se zvýšeným obsahem kyseliny metakřemičité, rašelina a čisté horské prostředí.
Léčba	Nemoci dýchacího ústrojí, onkologické případy bez známek recidivy, hypertenze, funkční poruchy cév.
Procedury	Klimatická, inhalační a rehabilitační léčba především nemoci dýchacího ústrojí, vodní masážní procedury, koupele, elektroléčba.
Nabízené pobyty	Silvestr, Rekreace jako dárek, Kongres, seminář, Nabídka pro zaměstnavatele.
Ubytování	Hlavní lázeňská budova Libuše, Lázeňský dům Bezruč, Lázeňská vila Vlasta, Lázeňské objekty U Lesa, Opava a Pošta.
Kulturní vyžití	Kulturní programy ve stylové hudební hale, geologická přírodní expozice s 340 exponáty dokumentující geologický vývoj celého Jesenícka.
Sportovní vyžití	Lyžařské vleky v místě i v blízkém okolí, běžecké tratě, turistika, tenisové kurty, cyklostezky pro horskou cyklistiku, tělocvična a fitcentrum.

²² <<http://www.laznehodonin.cz>>

8.5 Lázně Kostelec

Síraté lázně Kostelec se nalézají v předhůří Hostýnských a Vizovických vrchů, 4 km severovýchodně od města Zlína.

První zmínka o místních pramenech byla zaznamenána v místní kronice v roce 1742. „Hrabě Jan Bedřich Seilern vepsal toto panství do zemských desek jako své panství. A poté co vídenští lékaři potvrdili léčebné účinky vody zdejších pramenů, postupně byly vystavěny lázeňské budovy.“²³ Lázně sloužily nejdříve pouze vrchnosti a až později byly přebudovány na moderní léčebné středisko. Největšího rozkvětu lázně dosáhly na přelomu 19. a 20. století. Provozovány byly až do začátku druhé světové války. V roce 1964 koupil lázně n. p. Vítkovice. Byl vystavěn ubytovacího objekt hotelového typu, tím bylo vytvořeno v Kostelci rekreační středisko. To mělo za následek útlum lázeňské péče. Lázně ztratily pro veřejnost v rámci zdravotní péče svůj význam a nakonec byly Lázně Kostelec vyškrtuty ze seznamu československých lázeňských míst. Dřívější lázeňské vily, byly při stavbě hotelu zbořeny.²⁴ Od února 1994 je majitel tohoto rekreačního objektu společnost s r.o. ZLÍNSAT, která se snaží navázat na dlouholetou tradici lázeňství v Kostelci a obnovuje všechno pro lázeňskou péči, s využitím zdejších léčivých pramenů. Společnost s r.o. ZLÍNSAT podala žádost MZ ČR o obnovení lázeňské léčby v Kostelci u Zlína. ČIL MZ ČR dal v listopadu 1995 souhlas s provozováním příspěvkové lázeňské péče a v roce 1997 také komplexní lázeňské péče.

Tab. 6: Základní charakteristika lázní Kostelec

Provozovatel	Soukromá firma Lázně Kostelec u Zlína, spol. s r. o.
Léčivý zdroj	Prameny léčivé síraté vody s bohatým obsahem sirovodíku.
Léčba	Ischias, revmatismus a nemoci pohybového ústrojí, choroby kožní neuralgie a ženské nemoci.
Procedury	Vodoléčba, rehabilitace, elektroléčba, magnetoterapie, ozařovací léčba, koupel uhličitá a perličková, koupel vířivá dolní končetiny, masáž částečná, podvodní a reflexní, rašelinový zábal tepelný, parafinový zábal.
Nabízené pobyty	Rekondiční pobyty, Relaxační pobyty, Golfové pobyty, Týdenní pobyty, Víkendové pobyty.
Ubytování	Hotel s dvoulůžkovými pokoji s možností přistýlky, sprchou a WC.
Kulturní vyžití	Živá hudba
Sportovní vyžití	Tenisový kurt, golfové hřiště, stolní tenis, horské kolo, tělocvična s indoor golfem, minigolf, ruské kuželky, sauna.

²³ <<http://www.hotelkostelec.cz>>

²⁴ <<http://www.hotel-kostelec.cz>>

8.6 Lázně Ostrožská Nová Ves

Sírnaté lázně Ostrožská Nová Ves se nacházejí u řeky Moravy poblíž Uherského Ostrohu ve středu Moravského Slovácka, v nadmořské výšce 178 m n.m. Lázně leží v rovinaté krajině, obklopené z jedné strany hřebenem Bílých Karpat, z druhé Chřiby. Lázně jsou vzdáleny přibližně 1 km od obce Ostrožská Nová Ves a asi 8 km jižně od Uherského Hradiště. Budovy lázní jsou obklopeny lesoparkem.

První zmínky o lázních se objevují v roce 1903, kdy byl díky iniciativě PhDr. Františka Botky prokázán léčivý účinek pramenů sírné vody, vyvěrajících v bažině nedaleko obce. Následně byly vybudovány malé obecní lázně. 29. 6. 1903 byla otevřena první lázeňská budova se šesti kabinami. (Burachovič, 2001) V roce 1923 proběhla rozsáhlá přestavba lázeňské budovy. Od roku 1949 do roku 1964 byly lázně majetkem Ústřední národní pojišťovny a následně byly začleněny do lázeňské organizace Luhačovice. Od roku 1992 jsou lázně soukromým majetkem. Od roku 1995 prošli lázně rekonstrukcí, při které byl přestavěn a zmodernizován balneoprovoz, vybudovány nové jedno a dvoulůžkové pokoje. Další významná rekonstrukce proběhla v roce 2001. Dostavbou nového traktu hlavní lázeňské budovy, která proběhla v roce 2002, byla ukončena rekonstrukce lázní. Zároveň došlo k rozšíření ubytovací části o 70 lůžek.²⁵

Tab. 7: Základní charakteristika lázní Ostrožská Nová Ves

Provozovatel	Společnost Sírnaté zně Ostrožská Nová Ves, spol. s r. o.
Léčivý zdroj	Sírné prameny a příznivé nížinné klima.
Léčba	Nemoci pohybového ústrojí, nemoci kožní, onemocnění kloubů páteře
Procedury	Koupele v sírné vodě a vířivé, klasické, podvodní a reflexní masáže, elektroléčba, světloléčba, parafínové obklady, plynové injekce, léčebný tělocvik, magnetoterapie, rašelinové zábaly.
Nabízené pobyty	Komplexní kúra, Léčba lupénky, Program s akupunkturou proti bolestem zad, Lázně na zkoušku, Jak na celulitidu, Program pro krásu kůže - léčebný, Program pro krásu kůže - účinně proti akné.
Ubytování	Hlavní lázeňská budova a vily Vlasta a Šárka.
Kulturní vyžití	Živá hudba (každý čtvrtek), výlety do okolí (hrad Buchlov, zámek Buchlovice, poutní místo Velehrad, vykopávky Velké Moravy s muzeem ve Starém Městě, folklorní akce, vinné sklípky, zámek Kroměříž, skanzen moravské vesnice ve Strážnici, Uherské Hradiště - Slovácké muzeum.
Sportovní vyžití	Koupání ve štěrkopískových jezerech, rybaření, jízda na kole, jízda na kolečkových bruslích, hra stolního tenisu nebo ruských kuželek.

²⁵ <<http://www.laznenovaves.cz>>

8.7 Lázně Slatinice

Přírodní léčebné sírnaté Lázně Slatinice jsou situovány ve stejnojmenné vesničce Slatinice, která leží na úpatí Malého Kosíře v nížinném prostředí Hané. Lázně leží na půli cesty mezi Olomoucí a Prostějovem, od města Olomouce jsou vzdáleny 9 km západně v nadmořské výšce 238 m n. m.

Lázeňská léčba je ve Slatinicích doložena od roku 1558, kdy byly doloženy první písemné zmínky o léčbě sirnými prameny. V roce 1580 moravský lékař Tomáš Jordán z Klausenburku označil ve své knize s názvem *Knih o vodách hojitelných neb teplicích moravských zdejší prameny jako léčebné.*²⁶ Roku 1701 koupil Jan Adam z Lichtenšteina ve Slatinicích statek, nechal jej rozbořit a postavit na jeho místě lázeňský dům. Nový lázeňský dům byl na současném místě postaven v roce 1733. Lázně zůstaly v majetku knížete do poloviny 19. století. Poté byly ve vlastnictví manželů Kaštylových z Olomouce. Od roku 1897 byla majitelem Rolnická záložna ve Slatinicích. Postupně lázně přešly do vlastnictví manželů Malovaných, poté manželů Raindlových. Roku 1919 lázně zakoupila Okresní nemocenská pokladna v Prostějově. (Navrátil, 1939) Další budovy v lázeňském areálu byly postaveny v letech 1939 (v tomto roce byl zřízen vodoléčebný ústav), 1942 a 1980. Významným rokem pro Slatinice je rok 1974, kdy byl lázním schválen tzv. lázeňský statut.

Tab. 8: Základní charakteristika lázní Slatinice

Provozovatel	Soukromá firma Bestol, a. s., přírodní léčebné lázně.
Léčivý zdroj	Sírnaté-železité radioaktivní termy s vodami sirovodíkovými a příznivé suché nížinné klima.
Léčba	Nemoci pohybového ústrojí, především artritidy a spondylosy.
Procedury	Koupele v sírné vodě v kombinaci s vodoléčebnými a elektroléčebnými procedurami, masáže, léčebný tělocvik, parafínové zábaly, plynové injekce.
Nabízené pobyty	Pobyty pro snížení tělesné nadváhy, Ozdravné pobyty, Pobyty pro seniory, Relaxační víkendy, Rekondiční pobyty.
Ubytování	Lázeňské domy Mánes I, Mánes II, Hanačka, vila Martin (vybudovaná v roce 2002) a lázeňský dům Balnea, (uveden do provozu v roce 2004).
Kulturní vyžití	Knihovna, taneční večery, lázeňský ples (<i>leden, květen</i>), Benátská noc (<i>srpen</i>), promenádní koncerty, estrády, divadelní představení, koncerty, výstavy, zájezdy.
Sportovní vyžití	Vycházky, projížďky na kolech, plavání v krytém rehabilitačním bazénu s přírodní minerální vodou, kolem lázní vytyčeny trasy pro pěší turistiku, tělocvična, fitness, půjčovna kol a rehabilitačních tříkolek, sportovní soutěže, venkovní šachy, ruské kuželky, stolní tenis, petanque.

²⁶ <<http://www.slatinice.cz>>

8.8 Lázně Velké Losiny

Lázně Velké Losiny leží v přírodním prostředí v jihozápadním zalesněném předhoří Hrubého Jeseníku, v údolí řeky Desné, v nadmořské výšce 432 m. Lázně jsou umístěné 10 km severovýchodně od Šumperka.

Lázně Velké Losiny patří mezi nejstarší moravské lázně s dlouholetou tradicí. Již od 16. století jsou studené i termální vody využívány k léčbě. Lázně byly vybudovány na losinském panství, které vlastnil rod Žerotínů (od roku 1496 až do roku 1802). Roku 1592 dal Jan ze Žerotína vystavět vedle vývěřů sirných zřídél dřevěnou lázeňskou budovu. Velký rozkvět lázní nastal v 2. polovině 18. století, kdy Žerotínové nahradili dřevěné budovy zděnými. Roku 1802 byly prodány lázně Lichtensteinům, kteří je drželi až do první světové války a výrazně je zmodernizovali. Po roce 1910 se o rozvoj lázní zasloužil lékař František Reidl, který zavedl novou koncepci a inicioval založení akciové společnosti. Ta vybudovala dětské sanatorium, cvičební ústav, plovárnu, sluneční lázně, elektroléčbu a další. Velkolosinské lázně byly v této době jedním z předních středisek společenského života slezských a moravských Němců, a také návštěvníků z Vídně. (Burachovič, 2001) V průběhu 1. světové války zde byl umístěn válečný lazaret. Od roku 1921 už byly lázně opět v provozu. V období 2. světové války byl německou společností v lázních zřízen domov pro matky a mládež a v dnešním pavilonu Šárka porodnice. Největšího významu nabyly lázně od roku 1950, kdy se zde začaly léčit následky dětské obrny.

Tab. 9: Základní charakteristika lázní Velké Losiny

Provozovatel	Státní léčebné lázně, s. p., Velké Losiny.
Léčivý zdroj	Prosté termální sirnáté prameny mají teplotu 36°C a obsahují zvýšený obsah sirovodíku, hydrosulfidu, thiosironu a fluoridů a příznivé podhorské klima a prosté sirné studené vody.
Léčba	Nemoci nervové dětí a dospělých, pohybové a respirační choroby dětí.
Procedury	Koupele vířivé a perličkové, fyzikální léčba, manuální terapie, individuální cvičení s použitím specifických léčebných metod, elektroterapie, magnetoterapie, masáže, reflexní masáže, inhalace, klimatoterapie, muzikoterapie, rehabilitace.
Nabízené pobyty	Redukční program, Týden pro zdraví, Pobyť pro zdraví, Relaxační pobyť, Rekondiční pobyty.
Ubytování	Lázeňský dům Šárka, lázeňský pavilon Horinka, hotel Praděd, penzion Vaněk.
Kulturní vyžití	Kulturní akce, výlety do okolí, renesanční zámek, výroba ručního papíru.
Sportovní vyžití	Koupání v termální sirné vody, turistické trasy, cykloturistika, rybaření, koupaliště, park, lyžařské vleky, běžecké trasy.

9. Programy podpory lázeňství v ČR

Před rokem 1989 nebylo lázeňství vnímáno jako obor, do kterého je účelné investovat finance. Názor se změnil až po tomto roce, kdy začaly být postupně navrhovány způsoby jak navrátit lázním jejich význam, který měly v období první republiky (viz kapitola 3.2)

Programy pro rozvoj cestovního ruchu a lázeňství jsou poskytovány především prostřednictvím Ministerstva pro místní rozvoj, Ministerstva průmyslu a obchodu a od vstupu České republiky do Evropské unie usiluje ČR o využití programů zprostředkovaných Strukturálními fondy Evropské unie (dále jen EU).

9.1 Státní program podpory cestovního ruchu

Pro podporu rozvoje lázeňství v České republice byl vytvořen program nazvaný Státní program podpory cestovního ruchu²⁷. Jeho cílem bylo vytvoření ekonomických podmínek k iniciaci a podpoře aktivit, které budou systematicky řešit situaci v cestovním ruchu, povedou ke zkvalitnění základní a doplňkové infrastruktury a služeb cestovního ruchu, k vytváření nových pracovních míst, vytvoření nových produktů cestovního ruchu a ke zkvalitnění propagace a marketingu v oblasti cestovního ruchu.

Pro roky 2004-2006 byly v rámci Programu navrženy tři podprogramy²⁸:

- Podprogram: Podpora rozvoje lázeňství
- Podprogram: Podpora budování doprovodné infrastruktury cestovního ruchu pro sportovně-rekreační aktivity
- Podpora prezentace ČR jako destinace cestovního ruchu

Program probíhal pod záštitou Ministerstva pro místní rozvoj. V rámci tohoto programu byly žadatelům poskytujícím lázeňské služby poskytovány dotace po splnění několika kritérií vypsanych Ministerstvem pro místní rozvoj (dále jen MMR). Program: Podpora rozvoje lázeňství byl určen pro města či obce se schváleným statutem lázeňského místa²⁹ nebo se stanovenými přírodními lázněmi. Nebo města či obce, na jejichž území se

²⁷ Usnesení vlády ČR č. 1075/2000 Sb., o Státním programu podpory cestovního ruchu.

²⁸ Usnesení vlády ČR č. 110/2004 Sb., o podprogramech Státním programu podpory cestovního ruchu.

²⁹ Zákon č. 164/2001 Sb., o přírodních léčivých zdrojích, zdrojích přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázních a lázeňských místech (lázeňský zákon).

nachází přírodní léčivý zdroj³⁰, mají územním plánem vymezenou oblast pro vybudování přírodních léčebných lázní a vytvářejí podmínky pro jejich vznik.³¹

9.2 Společný regionální operační program

Evropská unie poskytuje finanční podpory pro rozvoj regionů prostřednictvím strukturálních fondů. Pro získání podpory musí členský stát EU předložit Evropské komisi ke schválení tzv. operační programy. Operační programy (dále jen OP) provádějí analýzu problémů a vymezují způsoby řešení těchto problémů. Pro programovací období 2000-2006 bylo původně připravováno 7 operačních programů. Jako 6. *OP cestovní ruch a lázeňství*. Počet OP byl na doporučení EU zredukován na 5. Jako 5. *OP Společný regionální operační program* (dále jen SROP). Do tohoto programu byl včleněn původně navrhovaný OP cestovní ruch a lázeňství. Řídícím orgánem programu SROP bylo Ministerstvo pro místní rozvoj. (Ministerstvo průmyslu a obchodu. Odbor podpory malého a středního podnikání, 2005)

SROP původně obsahoval 6 priorit, v průběhu vyjednávání s Evropskou komisí však došlo ke snížení priorit na 4. *Priorita 4: Rozvoj cestovního ruchu* je podpora zaměřená na vytváření sítí profesních sdružení s celostátní působností, vybudování Národního turistického informačního systému a jeho propojení s dalšími informačními systémy v oblasti cestovního ruchu, propagaci ČR v zahraničí a na rozvoj kongresové turistiky, lázeňství, ekoturistiky apod. (Ministerstvo průmyslu a obchodu. Odbor podpory malého a středního podnikání, 2005)

Priorita 4 je dělena do opatření:

- *Opatření 4.1 Rozvoj služeb pro cestovní ruch*

Opatření představuje podporu subjektů, které rozvíjejí služby týkající se oblasti cestovního ruchu. Mezi akce týkající se lázeňství náleží služby: „podpora marketingových studií a koncepcí pro cestovní ruch z hlediska podpory prosazení nabídky ČR jako turistické a lázeňské destinace.“ (Ministerstvo průmyslu a obchodu. Odbor podpory malého a středního podnikání, 2005 s. 232) „Předkládané projekty (akce) by měly být součástí integrovaného regionálního plánu rozvoje cestovního ruchu, založeného na existujících

³⁰ Zákon č. 164/2001 Sb., o přírodních léčivých zdrojích, zdrojích přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázních a lázeňských místech (lázeňský zákon).

³¹ <<http://www.mmr.cz/>>

a prokazatelných silných stránkách daného regionu, a měly by mít ekonomický dopad překračující místní úroveň.³²

- *Opatření 4.2 Rozvoj infrastruktury pro cestovní ruch*

Opatření podporuje investiční projekty zaměřené na rozvoj infrastruktury potřebné pro cestovní ruch. Zejména pokud jde o projekty kongresového, lázeňského, kulturního, církevního cestovního ruchu a ekoturismu.“ (Ministerstvo průmyslu a obchodu. Odbor podpory malého a středního podnikání, 2005 s. 232) „Podpora by měla být zaměřena na investice, které generují příjem pro region, přitahují turisty a jsou součástí integrovaného regionálního nebo národního plánu rozvoje cestovního ruchu. Pokud jde o ekonomicky udržitelnou kulturní infrastrukturu a cestovní ruch spojený se sportovními zařízeními a zařízeními pro volný čas, podpora by měla být omezena na projekty, které mají prokazatelně významný dopad na ekonomický rozvoj regionu.“³³

- *Podopatření 4.2.1 – Podpora nadregionální infrastruktury CR*

V rámci podopatření byl podpořen omezený počet větších projektů cestovního ruchu nadregionálního významu, zaměřených na ucelené produkty cestovního ruchu. (Ministerstvo průmyslu a obchodu. Odbor podpory malého a středního podnikání, 2005) V rámci podopatření byly podporovány projekty, zaměřené na výstavbu obnovu lázeňské infrastruktury většího rozsahu ve městech a obcích se statutem lázeňského místa, nebo které jsou stanovené jako přírodní léčebné lázně, popř. v dalších místech doporučených Ministerstvem zdravotnictví, Českým inspektorátem lázní a zříděl (kolonády, lesoparky, kulturní zařízení apod.). (Ministerstvo průmyslu a obchodu. Odbor podpory malého a středního podnikání, 2005)

9.3 Projekt Jihomoravské lázně

Příkladem vhodného využití dotací pro lázeňství je vybudování nových kapacit v Lázních Hodonín a vybudování Lázní Lednice. 10. října 2006 Lázně Hodonín slavnostně představily provoz nových ubytovacích kapacit a balneoprovozu a 11. října pak byly slavnostně otevřeny nové Lázně Lednice. (Venclík, 2006)

Jak to všechno začalo: Donedávna jediné jihomoravské lázně v Hodoníně, s kapacitou dvě stě lůžek, nestačily uspokojovat klientelu zdravotních pojišťoven

³² <<http://www.regio.utrin.zacatek.cz>>

³³ <<http://www.regio.utrin.zacatek.cz>>

a samopláteckou klientelu. Takže především proto vznikl záměr vybudovat v Hodoníně novou léčebnu pro dalších sto lázeňských hostů. V té době se podobnou myšlenkou zabývali i v Lednici, kde byl uznán přírodní léčivý zdroj. Města Lednice a Hodonín se daly dohromady a vznikl Dobrovolný svazek obcí Hodonín - Lednice "Jihomoravské lázně". Začátkem roku 2004 vytvořily nadregionální projekt, který měl mnohem lepší výchozí pozici se prosadit, než kdyby šly lednický projekt a hodonínský projekt do soutěže samostatně. Spolupráce se ukázala šťastným tahem pro oba subjekty, neboť na projekt *Jihomoravské lázně* byly získány dotace z evropských strukturálních rozvojových fondů. (Sýkora, 2005)

Vybudování Lázní Lednice (malé lázně s kapacitou osmdesáti lůžek a s balneoprovozem pro padesát pacientů) mělo cíl prodloužit turistickou sezónu ve Valticko-Lednickém areálu, vytvořením nových pracovních míst zvýšit zaměstnanost v regionu (stejně jako v lázních Hodonín) a počátek využívání vysoce kvalitního přírodního léčebného zdroje. Pro samotné Lázně Lednice by bylo obtížné prosadit se bez zkušeností v cestovním ruchu a lázeňství. Lázně Hodonín mají za sebou úspěšnou sedmadvacetiletou léčebnou historii, kterou mohou využít k rozvoji jihomoravského lázeňství nejen v Hodoníně, ale i v Lednici.

Obr. 4: Nové ubytovací kapacity a balneoprovoz v Lázních Hodonín
Zdroj: Vlastní sbírka

Obr. 5: Lázně Lednice
Zdroj: <<http://www.laznehodonin.cz>>

10. Dotazníkové šetření

V rámci terénního výzkumu byl respondentům předkládán dotazník, jenž je hlavním zdrojem informací pro posouzení významu malých moravských lázní pro cestovní ruch. Dotazníkové šetření probíhalo v osmi malých moravských lázních, které byly vybrány na základě několika kritérií (viz Cíl a metodika práce). V rámci tohoto šetření byly použity dva dotazníky. Jeden byl předložen lázeňským hostům a druhý vedení lázní.

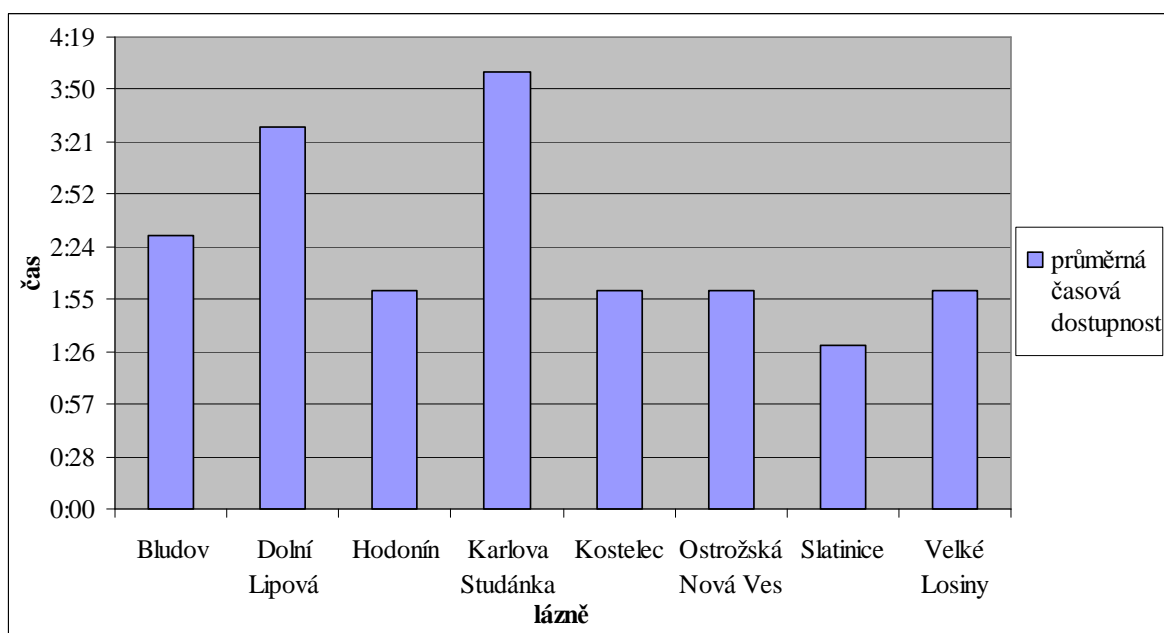
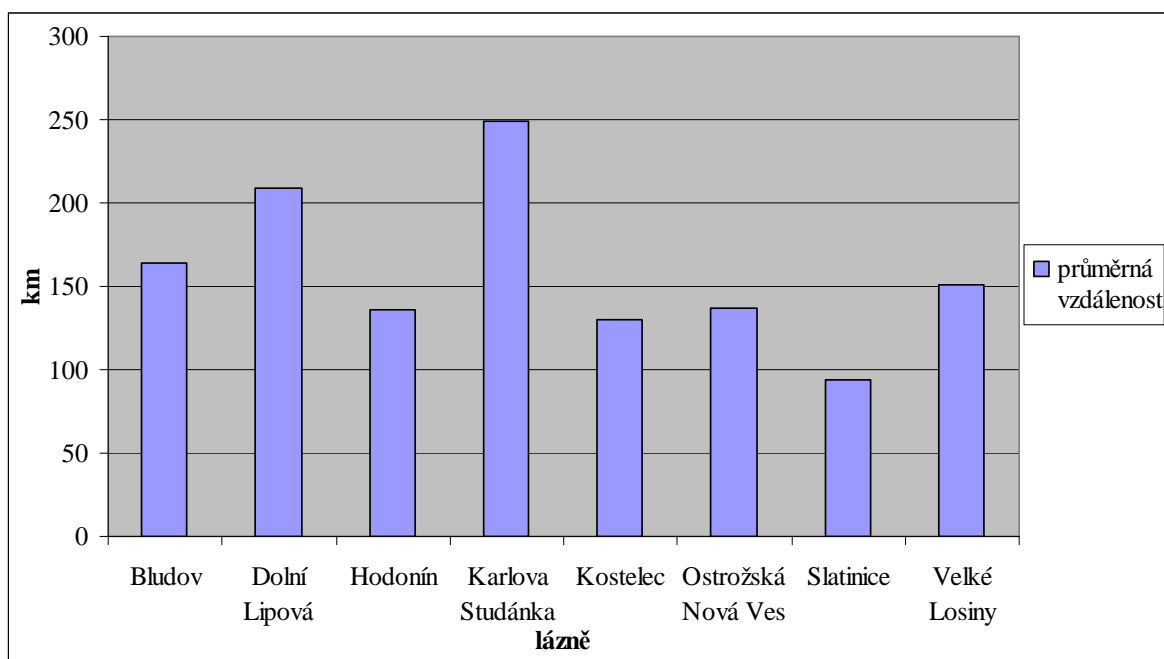
Pro zjištění názorů na úroveň poskytovaných služeb bylo provedeno dotazníkové šetření mezi lázeňskými hosty v areálu lázní. Dotazník byl předkládán hostům ústavní péče. Pro zjištění postoje vedení jednotlivých lázeňských míst k rozvoji cestovního ruchu v lázních bylo provedeno dotazníkové šetření s řediteli nebo manažery lázní. Pro možnost porovnání bylo dotazníkové šetření provedeno, kromě osmi malých moravských lázní, také v moravských lázních Skalka, které nemají statut lázeňského místa a v malých českých lázních Velichovky. Na dotazník nereagovalo vedení z lázní Slatinice a Bludov.

Průzkum mezi lázeňskými hosty probíhal v září 2006. Vedení lázní se k dotazníkům vyjádřilo v průběhu konce roku 2006 a na začátku roku 2007. Kompletní verze obou dotazníků jsou součástí příloh. Následující text shrnuje odpovědi na otázky v dotaznících.

10.1 Analýza názorů návštěvníků malých moravských lázní

Otázka č. 1 – Odkud jste do lázní přijel(a)?

Lázně	Nejčastěji uváděné město	Nejčastěji uváděný kraj
Bludov	Olomouc	Olomoucký
Dolní Lipová	Brno	Jihomoravský
Hodonín	Brno	Jihomoravský
Karlova Studánka	Praha	Vysočina
Kostelec	Třebíč	Jihomoravský
Ostrožská Nová Ves	Zlín	Zlínský
Slatinice	Blansko	Jihomoravský
Velké Losiny	Brno	Jihomoravský

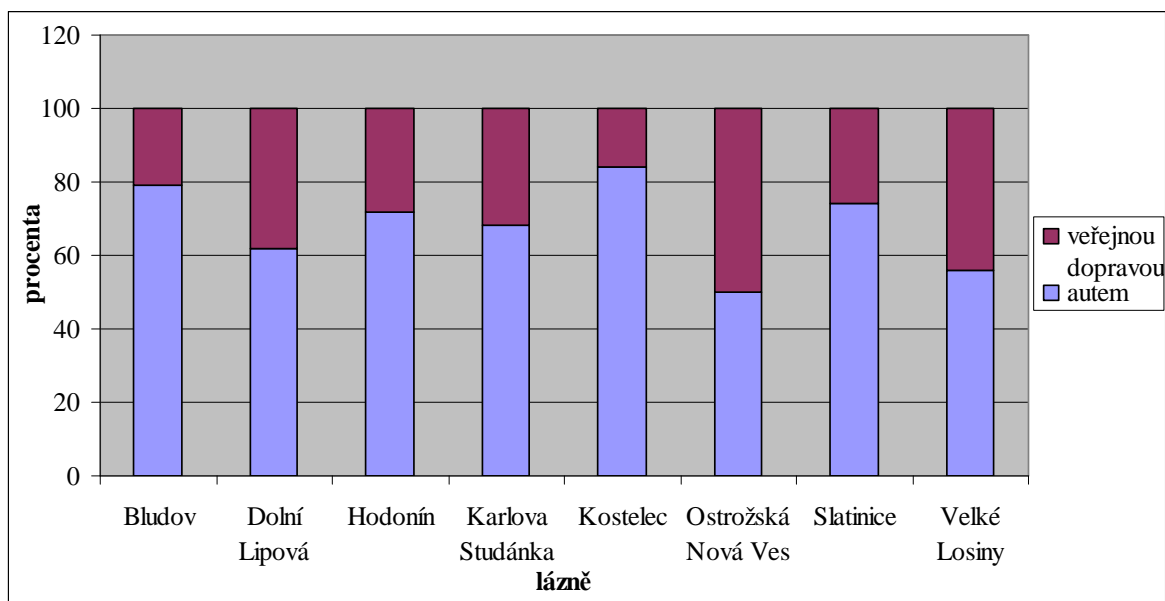

Lázeňští hosté navštěvující malé moravské lázně přijíždějí především z Jihomoravského kraje (lázně Hodonín, Kostelec, Slatinice a Velké Losiny). Vysvětlením je blízkost a atraktivnost lázní, a také nedostatečná kapacita lázní Jihomoravského kraje. Naproti tomu lidé ze Zlínského a Olomouckého kraje, vzhledem k blízkosti, navštěvují lázně často ambulantně.

Průměrná vzdálenost, kterou hosté do lázní urazí přesahuje 100 km, tomu odpovídá čas, který stráví návštěvníci na cestách, tedy průměrně 2 hodiny. Z největší vzdálenosti jezdí hosté do lázní Karlova Studánka, neboť lázně jsou často navštěvovány klienty

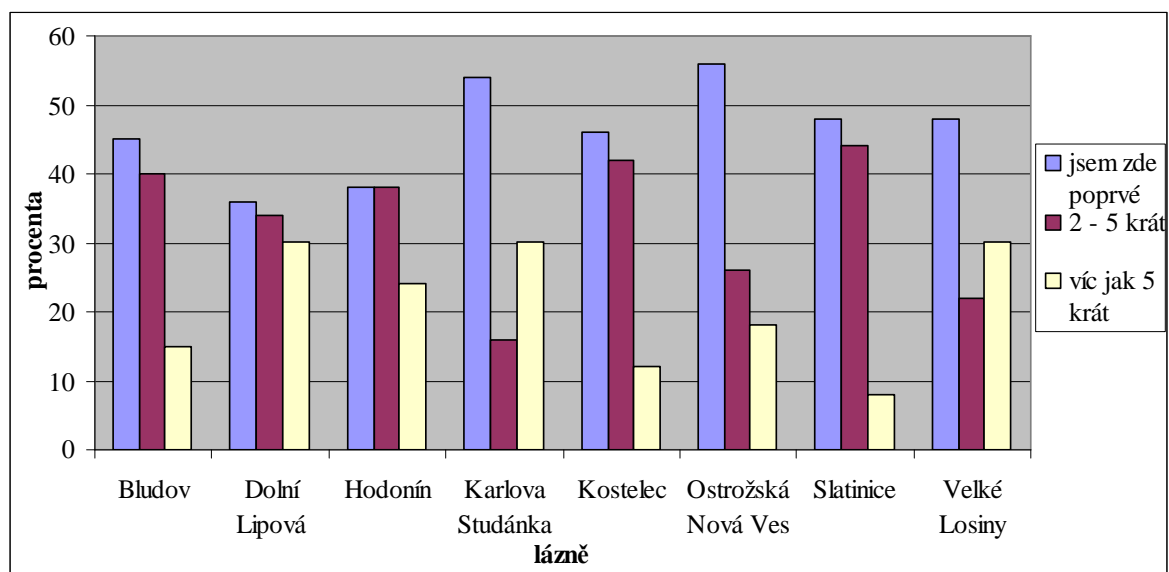
z Prahy. Vysvětlením je největší prestiž lázní Karlova Studánka z osmi vybraných lázní. Z malých moravských lázních mají největší ubytovací kapacitu, s tím souvisí široká škála poskytovaných procedur a možností kulturního a sportovního vyžití.

Otázka č.2 – Jakým způsobem jste do lázní přijel(a)?

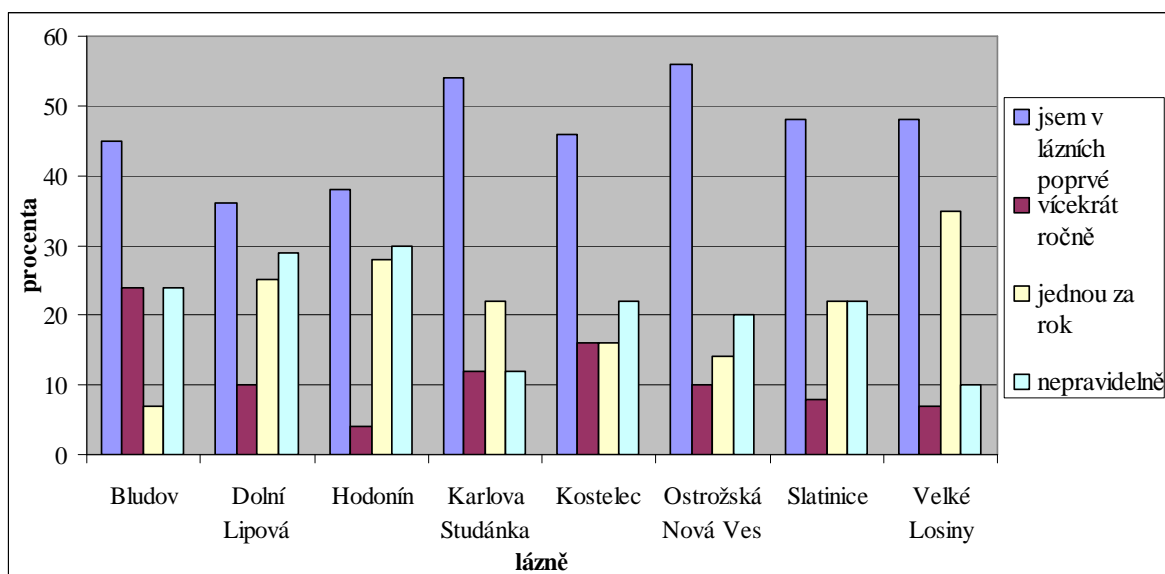
Jak se dá v dnešní době předpokládat nejčastějším dopravním prostředkem používaným k cestování do lázní je auto. Tato odpověď převažovala ve všech dotazovaných lázních. Veřejná doprava a automobil jsou využívány ve stejné míře pouze v lázních Ostrožská Nová Ves. Důvodem by mohlo být především umístění autobusové a železniční zastávky na okraji lázeňského areálu. U všech lázní byla z veřejné dopravy o něco více uváděna železniční doprava. Veřejná doprava je využívána především klienty důchodového věku.

Otázka č. 3 - Po kolikáté jste navštívil(a) tyto lázně?

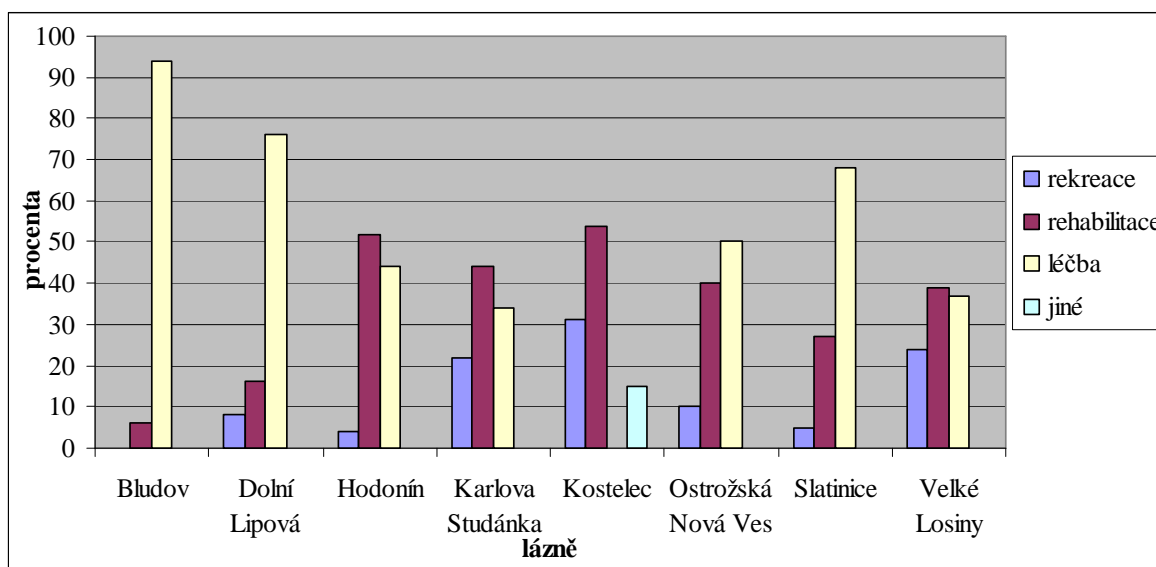
Vysoké procento dotázaných hostů navštívilo lázně poprvé, ale pouze u dvou lázní přesáhla tato odpověď 50 % (lázně Karlova Studánka a Ostrožská Nová Ves). Tito klienti byli převážně středního věku. Z tabulky vyplývá, že většinou byly každé lázně navštíveny stejným klientem nejméně dvakrát. Více jak pětkrát navštívilo lázně průměrně 20 % hostů, převážně ženy. Tito klienti jsou hlavně důchodového věku, kteří na základě spokojenosti se službami, vzdálenosti a znalosti prostředí (neradi jezdí do neznámého) preferují návštěvu již poznaných lázní.

Otázka č. 4 – Jak často tyto lázně navštěvujete?

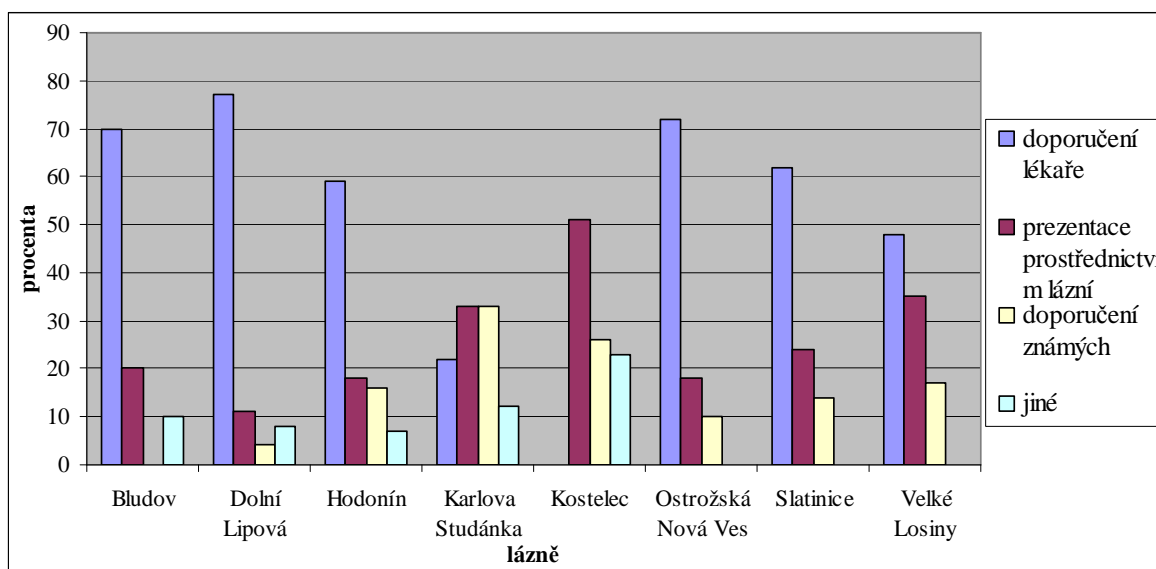
Většina dotázaných hostů, kteří nebyli v lázních poprvé, navštěvuje lázně velmi nepravidelně, neboť hlavním důvodem využití lázeňských služeb je u malých lázní především doporučení lékaře. Odpověď nepravidelně byla často upřesněna na jednou za dva roky a to z důvodu poskytování komplexní lázeňské péče pro seniory právě tímto způsobem. Jediný výrazný rozdíl v odpovědích je z tabulky patrný u lázní Velké Losiny, kde lázně navštěvují hosté převážně jednou za rok. Překvapivým výsledkem je někdy značně patrný sloupec značící návštěvu lázní vícekrát ročně. Nejvíce opakovaných návštěv za rok je v lázních Bludov, kde vysvětlením je léčba dětí.

Otázka č. 5 – Z jakého důvodu jste navštívil(a) lázně?

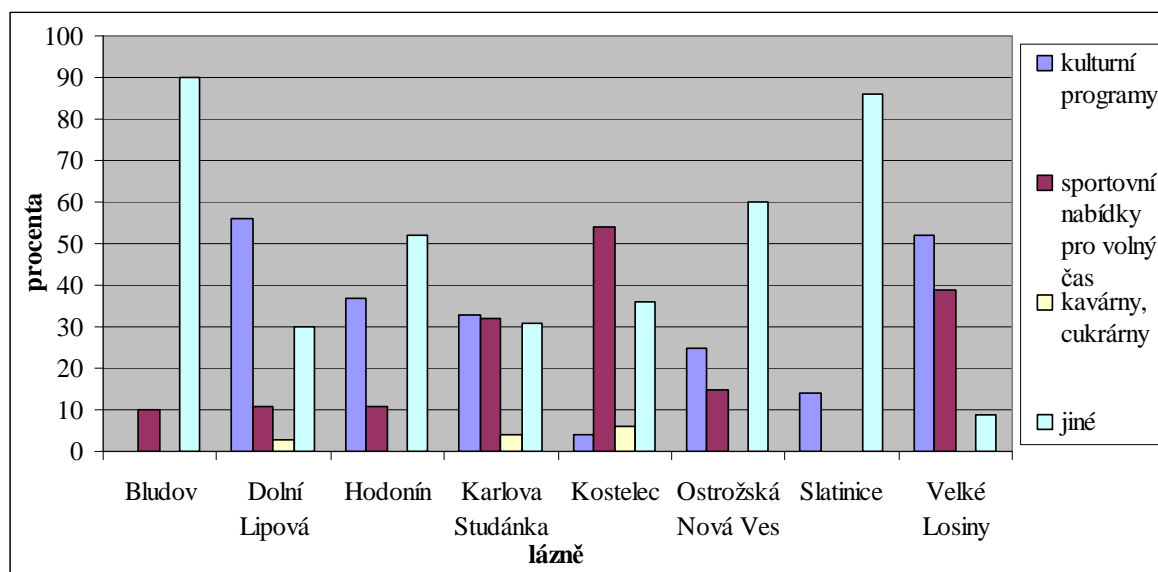
Hlavním důvodem budování lázní byla vždy léčba a ani dnes se hlavní úloha malých lázních nezměnila. Hlavním důvodem návštěvy lázní jsou tedy i nadále jejich léčebné účinky. Téměř pouze léčebné využití lázní Bludov je dáno jejich léčebným zaměřením dětských pacientů, k rehabilitaci jsou lázně využívány pouze dospělými občany. Dalším významným důvodem k návštěvě lázní je rehabilitace, která převažuje v lázních Hodonín, Karlova Studánka, Kostelec a Velké Losiny. Výjimku tvoří lázně Kostelec, u kterých žádný z dotázaných hostů nevedl jako důvod návštěvy lázní léčbu. Lázně jsou využívány především k rehabilitaci nebo k rekreaci a také často jako místo konání firemních kongresů. Vysvětlením odlišné příčiny návštěvy lázní Kostelec je téměř 100 % návštěvnost lázní samoplátci.

Otázka č. 6 – Na základě čeho jste zvolil(a) tyto lázně?

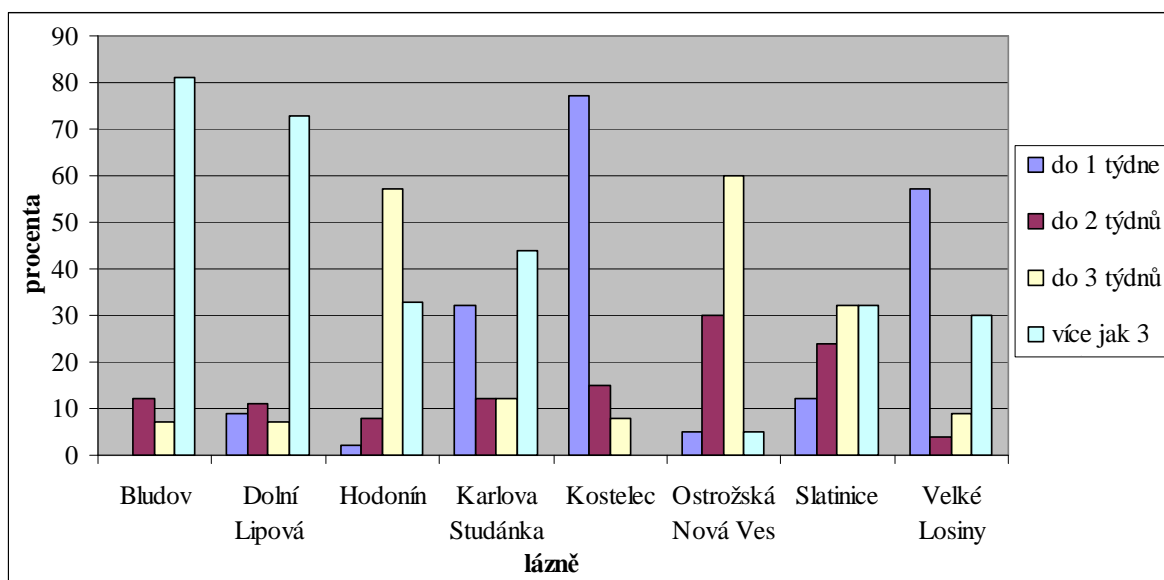
Na výběr lázní, hrazených zdravotní pojišťovnou, má významný vliv doporučení lékařů. Jaké lázně budou hostům doporučeny mohou značně ovlivnit samotné lázně prostřednictvím lékařských kongresů. Z důvodu narůstajícího množství samoplátců a také díky příspěvkové lázeňské léčbě vzrůstá význam výběru lázní na základě prezentace prostřednictvím lázní. Jako důvod návštěvy *jiné* byla většinou uváděna předešlá spokojenost s vybranými lázněmi a vzdálenost od domova (u seniorů).

7. Jaké služby zde využíváte nejvíce (kromě léčebných procedur)?

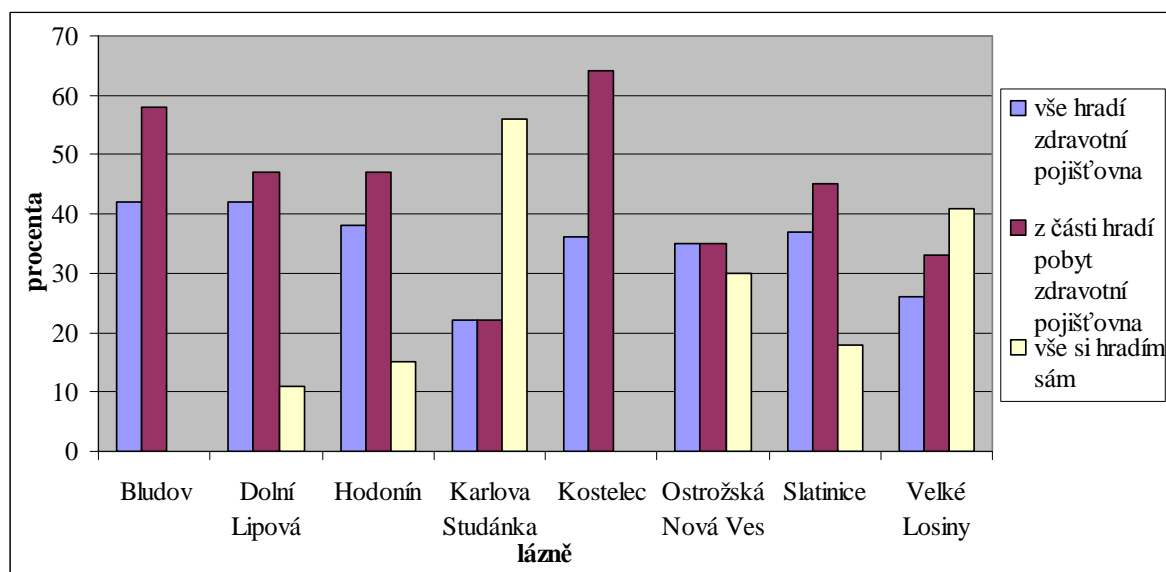
Lázeňští hosté vyžadují stále větší škálu možností trávení volného času a kvalitu poskytovaných služeb. Ve velké míře jsou využívány služby kulturní i sportovní. Sportovní výrazně převažují u lázní Kostelec a Bludov. V ostatních dotazovaných lázních jsou upřednostňovány kulturní programy. Vysvětlením je věk hostů, v lázních Kostelec převažují hosté středního věku a v lázních Bludov děti. V ostatních lázních zauímají velké procento hostů lidé staršího a důchodového věku. V lázních Karlova Studánka je využívání všech nabízených služeb v největší rovnováze.

Otázka č. 8 – Kolik času v lázních strávíte?

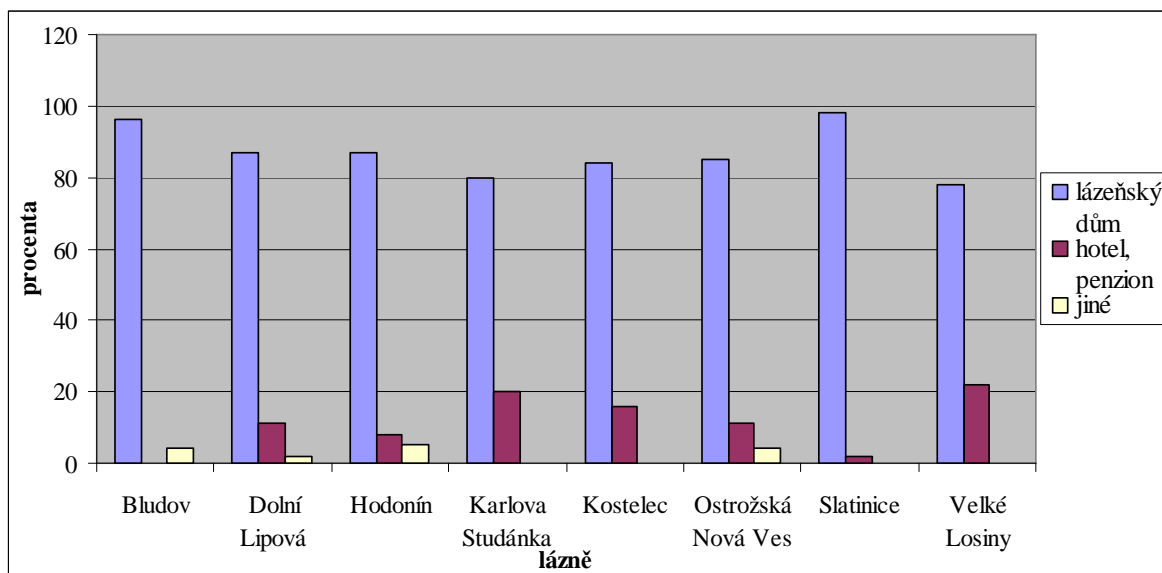
Doba, kterou host v lázních stráví odpovídá zaměření lázní na určitou klientelu. Dětem jsou poskytovány pobyty v délce minimálně šesti týdnů. Dospělým klientům je poskytována léčba v délce 21 až 28 dní. Samoplátecká klientela si určuje délku pobytu v lázních sama, nejčastěji je to kolem 1 až 2 týdnů. Na léčbu dětí jsou zaměřeny z posuzovaných lázní pouze lázně Bludov. Nejkratší dobu v lázních stráví hosté lázní Kostelec, kteří jsou zde téměř z 80 % ubytováni do 1 týdne. Důvodem je převažující samoplátecká klientela.

Otázka č. 9 – Jakým způsobem je váš pobyt v lázních hrazen?

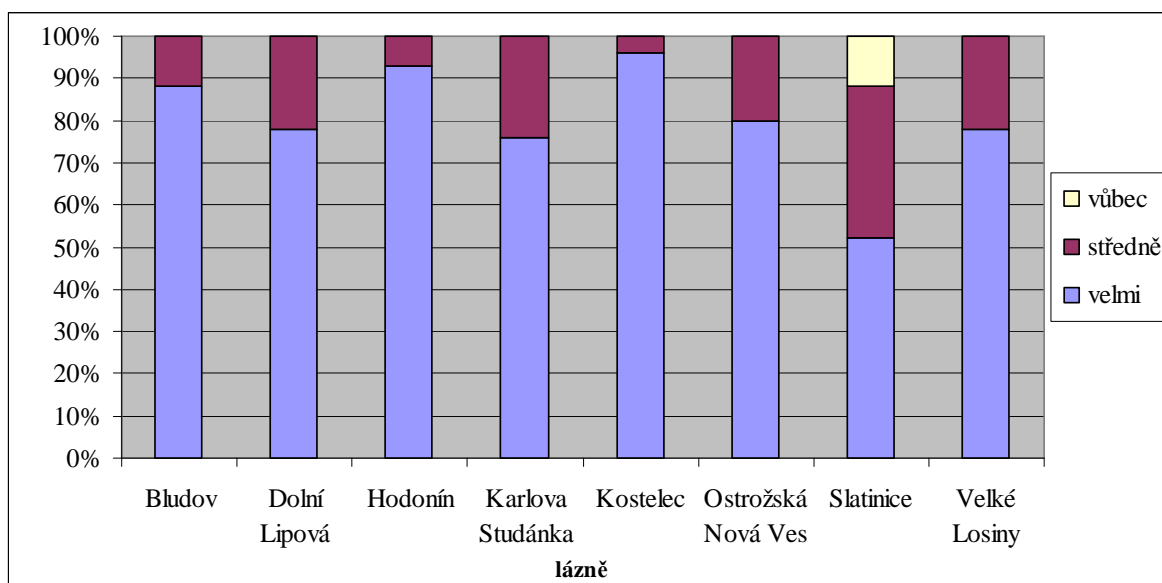
Existence malých lázní je v současné době závislá na hrazení lázeňských pobytů prostřednictvím zdravotních pojišťoven. Doposud převažuje úhrada lázeňských pobytů prostřednictvím zdravotních pojišťoven plně, ale téměř stejné procento pobytů je již hrazeno zdravotní pojišťovnou zčásti. Tento způsob úhrady lázeňských pobytů neustále narůstá. Narůstá i počet samoplátců, což je pro lázně velmi důležité. Na samopláteckou klientelu jsou zaměřeny lázně Kostelec.

Otázka č. 10 – Kde jste při svém pobytu v lázních ubytován(a)?

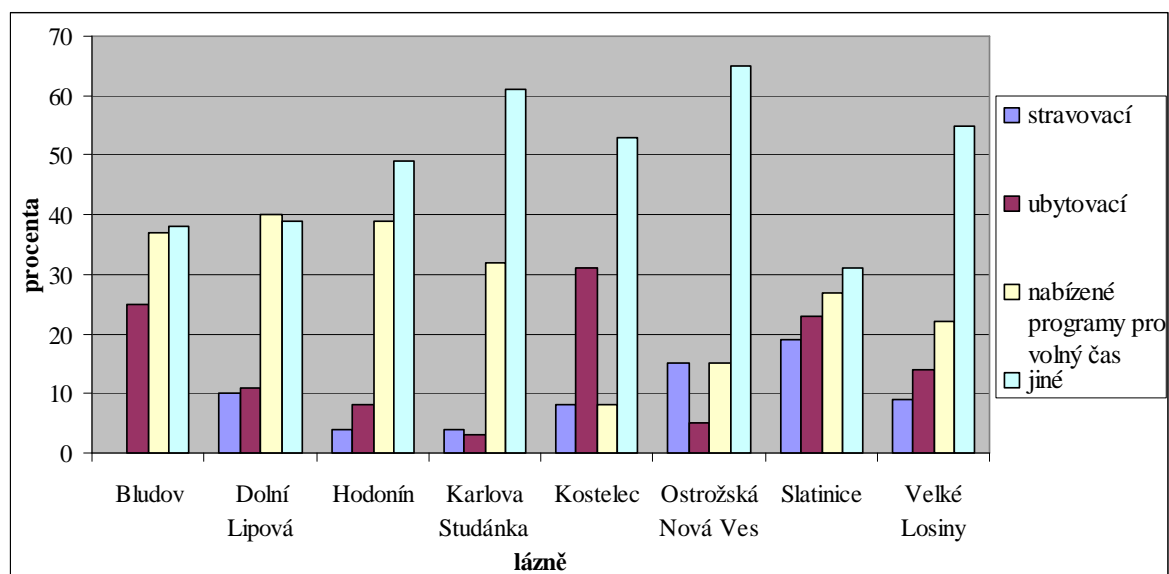
Naprostá většina lázeňských hostů využívá ubytovacích kapacit poskytovaných prostřednictvím lázní. Využívání hotelů a penzionů je v současné době okrajové. Důvodem je především umístění lázní, jejich dopravní dostupnost a velikost města, ve kterém se lázně nacházejí. Ve větší míře jsou využívány i jiné než lázeňské ubytovací kapacity v lázních Kostelec, Ostrožská Nová Ves a Velké Losiny. Pouze v malém procentu jsou hosté po dobu léčby v lázních ubytováni u známých či příbuzných.

Otázka č. 11 – Jak jste spokojen(a) se službami poskytovanými lázněmi?

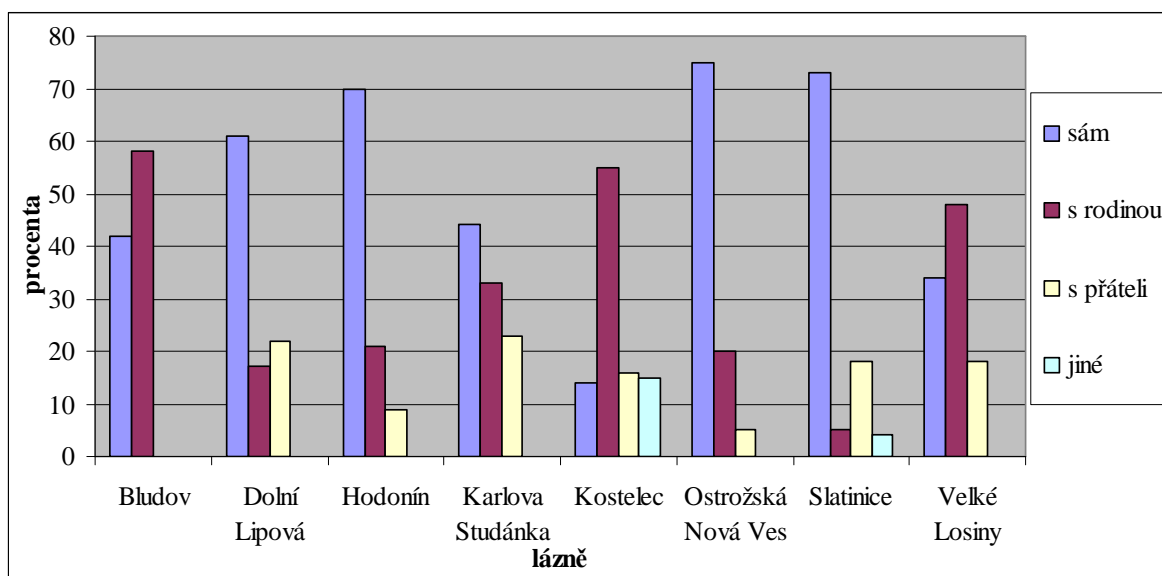
Lázeňské služby jsou podle dotázaných hostů na velmi vysoké úrovni. Až na lázně Slatinice bylo nejméně 80 % hostů velmi spokojeno se službami v lázních. Střední spokojenost s lázněmi byla většinou z důvodu úzkého spektra možností jak trávit volný čas. Nejlépe oceněny byly lázně Kostelec a Hodonín, kde bylo velmi spokojeno přes 90 % dotázaných. Nejhůře byly posouzeny lázně Slatinice, kde byli hosté nespokojeni především s ubytovacími a stravovacími službami.

Otázka č. 12 – Jakou službu v lázních by jste vylepšil(a)?

Hosté byly většinou se službami v lázních plně spokojeni, uváděli tedy často, že by nic nevylepšívali. Nejčastější výtkou byla nedostatečná škála možností trávení volného času. Z kulturních nabídek hosté postrádali více možností výletu a ze sportovních v lázních Velké Losiny krytý bazén a v lázních Bludov hřiště pro děti a nedostupnost bazénu kromě léčebných procedur. Nejmenší spokojenost se službami byla v lázních Slatinice, kde byli hosté nespokojeni především se zastaralostí lázeňských pokojů, úzkou nabídkou jídel a malou nabídkou kulturních možností.

Otázka č. 13 – Přijel(a) jste do lázní sám/sama nebo v doprovodu?

Většina hostů jezdí do lázní prostřednictvím zdravotní pojišťovny, což má za následek, že klienti jezdí do lázní většinou sami. Pro zvýšení významu lázní jako destinace cestovního ruchu je významná návštěva lázní s rodinou či s přáteli, což povyšuje význam lázní nejen jako místo pro léčbu, ale i odpočinku a zábavy. Rodinami jsou navštěvovány především ty lázně, které poskytují i procedury pro děti. Těmito lázněmi jsou lázně Bludov, Kostelec a Velké Losiny. Jako *jiné* bylo nejčastěji uváděno s kolegy (především v rámci pracovních kongresů).

10.2 Hodnocení marketingu z pohledu vedení lázní

1. Marketingové strategie používané pro prezentaci lázní

V úvodu dotazníku byl hodnocen jeden z nejdůležitějších předpokladů pro uplatnění lázní v poplávkce po léčebných a rekreačních službách. Odpověď na tuto otázku byla velmi podobná u všech dotazovaných. Vždy byl zmíněn internet, tištěný propagační materiál, kongresy a veletrhy. Navíc u lázní Hodonín, Karlova Studánka, Skalka a Velichovky byl uveden rozhlas či regionální televizní vysílání. Nejvíce způsobů prezentace lázní uplatňuje Karlova Studánka, která kromě uvedených široce využívá i např. smlouvy s podniky a cestovními kanceláři.

Lázně	Otázka č. 1 - Jaká je vaše marketingová strategie pro prezentaci lázní?
Dolní Lipová	Kongresy zaměřené na diagnózy, internet, propagační prostředky.
Hodonín	Internet, tištěný propagační materiál – letáky, billboardy na dálnici, televizní regionální vysílání.
Karlova Studánka	Internet, lékařské kongresy, odborné konference lékařů a zdravotnických pracovníků, akce pro cestovní ruch, kontakty s lékaři, smluvní vztahy s podniky a cestovními kanceláři, inzerce v přílohách novin a časopisů.
Kostelec	Tištěná reklama – letáky vkládány do denního tisku, internet, inzerce v časopisech.
Ostrožská Nová Ves	Tiskoviny, veletrhy, internet, smlouvy s pojišťovnami.
Velké Losiny	Veletrhy, letáky, přednášky.
Skalka	Propagační materiály, reklamní akce v tisku a časopisech, regionální rozhlasové vysílání, účast na výstavách.
Velichovky	Veletrhy, rozhlas, tisk, letákový materiál, internet.

2. Nejčastější forma prezentace lázní

Každé lázně kladou důraz na jednu formu prezentace, kterou považují za nejvhodnější pro propagaci jejich lázní. V současnosti jsou u většiny lázní považovány za neefektivnější formy propagace internetová propagace a letáky. Odlišnou nejdůležitější formu prezentace lázní používají v lázních Dolní Lipová a Ostrožská Nová Ves. V lázních Dolní Lipová se vedení lázní snaží oslovit především samotné lékaře a v lázních Ostrožská Nová Ves je velký důraz kladen především na spolupráci s pojišťovnami a prezentaci lázní na veletrzích.

Lázně	Otázka č. 2 - Jakou formu prezentace lázní nejvíce využíváte?
Dolní Lipová	lékařské kongresy
Hodonín	internetová prezentace
Karlova Studánka	internetová prezentace
Kostelec	letáky vkládané do tisku
Ostrožská Nová Ves	smlouvy s pojišťovnami, veletrhy
Velké Losiny	letáky
Skalka	vlastní propagační materiály a inzerce v tisku
Velichovky	internetová prezentace

3. Presentace lázní v cizině

Většina lázní se, kromě tuzemské klientely, zaměřila na získávání klientů i ze zahraničí. Nejčastěji používaná forma prezentace lázní v cizině se výrazně neliší od způsobů prezentace uplatňované v České republice. Nejefektivnějším prostředkem jsou internet a veletrhy. Podle očekávání neprezentují v cizině lázně Skalka, které mají velmi malou kapacitu a mohou hostům nabídnout jen omezené možnosti trávení volného času. Další lázně, které v cizině překvapivě neprezentují jsou lázně Kostelec a Hodonín. Lázně Hodonín k tomu mají významný důvod, a tím je kapacita lázní, která nestačí pokrývat ani zájem české klientely.

Lázně	Otázka č. 3	
	a) Presentujete lázně v cizině?	b) Jakým způsobem?
Dolní Lipová	ano	internet, akce pořádané velvyslanectvím
Hodonín	ne	---
Karlova Studánka	ano	inzerce, cestami nejvíce do sousedního Polska
Kostelec	ne	---
Ostrožská Nová Ves	ano	veletrhy
Velké Losiny	ano	veletrhy, komerční letáky
Skalka	ne	---
Velichovky	ano	veletrhy

4. Národnost klientely

U všech malých moravských lázní je klientela nad 90 % česká. Lázně se snaží vhodnou prezentací lázní v cizině zvýšit procento zahraničních klientů, ale ta je doposud mizivá. Lázně navštěvují především přeshraniční sousedi České republiky, tedy hosté z Německa a Polska. Lázně nejsou prezentovány v cizině lázněmi Hodonín a Skalka a nejsou jimi tedy ani navštěvovány. Lázně Kostelec nejsou sice v cizině prezentovány, ale vzhledem k nevelké vzdálenosti se Slovenskou republikou, jsou slovenskými občany navštěvovány.

Lázně	Otázka č. 9	
	a) Je klientela převážně česká nebo zahraniční?	b) Jaké národnosti jsou zahraniční turisté, a která z nich převažuje?
Dolní Lipová	česká – naprostá většina	německá, dále polská
Hodonín	česká – 100 %	---
Karlova Studánka	česká – 90 %	polská, dále německá, rakouská, holandská, francouzská, ruská, ukrajinská, arabská
Kostelec	česká – 99 %	slovenská
Ostrožská Nová Ves	česká	německá, dále ruská
Velké Losiny	česká – 95 %	německá
Skalka	česká – 100 %	---
Velichovky	česká	neuvedeno

5. Hrazení pobytu v lázních

Existence malých lázní je téměř u všech podmíněna návštěvností klientely, jejichž pobyt je hrazen zdravotní pojišťovnou. Převážná část pobytů je hrazena zdravotní pojišťovnou plně. Výjimku představují lázně Kostelec, kde téměř stoprocentní klientelu tvoří samoplátci. Podobně v lázních Skalka jsou hosté pouze samoplátci. Další lázně, které se úspěšně snaží vhodnou marketingovou strategií převážit samopláteckou klientelu, jsou lázně Karlova Studánka.

Lázně	Otázka č. 4 - Jakým způsobem je převážně hrazen pobyt vašich klientů?
Dolní Lipová	Zdravotní pojišťovna: 80 % Samoplátci – 20 %
Hodonín	Zdravotní pojišťovna: komplexní – 80 % příspěvková – 10 % Samoplátci – 10 %
Karlova Studánka	Zdravotní pojišťovna: komplexní – 44 % příspěvková – 3 % Samoplátci – 53 %
Kostelec	Zdravotní pojišťovna: 0.01 % Samoplátci – 99,99 %
Ostrožská Nová Ves	Zdravotní pojišťovna: značně převažuje (v procentech neuvedeno)
Velké Losiny	Zdravotní pojišťovna: 80 % Samoplátci – 20 %
Skalka	Samoplátci – 100 %
Velichovky	Informace nebyly poskytnuty

6. Význam nabízených aktivit pro volný čas a možnosti trávit volný čas

Vedení lázní si uvědomuje, že jestli chce uspět v konkurenci s ostatními lázněmi musí hostům nabídnout nejen kvalitní léčebné metody, ale i dostatek možností jak strávit volný čas mezi jednotlivými procedurami. Přesto většina vedoucích lázní shledává nabízené kulturní a sportovní možnosti pro hosty stále pouze jako doplněk nabízených služeb lázněmi. Pouze lázně Kostelec je považují za rovnocenné. Hostům jsou většinou nabízeny jak kulturní tak sportovní možnosti jak trávit volný čas. Z kulturních jsou to hlavně výlety do okolí a taneční večery. Ze sportovních především půjčovny kol a dalších her.

Lázně	Otázka č. 5 - a) Jaký význam přisuzujete nabízeným aktivitám pro volný čas? b) Jaké mají klienti možnost trávit volný čas?
Dolní Lipová	a) značně menší b) <i>kulturní</i> – operety, spolupráce s obcí a lázněmi Jeseník, vystoupení dětí, akce k výročí, festivaly, rockové a country bály, pálení čarodějnic, otvírání studánek <i>sportovní</i> – půjčovna kol, cvičení na přístrojích, flórbal, nohejbal
Hodonín	a) menší b) <i>kulturní</i> – výlety po okolí (památky), taneční večery, lázeňské hudební léto <i>sportovní</i> – půjčovna kol (cyklostezky), výlety lodí – Bařův kanál
Karlova Studánka	a) menší b) <i>kulturní</i> – kulturní pořady, zdravotní přednášky, operetní a komorní koncerty, divadelní představení, autobusové zájezdy
Kostelec	a) stejný b) <i>sportovní</i> – cykloturistika, golf
Ostrožská Nová Ves	a) menší b) <i>kulturní</i> – taneční večery, koncerty v parku, zájezdy po okolí <i>sportovní</i> – půjčovna kol, ruské kuželky, minigolf
Velké Losiny	a) menší b) <i>kulturní</i> – taneční večírky, pořady pro děti, koncerty – folklórní
Skalka	a) menší b) <i>kulturní</i> – žádné <i>sportovní</i> – minigolf, tenis, sauna, sportoviště v lázeňském parku
Velichovky	a) značně menší b) <i>kulturní</i> – výlety, taneční zábavy, přednášky <i>sportovní</i> – půjčovna horských kol, golf, tenis, squash, bowling

7. Využívání léčebných procedur v porovnání s doplňkovými programy

Malé lázně mají, především pro české klienty, funkci léčebnou, funkce rekreační má pouze okrajový význam. Většina hostů navštíví lázně z důvodu léčby, jen malé procento si zvolí lázně za místo trávení své dovolené. Hosté proto většinou upřednostňují léčebné procedury a ostatní lázeňské služby využívají pouze pro zaplnění volného času. Překvapivé je vysoké procento upřednostňování léčebných procedur v lázních Kostelec, kde lázeňské hosty tvoří samoplátci.

Lázně	Otázka č. 6 - Z jaké části jsou využívány klienty léčebné procedury v porovnání s doplňkovými programy?
Dolní Lipová	léčebné procedury – 99 %
Hodonín	léčebné procedury – 50 %
Karlova Studánka	individuálně podle zájmu
Kostelec	léčebné procedury – 70 %
Ostrožská Nová Ves	léčebné procedury – 99 %
Velké Losiny	léčebné procedury – 99 %
Skalka	léčebné procedury – 100 %
Velichovky	léčebné procedury – 100 %

8. Ubytování klientů

Naprostá většina lázeňských hostů je ubytována v lázeňských domech. Pouze malé procento klientů je ubytováno v penzionech, hotelech, u známých nebo příbuzných. Důvodem ubytování hostů převážně v lázeňských domech je především blízkost k léčebným procedurám a s tím často související umístění lázní. Výjimkou jsou lázně Velichovky, kde v lázeňských domech je, na rozdíl od ostatních lázní, ubytována pouze polovina lázeňských hostů.

Lázně	Otázka č. 7 - V jakých zařízeních jsou ubytováni klienti?
Dolní Lipová	lázeňský dům – 99 % jinde – 1 %
Hodonín	lázeňský dům – 100 %
Karlova Studánka	lázeňský dům – 97 % jinde – 3 %
Kostelec	lázeňský dům – 100 %
Ostrožská Nová Ves	lázeňský dům – 99 % jinde – 1 %
Velké Losiny	lázeňský dům – 99 % jinde – 1 %
Skalka	lázeňský dům – 100 %
Velichovky	lázeňský dům – 50 % jinde – 50 %

9. Návštěvnost lázní podle věku

Stejně jako ve velkých lázních jsou i v malých lázních hlavními návštěvníky dospělí a to nezáleží, zda se jedná o sezónu, nebo o období mimo sezónu. Dospělé pacienty tvoří především senioři, tento problém je stejný i u velkých lázní. Dětské pacienty převažují pouze v lázních zaměřených na léčbu dětí, těch je ale menšina. Z malých moravských lázní jsou to pouze lázně Bludov. Z lázní popsaných v tabulce se odlišují pouze lázně Velké Losiny, kde děti tvoří polovinu návštěvníků a dokonce převažují v období sezóny.

Lázně	Otázka č. 8	
	a) Navštěvují lázně převážně děti nebo dospělí?	b) Liší se návštěvnost, co do věkového složení, podle toho zda se jedná o sezónu nebo o období mimo sezónu?
Dolní Lipová	dospělí – převažuje střední věk	neliší
Hodonín	dospělí – senioři 70 %	neliší
Karlova Studánka	dospělí – senioři 40 %	zvýšení počtu dětí o jarních a letních prázdninách – 7 %
Kostelec	dospělí	sezóna – převažuje střední generace mimo sezónu – převažují senioři
Ostrožská Nová Ves	dospělí – senioři 70 %	neliší
Velké Losiny	dospělí – 50 % (převažují senioři) děti – 50 %	sezóna – převažují děti
Skalka	dospělí – senioři 60 %	pouze sezónní provoz, přes zimu zavřeno
Velichovky	dospělí – senioři 50 %	neliší

10. Změna poptávky po lázních v posledních letech

Po roce 1989 procházelo české lázeňství velkými změnami, mnoho lázní bojovalo o svoji existenci. Za poslední roky se podle vedení lázní poptávka po lázních nesnižuje, ale naopak většinou dochází k nárůstu poptávky. Především se zvyšuje zájem samoplátců, ale ti stále tvoří menšinu oproti klientům, kterým je pobyt hrazen zdravotní pojišťovnou. Nárůst samoplátců je často provázen snížením počtu pobytů hrazených zdravotní pojišťovnou. Nárůst pobytů hrazených zdravotní pojišťovnou je pouze v lázních Hodonín, která nemá samopláteckou klientelu. Pouze u lázní Skalka nebyla zaznamenána žádná změna.

Lázně	Otázka č. 10 - Zaznamenáváte v posledních letech změnu poptávky po vašich lázních?
Dolní Lipová	Beze změny – nárůst samoplátců, ubylo pobytů hrazených zdravotní pojišťovnou.
Hodonín	Značný nárůst od roku 2001, ročně o 15 %. Nárůst pobytů hrazených zdravotní pojišťovny.
Karlova Studánka	Nárůst poptávky.
Kostelec	Za poslední tři roky dvakrát více klientů.
Ostrožská Nová Ves	Nárůst poptávky.
Velké Losiny	Pokles pobytů hrazených zdravotní pojišťovnou, nárůst samoplátců
Skalka	Beze změny
Velichovky	Nárůst poptávky

11. Lůžková kapacita lázní, počet klientů za rok, průměrná doba strávená v lázních

Ve všech dotazovaných lázních stráví většina hostů 3 až 4 týdny, výjimkou jsou lázně Kostelec. Zde hosté využívají lázeňské služby do 1 týdne. Důvodem krátkého pobytu v lázních Kostelec je samoplátecká klientela. Počtu klientů, které navštíví lázně odpovídá délka jejich pobytu a lůžková kapacita lázní.

Lázně	Lůžková kapacita	Počet klientů za rok	Délka pobytu
Hodonín	212	3 500	21 – 28
Karlova Studánka	498	5 500	28
Kostelec	160	9 000	5
Lipová Lázně	270	3 000	28
Ostrožská Nová Ves	135	2 000	21
Velké Losiny	271	3 000	21

12. Počet ústavních a ambulantních klientů

Hlavními návštěvníky malých lázní jsou klienti ústavní léčby. Ambulantní pacienti představují pouze malé procento nebo lázně ambulantní léčbu neposkytují. Takovými lázněmi jsou lázně Dolní Lipová a Velké Losiny. Ambulantní pacienti převažují pouze v lázních Skalka, vysvětlením je malá kapacita lázeňského zařízení.

Lázně	Otázka č. 12	
	a) Kolik klientů využije za rok lázeňské služby?	b) Kolik klientů za rok navštíví lázně ambulantně?
Dolní Lipová	3 000	0
Hodonín	3 500	400
Karlova Studánka	5 500	převažují klienti ústavní léčby
Kostelec	9 000	1 000
Ostrožská Nová Ves	2 000	800
Velké Losiny	3 000	0
Skalka	350	20 000
Velichovky	6 000	převažují klienti ústavní léčby

10.3 Shrnutí výsledků dotazníkového šetření

Většina hostů přijede do malých moravských lázní z Jihomoravského kraje. Na cestě stráví průměrně 2 hodiny a urazí přes 100 km. Na cestu do lázní hosté využívají jako dopravní prostředek hlavně auto a až na druhém místě jsou veřejné dopravní prostředky. O nepříliš vyšší procento jsou lázně hosty navštíveny opakovaně. Opětovné návštěvy do lázní jsou často nepravidelné. Lázně neustále plní především funkci léčebnou, je to tedy hlavní důvod, proč do nich lidé jezdí. Dalším důvodem je rehabilitace a až v pozadí je rekreace. Lázně jsou klientům nabízeny či dokonce vybírány především lékaři. Stále zvyšující se úlohu má prezentace lázní, u které se předpokládá, že brzy převládne. Léčebné procedury jsou pro hosty hlavní náplní pobytu. Ve volném čase využívají nabízené sportovní a kulturní aktivity, které jsou klienty stále více vyhledávány. Většina hostů v lázních stráví 3 až 4 týdny, u samoplátecké klientely je doba pobytu většinou kolem jednoho týdne. Neustále převažuje úhrada lázeňských pobytů prostřednictvím zdravotních pojišťoven a to komplexní lázeňská péče. Naprostá většina hostů je ubytována v lázeňských domech. Všeobecná spokojenost se službami, které lázně poskytují je velmi vysoká. Ze služeb, které by hosté vylepšili to byly většinou nabízené programy pro volný čas. Nedostatky, které klienti v lázeňských provozech spatřovali byly často důsledkem zastaralosti lázeňských areálů (např. komfort ubytování, chybějící bazén). Většinou hosté přijedou do lázní sami. Důvodem je léčba hrazená zdravotní pojišťovnou. Vysoké zastoupení má i návštěvnost lázní rodinami. Návštěvníky lázní jsou přibližně o 15 % víc ženy. Dospělí hosté výrazně převažují nad dětmi. Z dospělých klientů jsou to hlavně senioři a druhou nejpočetnější skupinou jsou lidé středního věku. Odlišná situace je pouze v lázních zaměřených na léčbu dětí.

K prezentaci lázní jsou využívány nejrůznější formy propagace. Nejpoužívanější jsou internet a propagační materiály. Většina lázní se snaží získat zákazníky i ze zahraničí, nejpoužívanější forma prezentace se neliší od české. Přesto je lázeňská klientela z naprosté většiny česká. Ze zahraničních klientů převažuje národnost německá a polská. Většina lázní poskytuje programy pro volný čas pouze jako doplněk k léčebným procedurám. V posledních letech se zájem o lázeňské služby zvyšuje, především roste počet samoplátců. Lázeňská péče je poskytována hlavně ústavně.

11. Diskuse k výsledkům dotazníkového šetření

Hlavním cílem diplomové práce bylo zhodnotit, jaká je role malých moravských lázní v cestovním ruchu. Informace o tom, jak se měnil význam lázní v historii, přineslo studium historických pramenů. Současný stav a možné perspektivy lázní a lázeňství bylo snahou postihnout prostřednictvím dotazníků, na které odpovídali hosté v lázních a ředitelé či marketingoví manažeři lázní. Dotazníkové šetření přineslo informace jak očekávané, tak překvapivé.

Význam a postavení lázní bylo vždy rozdílné. Jednotlivé lázně reagovaly různou měrou na změnu situace. Současný stav je výsledkem působení fyzickogeografických podmínek prostředí a působení různých socioekonomických procesů v minulosti. Všechny dílčí složky prostorové struktury se vyvíjejí na pozadí přírodního prostředí, resp. jsou s ním v těsné interakci. Hlavním přírodním prvkem, který limituje rozvoj lázní v dnešní době, je kvalita okolního prostředí.

Budoucí existence malých moravských lázní se nedá shrnout jednou větou. Je to proto, že jednotlivé lázně se od sebe značně liší, i když jsou shrnuty pod jeden společný název „malé“. Každé z nich mají jinou šanci uplatnit se na stále víc pestřejším trhu nabízejícím ozdravení těla a mysli. Většina příjmu malých lázní pochází z úhrady léčby prostřednictvím zdravotních pojišťoven. Sílící tlak na omezení hrazení pobytů zdravotními pojišťovnami by tedy mohl mít pro malé lázně katastrofální dopad. Této hrozbě se lázně snaží předejít nabízením rozličných programů, které si kladou za cíl přilákat samoplátce. Z průzkumu vyplývá, že se počet samoplátců za posledních pět let výrazně zvýšil. Celkově ovšem tvoří samoplátci pouze nepatrné procento z celkového počtu návštěvníků. Obavu ze ztráty klientů, jejichž pobyt je hrazen zdravotní pojišťovnou nemusejí mít pouze lázně Kostelec, které se soustředí pouze na samoplátce. Dobře jsou na tom také lázně Karlova Studánka, které těží ze své velikosti a mohou tak nabídnout široké spektrum programů, a tak přilákat velký počet samoplátců.

Dalším velkým ohrožením pro existenci malých lázní jsou neustále nově vznikající wellness. Lázně se této konkurenci brání poskytováním procedur, které wellness nabízejí a poukázat na další přednosti, které mohou klientům poskytnout pouze lázně.

Řešením pro uplatnění se ve stále se zvětšující konkurenci by mohla být také spolupráce mezi jednotlivými lázněmi či spolupráce lázní s městem. Zvláště úspěšná by

mohla být přeshraniční spolupráce, jednak s lázněmi či se zahraničními pojišťovny. Zde by ovšem mohl vyvstat konflikt se zahraničními lázněmi, které by tak přišly o své klienty.

Další problém lázeňští manažeři spatřují ve stáří klientely a to jak domácí, tak i zahraniční. Z průzkumu vyplývá, že opakované návštěvy v lázních absolvují převážně pouze senioři. Lidé mladšího a středního věku byli v lázních většinou poprvé. Lázně proto vytvářejí nabídky, které mají přilákat mladší návštěvníky, u kterých se předpokládá, že v lázních využijí kromě léčebných procedur i ostatní služby, které lázně nabízejí, jako např. nabídky v oblasti sportu, kultury a pohostinství. A tím zanechají v lázních víc peněz než senioři, kteří absolvují pouze léčebné procedury a nakoupí „lázeňské oplatky“.

Oproti velkým lázním mají malé lázně jistě své výhody, díky kterým nedojde k jejich zániku. Je to především klidné prostředí, které ve velkých lázních plných lidí jen těžko najdeme. Je pravda, že velké lázně poskytnou jejich klientům daleko více možností jak trávit volný čas, ale mnohdy je to na úkor kvality životního prostředí. Malé lázně jsou určeny především pro lidi, kteří si chtějí odpočinout od konzumního způsobu života, strávit volný čas v krásném a klidném prostředí, které navíc zvyšuje svůj účinek díky možnosti ozdravení těla prostřednictvím léčivých přírodních pramenů. Malé lázně by proto měly být vyhledávány především rodinami a lidmi, kteří většinu svého času stráví v konzumní společnosti.

Pouze vhodný marketing lázní může lidi přesvědčit o atraktivnosti lázní pro strávení dovolené a vymítit tak neustále vžitou představu, díky socialistickému režimu, že lázně jsou vhodné pouze k léčbě a ne pro rekreaci. Základem pro úspěch je správný marketing, od kterého se vše odvíjí. Důležitá je především propracovaná prezentace lázní. Jak ukázal průzkum, samoplátci, ale i pacienti příspěvkové lázeňské péče si vybírají lázně převážně prostřednictvím internetu či reklam v letácích.

Základem úspěchu je vhodné využití předností lázní. U malých lázní jsou to především neporušená krajina, osobní přístup apod. Je důležité účelně využít nabízených programů podpory pro lázeňství. Vhodné využití peněz, poskytnutých prostřednictvím Evropských fondů a Ministerstva pro místní rozvoj, pomohlo mnoha lázním vybudovat nové kapacity či zvýšit jejich komfort. Např. vybudování nových kapacit v lázních Hodonín a výstavba nových lázní Lednice.

Význam malých lázní je nepopíratelný. Z výsledků dotazníkové šetření vyplývá, že zájem o malé lázně se zvyšuje. Pro lázně je proto teď důležité, aby neustále vylepšovaly své nabídky a vhodně využívaly nabízené programy podpory a neustále tak zvyšovaly

atraktivitu lázní. Lidé, kteří vyžadují určitý komfort na dovolené pak nemusí jezdit daleko do ciziny, ale mohou ho dostat i v českých lázních.

Vzhledem ke zjištěným faktům lze konstatovat, že malé moravské lázně mají významnou úlohu v oblasti poskytování léčebných a rekreačních služeb, a že se jejich role bude neustále zvyšovat.

12. Závěr

Cestovní ruch je v současnosti dynamicky se rozvíjejícím odvětvím. Významný rozvoj na území České republiky se započal po roce 1989 a zvláště od počátku nového tisíciletí. Tento rozvoj nastal díky otevření se ČR Evropě, mnohonásobně tak vzrostl příliv zahraničních turistů a to hlavně z Německa. Výrazný nárůst pozorujeme také v domácí turistice, lidé vyhledávají střediska, kde mohou načerpat nové síly, což umožňuje rozkvet lázeňství, které kromě rekreace poskytuje i rehabilitaci.

Z hlediska ekonomiky je rozvoj cestovního ruchu významný také z důvodu poskytování velkého množství pracovních příležitostí. Může tak významně přispět ke snížení nezaměstnanosti v daném regionu. Proto je v rámci strategie regionálního rozvoje kladen důraz na podporu rozvoje cestovního ruchu.

S cestovním ruchem je spojený rozvoj služeb. Pro zvýšení zájmu o dané lázeňské místo je důležité poskytovat kvalitní a rozličnou škálu služeb. Je nutné neustále tyto služby vylepšovat a podmiňovat požadavkům klientů.

Lázeňství bylo již v dějinách významnou oblastí podporující rozvoj oblasti, která poskytovala lázeňské služby. Lázně vždy kromě léčebných procedur nabízely i využití přírodních nabídek a kulturních možností oblasti. Důležité pro rozvoj lázní je také dopravní dostupnost.

Lázně byly ve své historii významně využívány již ve starověku, další významnou etapou bylo pro lázeňství období první republiky. Éra světových válek a socialistické vlády zapříčinila značný úpadek lázeňství na území ČR. Došlo k zániku či devastaci mnoha lázeňských zařízení a památek. Po pádu socialistického režimu se lázeňství po mnohaletém útlumu postupně opět dostalo do povědomí lidí nejen jako zdravotnická instituce, ale i jako oblast poskytující širokou škálu možností trávení volného času s možností ozdravení těla.

V současnosti jsou lázně často využívanou institucí, proto jsou do nich investovány značné prostředky pro jejich rozvoj. Ve většině malých moravských lázních jsou zapotřebí investice do rozšíření ubytovacích kapacit, léčebných a sportovních zařízení. K tomu jsou využívány finance poskytované prostřednictvím obcí, krajů či ministerstva pro místní rozvoj a od vstupu ČR do Evropské unie snaha využívání grantů z EU.

Důležité je také neopomenout zahraniční turisty, neboť počet, který navštíví malé lázně se neustále zvyšuje. Příčinou je zvýšení komfortu a kvality služeb malých lázní a

jejich sepnutí s přírodou. Malé lázně jsou navštěvovány především lidmi německé a polské národnosti.

Důležité pro zvýšení návštěvnosti lázní je jejich propagace, ať formou reklam v novinách, televizi či letácích či účast na veletrzích a konferencích.

Pro zvyšování zájmu o lázeňské služby je nutné neustálé zjišťování potřeb a přání klientů navštěvujících lázně. Nejjednodušší formou zjišťování těchto skutečností je provádět dotazníkové šetření mezi návštěvníky prostřednictvím samotných lázní. Průzkum by měl zjišťovat spokojenost hostů se službami lázní, které jim chybí, zda by v budoucnu opět chtěli lázně navštívit apod. Podle výsledků dotazníkového šetření může vedení lázní reagovat na jednotlivé požadavky. Mnohé lázně tento způsob zjišťování spokojenosti s jejich lázněmi uskutečňují.

Rozvoj lázeňství je významný pro rozvoj cestovního ruchu oblasti. Lázeňští hosté kromě služeb poskytovaných lázněmi využívají také možnosti, které jim nabízí oblast, ve které se lázně nacházejí. Rozvojem turismu dochází k zvýšení příjmu v regionech, které následně ovlivňují jeho ekonomický rozvoj. Z toho vyplývá důležitost zpětné investice do infrastruktury jednotlivých lázeňských míst.

13. Seznam zkratek

CR	Cestovní ruch
ČR	Česká Republika
EU	Evropská unie
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
OP	Operační program
ROH	Revoluční odborové hnutí
SROP	Společný regionální operační program
ÚZIS	Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR

14. Summary

The aim of this diploma project is to describe the importance of small Moravian spas for tourism and differences in current and previous organization of Czech spa industry.

This work describes the changes in the importance of spa services administration within a few centuries. Current form of the spa industry is considerably influenced by the events which happened during 20th century. The world wars have had the biggest influence because the majority of spas were closed during the wars. Next significant period is after The Second World War, when the socialistic regime was enthroned. The spas have had only health function; the recreational function was quite subdued. Therefore the emphasis is put especially on changes after 1989, when the spas went through significant transformation that affected their next fate. Where the transformation was successful, the interest in these spas increased.

Next area significant for spa industry represents bath care. Spa industry lays big emphasis on the quality of services, because they are significant for satisfaction of guests needs, thereby reservation of good spa reputation. The quality of spa care administration relates with the next chapter that is devoted to the spa industry marketing. Spas must offer such services and in such quality, in which the clients require them. In order to satisfy these requirements spas usually benefit from renowned programmes which support spa development.

To judge different rendition of services at the spa the questionnaire inquiry method was used. For the research two types of inquiries were used. The first *Questionnaire for spa guests* investigated the guests satisfaction of services and the second *Questionnaire for spa management tried* to describe what the management does for guests satisfaction.

The results of questionnaire inquiry are processed in an independent chapter which shows dissimilarities in services and different access to presentation of spas.

Spa management finds out inadequacies from the results of questionnaire inquiry according to the visitors. At comparison of the results with the other spas they may use their strategies which bring better results. These results they may contribute to favourable change in marketing strategies which will attract more clients.

Small Moravian spas at present participate in offering services in the area of tourism. Spa is specific thanks to its possibilities to offer not only one kind of services. The

spas long have had not only the health function, but also the recreational function. Therefore lots of spas are connected with significant names, doctors or builders. Many physicians had merit in new methods used at treatment and thanks to the architects we can admire diverse styles of spa buildings to these days.

Visitors have a large spectrum of possibilities which they may do at the spa. The spas, except the medical procedures, offer immense possibilities in the sport area (tourism, cycling, minigolf etc.) and also in the cultural area (trips and sightseeing, dancing evenings, concerts etc.).

Spa development bears also increasing travel stir in the area, in which the spas are placed. By the tourist development the earnings increase in regions that subsequently influence its economic development. It follows the importance of backward investment into the infrastructure of single spa areas.

15. Použité zdroje

Literatura:

1. Barvič, S., Novotný, S.: Lázně a sanatoria na Moravě a ve Slezsku. Zemský cizinecký svaz pro Moravu a Slezsko, Brno, 1922, 62 s.
2. Burachovič, S., Wiesner, S.: Encyklopedie lázní a léčivých pramenů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Libri, Praha, 2001, 456 s.
3. Brachtl, Z., Gába, Z., Kořený, L.: Lipová – Lázně v minulosti a dnes. Obecní úřad v Lipové - lázních, Šumperk, 1991, 66 s.
4. Černý, B., Noska, S., Tlustý, V.: Zeměpis cestovního ruchu. Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1964, 214 s.
5. Černý, J.: Lázně v ČSSR. Práce, Praha, 1989, 177 s.
6. Československé státní lázně Jeseník: Lázně Lipová. Knihtisk 1, Jeseník, 1962.
7. Československé státní lázně Karlova Studánka: Dvě stě let lázní Karlova Studánka. Balena, Praha, 1985, 12 s.
8. Čoupek J.: Ostrožská Nová Ves. Obec Ostrožská Nová Ves, Ostrožská Nová Ves, 2001, 348 s.
9. Daňhelka, J., Černý, J.: Lázeňská péče o pracovníky a jejich rodinné příslušníky. Práce, Praha, 1976, 156 s.
10. David, P., Soukup, V., Thoma, Z.: Skvosty lázní. Euromedia group, k.s. – Knižní klub, Praha, 2005, 208 s.
11. Davidová, K.: Velké Losiny. Fraus, Plzeň, 2002, 18 s.
12. Dědina, J.: Management, organizování a ekonomika lázeňství – vybrané kapitoly. VŠ CRHL, Praha, 2004, 170 s.
13. Ďurišová, Alena. Velké Losiny s královnou moravských vod. Všudybyl. 2005, č. 7, str. 16-17.
14. Dvořáčková, T: Lázeňská místa ve Zlínském kraji [Bakalářská práce] Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, 2007, 78 s.
15. Dvořák, P., Švandrlík, R.: Vývojové tendence postavení lázeňství ve společenském reprodukčním procesu. Výzkumný ústav balneologický v Mariánských lázních, Mariánské lázně, 1984, 247 s.
16. Fialová, Dana. České lázeňství. Geografické rozhledy. 2003-2004, roč. 13, č.3, str. 76-77.

17. Hejduková, Hana. Přeshraniční spolupráce v lázeňství. *Všudybyl*. 2004, č. 6, str. 22-23.
18. Hofbauer, A., Kolátor, V.: Lázně. Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, Praha, 1935, 199 s.
19. Horner, S., Swarbrooke, J.: Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času. Grada Publishing, Havlíčkův Brod, 2003, 486 s.
20. Hoška, Ivo. Lázně Slatinice aneb O vodách a lidech hojitelných. *Všudybyl*. 2004, č. 6, str. 11.
21. Houdek, Jiří, Beinterová, Alena. Čím víc lázní, tím lépe, protože lákají nové návštěvníky. *Mladá fronta Dnes*. 4.2.2004, roč. 15, č. 29, str. 3.
22. Hráský, J. V. a kol.: Československé lázně. Šolc a Šimáček, Praha, 1934, 98 s.
23. Informační brožura: Lázně a prameny České republiky. Žaket, Praha, 2004, 34 s.
24. Janoušek, V.: Lázně Slatěnice. Knihtiskárna Václava Horáka v Prostějově, Slatěnice, 1921, 16 s.
25. Kabát, Libor, Koliba, Jiří. V Lázních Lednice a Lázních Hodonín pokládaly základní kameny. *Všudybyl*. 2005, č. 10, str. 32.
26. Kašpar, J., Procházka, J.: Ekonomika lázeňství. Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1980, 185 s.
27. Knápek, Z.: Průvodce po nejkrásnějších místech Čech, Moravy a Slezska. II. díl Morava a Slezsko. Rubico, Olomouc, 2002, 169 s.
28. Knop, K. a kol.: Lázeňství. Ekonomika a management. Grada Publishing, Praha, 1999, 232 s.
29. Kolisko, P.: Cesty zdraví. Jiří Lamač – Press Artis Olomouc, Olomouc, 2002, 32 s.
30. Kollmann, V., Zatloukal, P.: Moravské lázně v proměnách dvou staletí. Krajské vlastivědní muzeum v Olomouci, Olomouc, 1987, 139 s.
31. Krůželová, I. a kol.: Národní programy ČR a dotační programy EU pro města a obce. Odborné nakladatelství ekonomické a právnické literatury, Praha, 2004.
32. Křížek, V.: Obrazy z dějin lázeňství. Avicenum, Praha, 1987, 176 s.
33. Malach, A. a kol.: Jak podnikat po vstupu do EU. Grada Publishing, Praha, 2005, 528 s.
34. Migala, M., Szczyrba, Z.: Spas and spa tourism in the Czech republic v Turistyka i rekreacja. Oficyna Wydawnicza, Opole. 2006, str. 147–162.

35. Ministerstvo průmyslu a obchodu. Odbor podpory malého a středního podnikání: Podpora podnikání v České Republice. Ministerstvo průmyslu a obchodu, Praha, 2005, 297 s.
36. Hráský, J. V. a kol.: Československé lázně. Šolc a Šimáček, Praha, 1934, 98 s.
37. Mladějovský, V. a kol.: Radioaktivní a siné lázně. J. Horák, Česká Třebová, 1948, 34 s.
38. Moldan, B., Hák, T., Kolářová, H.: Hospodářské sektory a environmentální integrace. Centrum univerzity Karlovy pro otázky životního prostředí, Praha, 2002, 554 s.
39. Navrátil, J.: Obec a lázně Slatinice. Hanácké knihtiskárny, Olomouc, 1939, 24 s.
40. Nevoral, V. a kol.: Nové komplexní analýzy minerálních vod ČSR, r. 1979 - 1988. Typos, Mariánské lázně, 1989, 315 s.
41. Nikoluk, Jaroslava. Léčivé zdroje by měly sloužit všem. Všudybyl. 2005, roč. 14, č.1, str. 16-17.
42. Pešek, P.: Podpora rozvoje problémových regionů a předvstupní pomoc Evropské unie. Universita J. E. Turkyň v Ústí nad Labem. Ústí nad Labem, 2001, 163 s.
43. Přerovský K.: Československé lázně. Státní zdravotnické nakladatelství, Praha, 1961.
44. Riedl, Jiří. Nejlepší výsledky v léčbě dětské obezity v České republice. Všudybyl. 2005, č. 7, str. 14-15.
45. Sajner, J., Křížek, V.: Lázně Velké Losiny. Avicenum, Praha, 1973, 102 s.
46. Salamanczuk, R., Laboutka, M.: Almanach lázní České Republiky. Sondy, Svaz léčebných lázní České Republiky, 1993, 52 s.
47. Schwertner, J.: Československé státní lázně v ČSSR. Balnea, Praha, 1973, 160 s.
48. Sedláček, D.: Lázně. Střední Morava – Jeseníky. Olomoucký kraj, Olomouc, 2003, 14 s.
49. Seifertová, V.: Marketing v lázeňském cestovním ruchu. VŠ CRHL, Praha, 2003, 120 s.
50. Simonian, Aram. Lázně jsou boží dar. Ekonom, roč. 40, č.31, str. 25-30.
51. Smolová, Irena. Lázně. Velký atlas světa. 2003, č. 31, str. 149-152.
52. Správa lázní Karlova Studánka: Lázně Karlova Studánka ve Slezsku. Karlova Studánka, Lázně Karlova Studánka, 1926, 20 s.
53. Správa lázní v Kostelci u Štípy: Sirnaté lázně v Kostelci u Štípy na Moravě. Správa lázní, Kostelec u Štípy, 1902, 16 s.

54. Svoboda, F.: Balneotechnika I. Lázeňství komunální. Rektorát Vysokého učení technického v Brně, Brno, 1989, 205 s.
55. Sýkora, Milan. Jihomoravské lázně Hodonín a Lázně Lednice. Všudybyl. 2005, č. 7, str. 12-13.
56. Sýkora, Milan. Zázračná voda třetihorního moře. Všudybyl. 2004, č. 6, str. 18-19.
57. Szczyrba, Zdeněk. Jak se bydlí v lázních. Realit. 2004, roč. 11, č.2, str. 65-66.
58. Švandrlík, R.: Statistika pacientů v Československých lázních. Výzkumný ústav balneologický v Mariánských lázních, Mariánské lázně, 1981, 237 s.
59. Švandrlík, R.: Statistika ošetrovacích dnů a léčebných procedur v Československých lázních. Výzkumný ústav balneologický v Mariánských lázních , Mariánské lázně, 1983, 219 s.
60. Turista: cestovní průvodce: Lázně Bludov. Turista, Praha, 1960.
61. Valašská královská kartografická společnost: Lázně České republiky. Program, Rožnov pod Radhoštěm, 2003.
62. Václavík, Pavel. České lázeňství doménou vzdělaného lékaře. Všudybyl. 2005, č.1, str. 16-17.
63. Venclík, Milan. 110 nových pracovních míst v Hodoníně a Lednici. 2006, č. 9, str. 14-15.
64. Vrabc, Jan. Péče o zdraví národa potřebuje přehodnocení. Všudybyl. 2004, č. 6, str. 10-11.
65. Vybíral, Martin. 480. sezona lázní Slatinice. Všudybyl. 2006, č. 7, str. 18-19.
66. Vystoupil, J.: Atlas cestovního ruchu České republiky. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha, 2006, 157 s.

Internetové zdroje:

1. Bohemia-lázně [online]. [cit. 2006-10-18]. Dostupné z: <<http://www.bohemia-lazne.cz/uvod.php?s=pece>>
2. Czech Tourism [online]. [cit. 2006-15-10]. Dostupné z: <<http://www.czechtourism.com/index.php?show=000001&lang=1>>
3. Czech Tourism - Knopp, K.: Lázeňský cestovní ruch v Evropě. Poslední aktualizace 30-05-2006 [online]. [cit. 2006-15-10]. Dostupné z: <<http://www.cestovni-ruch.cz/zdroje/lazne-evropa.php>>
4. Czech tourism - Největší české lázně [online]. [cit. 2006-08-16]. Dostupné z: <<http://www.czechtourism.com/index.php?show=000001003020&lang=1>>

5. Czech Tourism - Teplice v Čechách [online]. [cit. 2006-08-14]. Dostupné z: <<http://www.czechtourism.com/index.php?show=000001007&lang=1>>
6. Finance.cz [online]. [cit. 2006-11-18]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/home/firmy/podpory/ministerske_programy/mmr/>
7. Fondy EU - Podpora podnikání v průmyslu a službách [online]. [cit. 2006-11-15]. Dostupné z: <<http://info.plzen-city.cz/rop/pages/priloha2.html>>
8. Hotel Lázně Zlín – Kostelec 2005 [online]. [cit. 2006-09-23]. Dostupné z: <<http://www.hotel-kostelec.cz/>>
9. Informační server pro podporu podnikání a regionální rozvoj - Společný regionální operační program [online]. [cit. 2006-11-12]. Dostupné z: <<http://regio.utrin.zacatek.cz/anotace/data/81-SROP-prirucka.doc>>
10. Institut regionálních informací [online]. [cit. 2006-09-23]. Dostupné z: <<http://www.iri.cz/vuc/kvary/t4.htm>>
11. Institut regionálních informací - Lázeňství [online]. [cit. 2006-09-23]. Dostupné z: <<http://www.iri.cz/vuc/kvary/t18.htm>>
12. Institut regionálních informací - Občanská vybavenost, rekreace a cestovní ruch [online]. [cit. 2006-09-23]. Dostupné z: <http://www.iri.cz/vuc/plzen/konc/7_OV.htm>
13. Jihomoravský kraj - [online]. [cit. 2006-09-08]. Dostupné z: <http://www.krjihomoravsky.cz/urad/orr/cestruch/plan.htm#_Toc13466095>
14. Karlovarský týden, 3.-7. října 2007 [online]. [cit. 2006-10-18]. Dostupné z: <<http://www.spalife.info/>>
15. Lázně Bechyně - Forma úhrady lázeňské péče [online]. [cit. 2006-08-26]. Dostupné z: <<http://www.laznebechyne.cz/jakdolazni.htm>>
16. Léčebné Lázně Bludov [online]. [cit. 2006-09-24]. Dostupné z: <<http://www.lazne-bludov.cz/>>
17. Lázně Dolní Lipová [online]. [cit. 2006-09-24]. Dostupné z: <<http://www.lazne.cz/>>
18. Lázně Hodonín [online]. [cit. 2006-09-24]. Dostupné z: <<http://www.laznehodonin.cz/>>
19. Lázně Slatinice [online]. [cit. 2006-09-24]. Dostupné z: <<http://www.lazneslatinice.cz/>>
20. Lázně Velké Losiny [online]. [cit. 2006-09-24]. Dostupné z: <<http://www.lvl.cz/>>
21. Lipová-lázně, oficiální stránky obce - Lázně Dolní Lipová [online]. [cit. 2007-03-20]. Dostupné z: <<http://www.lipova->

lazne.cz/vismo/o_utvar.asp?d=12&u=8466&id_org=8466&id_u=14352&p1=13016
>

22. Ministerstvo pro místní rozvoj - Státní program podpory cestovního ruchu [online]. [cit. 2006-11-12]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/upload/1107176268pruvodce_1_2005.doc>
23. Ministerstvo pro místní rozvoj - Státní program podpory pro místní rozvoj [online]. [cit. 2006-11-19]. Dostupné z: <<http://www.mmr.cz/index.php?show=001027009000004>>
24. Moravskoslezský kraj - [online]. [cit. 2006-09-08]. Dostupné z: <<http://www.kraj-moravskoslezsky.cz/prkp129.wnv.html>>
25. Moravskoslezský kraj - Cestovní ruch [online]. [cit. 2006-09-08]. Dostupné z: <<http://www.kraj-moravskoslezsky.cz/prk109.wnv.html>>
26. Odborový svaz zdravotnictví a sociální péče České republiky - Sekce lázeňství. Zpráva o činnosti přednesená dne 14. 11. 2003 na 4. celostátní konferenci OSZSP ČR [online]. [cit. 2006-10-07]. Dostupné z: <http://osz.cmkos.cz/CZ/Z_tisku/Bulletin/11_2003/lazenstvi.html>
27. Odborový svaz zdravotnictví a sociální péče České republiky - Zpráva o činnosti přednesená dne 14. 11. 2003 na 4. celostátní konferenci OSZSP ČR [online]. [cit. 2006-11-03]. Dostupné z: <http://osz.cmkos.cz/CZ/Z_tisku/Bulletin/11_2003/lazenstvi.html>
28. Oficiální stránky pro podnikání a export - Detailní informace o dotaci - Podpora rozvoje lázeňství [online]. [cit. 2006-10-12]. Dostupné z: <<http://www.businessinfo.cz/cz/podpory-a-dotace/367/>>
29. Oficiální stránky pro podnikání a export - Dotační programy Ministerstva pro místní rozvoj ČR pro rok 2006 [online]. [cit. 2006-11-09]. Dostupné z: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanky/male-a-stredni-podnikani/dotacni-programy-mmr-pro-rok-2006/1000503/37786/>>
30. Sdružení lázeňských míst ČR [online]. [cit. 2006-09-12]. Dostupné z: <<http://www.spas.cz/historie.htm>>
31. Státní léčebné lázně Karlova Studánka [online]. [cit. 2006-09-23]. Dostupné z: <<http://www.k.studanka.cz/>>
32. Sirnaté Lázně Ostrožská Nová Ves [online]. [cit. 2006-09-23]. Dostupné z: <<http://www.laznenovaves.cz/>>
33. St. Margarinta spa [online]. [cit. 2006-10-02]. Dostupné z: <<http://www.stmargaritaspa.cz/pobprogr.htm>>
34. Strukturální-fondy - Fondy Evropské unie [online]. [cit. 2006-11-12]. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/>>

35. Strukturální - fondy - Priorita 6 – rozvoj cestovního ruchu a lázeňství [online]. [cit. 2006-11-14]. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/srop/podpory-cestovniho-ruchu-a-lazenstvi>>
36. Strukturální-fondy - Podpory cestovního ruchu a lázeňství [online]. [cit. 2006-11-18]. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/srop/podpory-cestovniho-ruchu-a-lazenstvi>>
37. Středočeský kraj - Popis priorit a opatření [online]. [cit. 2006-09-08]. Dostupné z: <<http://www.kr-stredocesky.cz/index.asp?thema=302&itmID=&chapter=163>>
38. Svaz léčebných lázní ČR [online]. [cit. 2006-10-15]. Dostupné z: <<http://www.laznekur-spa.cz/index.php?ID=1317>>
39. Turistický server České republiky - Lázně Dolní Lipová [online]. [cit. 2007-03-20]. Dostupné z: <<http://www.czecot.com/cz/results/lazenskarizeni-info.php?id=145>>
40. Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky - Lázeňská péče 2000-2005 [online]. [cit. 2006-10-16]. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/download.php?ctg=20&mnu_id=>>
41. Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky - Zdravotnické ročenky krajů České republiky 2005 [online]. [cit. 2006-10-16]. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/news.php?mnu_id=1100>

PŘÍLOHY

Seznam příloh

1. Dotazník pro lázeňské hosty
2. Dotazník pro vedení lázní
3. Využívané lázně na Moravě a ve Slezsku
4. Lázeňská střediska v České republice
5. Indikační skupiny lázeňské péče v České republice
6. Státní program podpory cestovního ruchu – podprogramy pro oblast lázeňství
7. Fotodokumentace lázní

Příloha 1: Dotazník pro lázeňské hosty – Důvod návštěvy lázní a spokojenost s lázněmi.

Číslo dotazníku:

Tazatel:

Lázně:

Datum:

Vážená paní, vážený pane

Dovolte mi, abych Vám položil(a) několik otázek týkajících se Vaší návštěvy v lázních. Jsem studentka Univerzity Palackého v Olomouci. Veškeré vámi sdělené informace jsou pouze pro potřebu vypracování mé diplomové práce týkající se moravských lázní. Výzkum je anonymní. Cílem výzkumu je zjistit důvod návštěvy zvolených lázní a spokojenost s nimi.

1. Odkud jste do lázní přijel(a)?

- a) město: c) vzdálenost (km):
b) kraj: d) časová dostupnost (hod.):

2. Jakým způsobem jste do lázní přijel(a)?

- a) autem b) veřejnou dopravou

3. Po kolikáté jste navštívil(a) tyto lázně?

- a) jsem zde poprvé c) víc jak 5krát
b) 2 – 5krát

4. Jak často tyto lázně navštěvujete?

- a) víckrát ročně c) nepravidelně
b) jednou za rok

5. Z jakého důvodu jste navštívil(a) lázně?

- a) rekreace c) léčba
b) rehabilitace d) jiné _____

6. Na základě čeho jste zvolil(a) tyto lázně?

- a) doporučení lékaře c) doporučení známých
b) prezentace prostřednictvím lázní d) jiné _____

7. Jaké služby zde nejvíce využíváte (kromě léčebných procedur)?

- a) kulturní programy c) kavárny, cukrárny
b) sportovní nabídky pro volný čas d) jiné _____

8. Kolik času v lázních strávíte?

- a) do 1 týdne c) do 3 týdnů
b) do 2 týdnů d) více jak 3 týdny

9. Jakým způsobem je váš pobyt v lázních hrazen?

- a) vše hradí zdravotní pojišťovna c) vše si hradím sám
b) z části hradí pobyt zdravotní pojišťovna

10. Kde jste při svém pobytu v lázních ubytován?

- a) lázeňský dům c) jiné _____
b) hotel, penzion

11. Jak jste spokojen(a) se službami poskytovanými lázněmi?

- a) velmi c) vůbec
b) středně

12. Jakou službu by jste v lázních vylepšil(a)?

- a) stravovací c) nabízené programy pro volný čas
b) ubytovací d) jiné _____

13. Přijel(a) jste do lázní sam(a) nebo v doprovodu?

- a) sám c) s přáteli
b) s rodinou d) jiné _____

14. Pohlaví: a) muž b) žena

15. Věk: a) 0 – 18 b) 19 – 45 c) 46 – 60 d) 61 a víc

16. Vzdělání: a) ZŠ b) SŠ bez maturity c) SŠ s maturitou d) VŠ

Děkuji Vám za rozhovor.

Příloha 2: Dotazník pro vedení lázní

Vážený pane, vážená paní

Dovolte mi, abych vám položila několik otázek týkajících se vašich lázní. Jsem studentka Univerzity Palackého v Olomouci. Veškeré vámi sdělené informace jsou pouze pro potřebu vypracování mé diplomové práce týkající se moravských lázní.

Otázka č.1:

Jaká je vaše marketingová strategie pro prezentaci lázní?

Otázka č.2:

Jakou formu prezentace lázní (z jmenovaných v otázce č.1) nejvíce využíváte?

Otázka č.3:

a) Prezentujete lázně v cizině?

b) Jakým způsobem?

Otázka č.4:

a) Je klientela převážně česká nebo zahraniční? Pokud možno uvést v procentech.

b) Jaké národnosti jsou zahraniční turisté, a která z nich převažuje?

Otázka č. 5:

Jakým způsobem je převážně hrazen pobyt vašich klientů? Pokud možno uvést v procentech.

Otázka č.6:

a) Jaký význam přisuzujete nabízeným aktivitám pro volný čas?

b) Jaké mají klienti možnosti trávit volný čas?

Otázka č.7:

Z jaké části jsou využívány klienty léčebné procedury v porovnání s doplňkovými programy? Pokud možno uvést v procentech.

Otázka č.8:

V jakých zařízeních jsou ubytováni klienti? Pokud možno uvést v procentech.

Otázka č.9:

a) Navštěvují lázně převážně děti nebo dospělí? Pokud možno uvést v procentech.

b) Liší se návštěvnost, co do věkového složení, podle toho zda se jedná o sezónu nebo o období mimo sezónu?

Otázka č. 10:

a) Zaznamenáváte v posledních letech změnu poptávky po vašich lázních?

b) O jakou hodnotu?

Otázka č. 11:

Jaká je lůžková kapacita lázní?

Otázka č.12:

a) Kolik klientů za rok využije lázeňské služby?

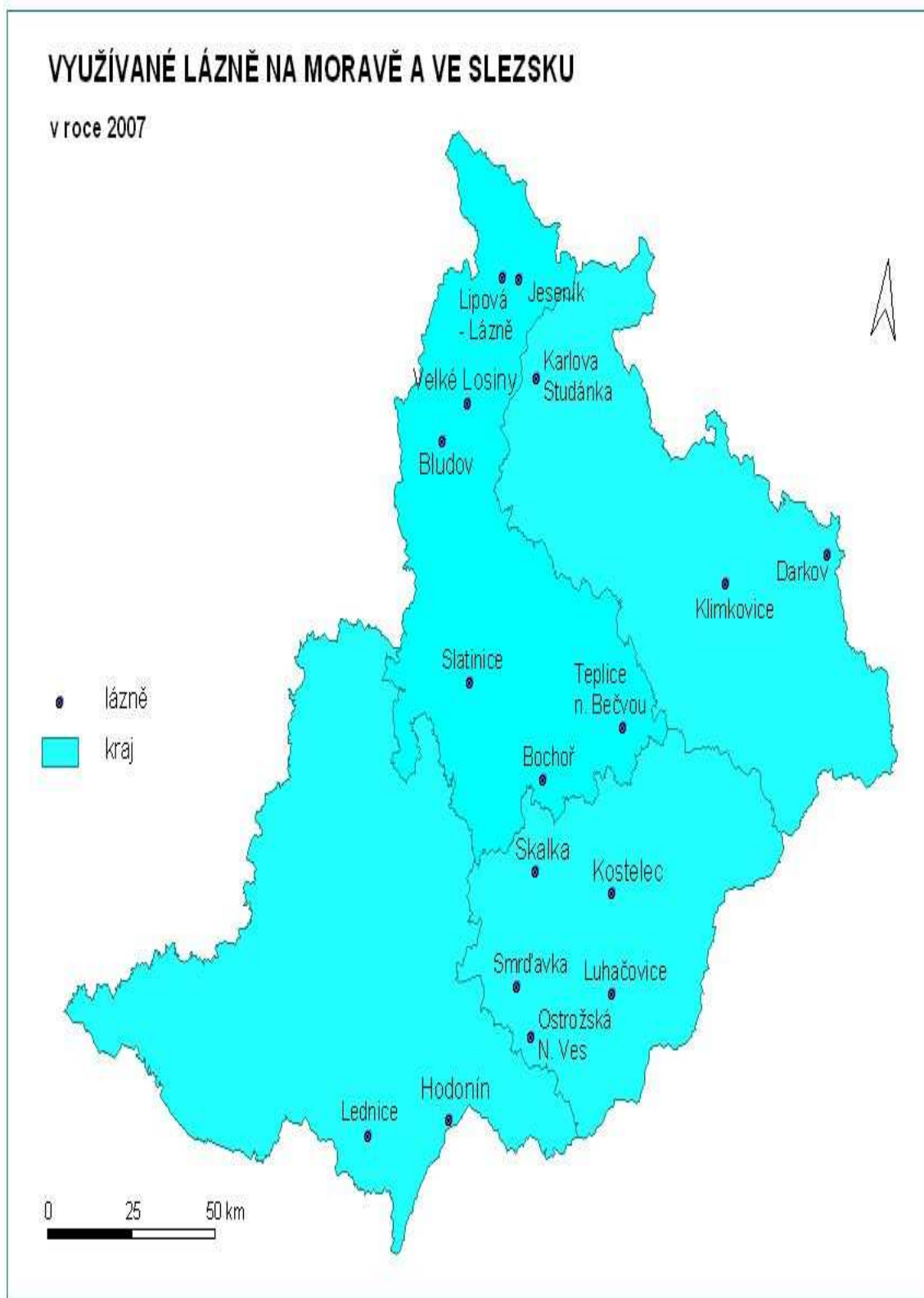
b) Kolik klientů za rok navštíví lázně ambulantně?

Otázka č. 13:

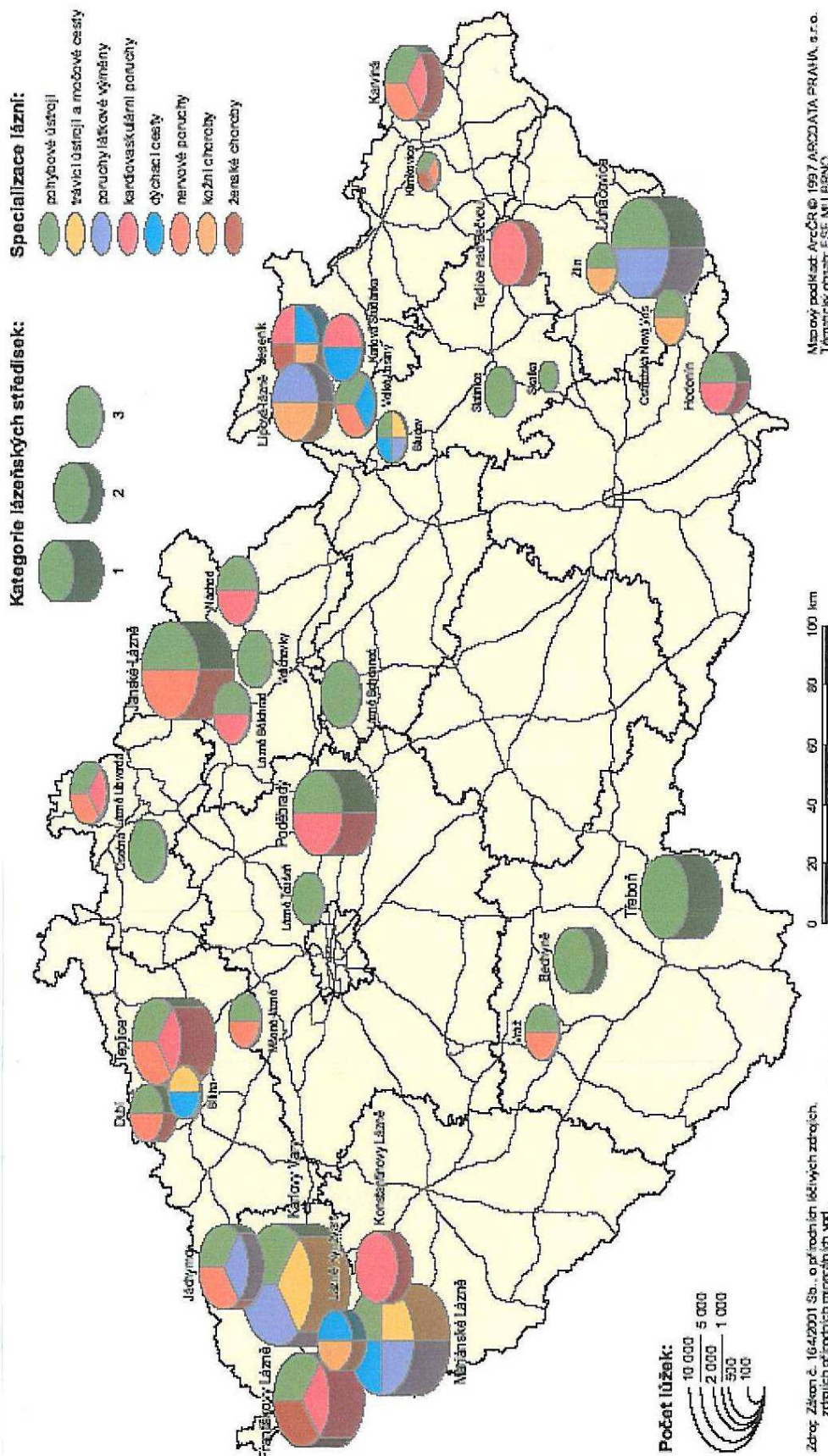
Jakou průměrnou dobu host v lázních stráví?

Děkuji Vám za rozhovor.

Příloha 3: Využívané lázně na Moravě a ve Slezsku v roce 2007

Příloha 4: Lázeňská střediska v České republice

Příloha 5: Indikační skupiny lázeňské péče v České republice

Lázeňské místo	Indikační skupina lázeňské péče										
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.
Bechyně							■				
Běloves*		■					■				
Bílina*			■	■	■			■			
Bludov				■	■		■	■			
Darkov		■				■	■			■	■
Dubí						■	■		■		
Františkovy Lázně	■	■					■	■			■
Hodonín		■				■	■				
Jáchymov				■		■	■				
Janské Lázně	■				■	■	■			■	
Jeseník		■		■	■				■	■	■
Karlova Studánka	■	■			■						
Karlovy Vary	■		■	■			■				
Klimkovice		■				■	■				■
Konstantinovy Lázně		■					■				
Kostelec u Zlína							■			■	■
Lázně Bělohrad						■	■			■	
Lázně Bohdaneč							■				
Lázně Kunderatice						■	■				
Lázně Kynžvart					■						
Lázně Libverda		■				■	■		■		
Lázně Toušeň							■				
Lipová-lázně				■						■	
Luhačovice	■	■	■		■		■				
Mariánské Lázně	■			■		■	■	■			■
Mšenské Lázně						■	■				
Ostrožská Nová Ves							■			■	
Poděbrady		■		■			■				
Slatinice							■				
Teplice		■				■	■		■		
Teplice nad Bečvou		■					■			■	■
Třeboň						■	■				
Velichovky						■	■				
Velké Losiny					■	■	■				
Vráž						■	■		■		

Pramen: Mrnušítková, H., 2002, Burachovič, S. Wiesner, S., 2001.

Vysvětlivky: * – dočasně mimo provoz

Indikační skupiny lázeňské péče:

I. Nemoci onkologické

II. Nemoci ústrojí oběhového

III. Nemoci ústrojí trávicího

IV. Nemoci z poruch výměny látkové a žláz s vnitřní sekrecí

V. Netuberkulózní nemoci dýchacího ústrojí

VI. Nemoci nervové

VII. Nemoci pohybového ústrojí

VIII. Nemoci ústrojí močového

IX. Duševní nemoci

X. Nemoci kožní

XI. Nemoci ženské

Příloha 6: Státní program podpory cestovního ruchu – podprogramy pro oblast lázeňství

2001	2005
<p>Podprogram č. 1: „Podpora rozvoje měst a obcí se statutem lázeňského místa“</p> <p>- zaměřen na rozvoj a regeneraci lázeňské infrastruktury v majetku města nebo obce, formou dotace až do výše 50 % celkových předpokládaných rozpočtových nákladů na budování infrastruktury lázeňského cestovního ruchu včetně její údržby a oprav.</p>	<p>Podprogram č. 1: „Podpora rozvoje lázeňství“</p> <p>- zaměřen na rekonstrukci a vybudování lázeňské infrastruktury v majetku měst nebo obcí, formou systémové investiční dotace až do výše 50 % způsobilých výdajů akce.</p>
<p>Podprogram č. 2: „Podpora vlastníků lázeňské infrastruktury“</p> <p>- určen vlastníkům lázeňské infrastruktury (např. lesoparků, parků, pozemních komunikací, kolonád, hromadných ubytovacích a stravovacích zařízení apod.), formou dotace až do výše 50 % celkových předpokládaných rozpočtových nákladů na budování infrastruktury lázeňského cestovního ruchu včetně její údržby a oprav.</p>	-
<p>Podprogram č. 3: „Rozšiřování ubytovací kapacity v kategorii ubytování v soukromí ve městech a obcích se statutem lázeňského místa“</p> <p>- určen pro ubytovatele v katastru lázeňského místa na vybudování každého jednoho nového lůžka včetně hygienického stacionáře v kategorii ubytování v soukromí, formou dotace ve výši 20 tis. Kč.</p>	-
<p>Podprogram č. 4: „Programy rozvoje lázeňské turistiky“</p> <p>- určen podnikatelům a institucím na programy související s tvorbou a realizací nabídky nových produktů lázeňské turistiky (na školící, informační, poradenské, propagační a další činnosti spojené s nabídkou nového produktu), formou až do výše 50 % celkových předpokládaných rozpočtových nákladů.</p>	-

Zdroj: <<http://www.mmr.cz>>

Příloha 7: Fotodokumentace lázní

Lázně Bludov

Obr.1: Hlavní lázeňská budova
Zdroj: *Vlastní sbírka*

Obr.2: Léčba v
lázeňském parku
Zdroj: <http://www.lazne-bludov.cz/>

Obr.3: Lázeňská léčba
Zdroj: <http://www.lazne-bludov.cz/>

Lázně Dolní Lipová

Obr.4: Ředitelství lázní
Zdroj: *Vlastní sbírka*

Obr.5: Lázeňská jídelna
Zdroj: *Vlastní sbírka*

Obr.6: Lázeňská léčba
Zdroj: <http://www.lazne.cz/>

Lázně Hodonín

Obr.7: Hlavní lázeňská budova
Zdroj: Vlastní sbírka

Obr.8: Lázeňský bazén
Zdroj: <<http://www.laznehodonin.cz/>>

Obr.9: Lázeňský park
Zdroj: Vlastní sbírka

Lázně Karlova Studánka

Obr.10: Ředitelství lázní
Zdroj: Vlastní sbírka

Obr.11: Slezský dům
Zdroj: Vlastní sbírka

Obr.12: Pitný pavilon
Zdroj: Vlastní sbírka

Lázně Kostelec

Obr.13: Hotel-Kostelec
Zdroj: *Vlastní sbírka*

Obr.14: Lázeňský bazén
Zdroj: <http://www.hotel-kostelec.cz/>

Obr.15:
Lázeňská jídelna
Zdroj: <http://www.hotel-kostelec.cz/>

Lázně Ostrožská Nová Ves

Obr.16: Hlavní lázeňská budova

Zdroj: Vlastní sbírka

Obr.17: Lázeňský dům

Zdroj: <<http://www.laznenovaves.cz/>>

Obr.17: Lázeňský bazén

Zdroj: <<http://www.laznenovaves.cz/>>

Lázně Slatinice

Obr.19: Hlavní lázeňská
budova
Zdroj: Vlastní sbírka

Obr.20:
Lázeňský dům
Zdroj: <<http://www.lazneslatinice.cz/>>

Obr.21:
Lázeňský bazén
Zdroj: <<http://www.lazneslatinice.cz/>>

Lázně Velké Losiny

Obr.22: Hlavní lázeňská budova
Zdroj: *Vlastní sbírka*

Obr.23: Hlavní lázeňská budova
Zdroj: <http://www.lvl.cz/>

Obr.24: Hlavní lázeňská budova
Zdroj: <http://www.lvl.cz/>